

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
ĢEOGRĀFIJAS UN ZEMES ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĢEOGRĀFIJAS NODAĻA

it06023

Iveta Tiltiņa

Lauku skolu attīstības iespējas: Rēzeknes novada piemērs

Maģistra darbs

Zinātniskais vadītājs

Kristīne Āboliņa, Dr.geogr.

Ar savu parakstu apliecinu, ka esmu šī
darba autore

.....

Rīga

2013

ANOTĀCIJA

Maģistra darba tēma ir „Lauku skolu attīstības iespējas: Rēzeknes novada piemērs”. Darba mērķis ir: Izpētīt Rēzeknes novada skolu tīkla attīstības iespējas un atspoguļot optimizācijas pozitīvās, negatīvās puses, ieguvumus un zaudējumus patreizējā demogrāfiskajā un ekonomiskajā situācijā.

Darbā ir četras nodaļas. Pirmajā ir apskatīta literatūra par lauku attīstību un skolu tīkla plānošanu, otrā nodaļa iekļauj izmantot materiālu un metožu apskatu. Trešā nodaļā sastāv no Rēzeknes novada teritorijas un skolu tīkla raksturojuma, kā arī iedzīvotāju un amatpersonu viedokļa analīzes. Pēdējā nodaļā ir apkopoti ieteikumi Rēzeknes novada skolu tīkla attīstībai nākotnē.

Maģistra darbs ir latviešu valodā. Teksta daļa sastāv no 4 nodaļām, 10 apakšnodaļām un secinājumiem. Tajā ir iekļauti 44 attēli, 1 tabula un literatūras apskats. Kopā 95 lappuses. Pielikumos ir 4 kartes un 4 tabulas.

Atslēgas vārdi: Rēzeknes novads, skola, attīstība

ANNOTATION

The name of the master thesis is „The development possibilities for rural schools: the example of Rezekne novads”.

The aim of the paper is to explore the opportunities for future development in schools of Rezekne municipality, describing the positive and negative aspects, gains and losses in current demographic and economic situations.

The paper consists of four parts. The first part is the literature analysis about development of rural areas and optimizing the school network, the second part describes the use of materials and methods. The third part concentrates on description of Rezekne municipality and its school network, as well as it contains opinions of local people and authorities. The last chapter summarizes the recommendations on development opportunities for school network in Rezekne region.

The master's paper is worked out in Latvian language. The content of the paper: 4 parts, 10 chapters and conclusions; as well as 44 pictures, 1 graph and a list with sources of literature. The work consists of 95 pages, 8 appendixes with 4 maps and 4 charts.

Key words: Rezekne municipality, school, development

SATURS

IEVADS.....	5
1. LAUKU TERITORIJU UN PAKALPOJUMU ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANA.....	7
1.2. Skolu tīkla attīstības plānošana.....	17
2. MATERIĀLI UN METODES	22
2.1. Teritorijas izvēles pamatojums	22
2.2. Materiāli	23
2.3. Metodes.....	23
3. PĒTĪJUMI UN REZULTĀTI	25
3.1. Rēzeknes novada raksturojums	25
3.2. Izglītības iestāžu tīkls un tā izmaiņas Rēzeknes novadā laika posmā no 1995. gada līdz 2013. gadam.....	31
3.3. Iedzīvotāju viedoklis par Rēzeknes novada skolu tīklu.....	41
3.3.1. Nautrēnu pagasta iedzīvotāju viedoklis par vietējo skolu	54
3.4. Rēzeknes novada pašvaldības darbinieku, amatpersonu un skolu direktoru viedoklis par skolu attīstību	66
3.4.1. Intervija ar Rēzeknes novada Izglītības pārvaldes vadītāju.....	66
3.4.2. Intervija ar Rēzeknes novada pašvaldības Attīstības plānošanas nodaļas vadītāju	68
3.4.3. Intervija ar Rēzeknes novada Izglītības pārvaldes pedagogiski metodiskā darba un mūžizglītības speciālisti	69
3.5. Skolu plānošanas prakse un piemēri Sisakas – Moslavinas apgabalā, Horvātijā	70
4. PRIEKŠLIKUMI RĒZEKNES NOVADA SKOLU TĪKLA ATTĪSTĪBAI	78
SECINĀJUMI.....	80
PATEICĪBAS	81
IZMANTOTĀ LITERATŪRA.....	82
PIELIKUMS	87

IEVADS

„...Mūsu valsts, līdzīgi kā citas valstis šodienas pasaulē, saskaras ar izaicinājumiem, kas saistīti ar iedzīvotāju skaita samazināšanos, ar ekonomiskās krīzes radītajām sekām un citiem apstākļiem. Tomēr mēs kopīgi varēsim runāt par ceļu uz attīstību, ja meklēsim un atradīsim iespēju mainīties un padarīt dzīvi krāsaināku mūsu bērniem un jauniešiem.... ”

-Aija Tūna-

Šodien pasaulē tik tiešām ir daudz izaicinājumu un problēmu, kas saistās ar ekonomiku un demogrāfiju. Arī Latvija nav izņēmums. Nelielā dzimstība, „krīzes” laiks, migrācija uz ārvalstīm. Visi iepriekš minētie faktori rada draudus cilvēku ierastajai dzīves videi un kārtībai. Tāpēc tiek ieviesti jauni noteikumi, likumi, kuru mērķis ir saglabāt esošo dzīves kvalitāti un attīstību nākotnei arī pārmaiņu laikā.

2008. gads iezīmēja jaunu pavērsienu Latvijas izglītības sistēmā. Tika mainīts ierastā finansēšanas kārtība skolām un pirmsskolas iestādēm. Galvenā ideja jaunajai sistēmai bija sekojoša: jo vairāk skolēnu, jo lielāks finansējums. Rezultātā notika izglītības iestāžu slēgšana visā Latvijas teritorijā, kas radīja apdraudējumu kvalitatīvas izglītības iegūšanai mūsu bērniem. Arī Rēzeknes novads nebija aizņēmums, jo tika likvidētas vai reorganizētas 8 izglītības iestādes, kas pārsteidza gan skolotājus, gan skolēnus.

Pētījums ir veikts, lai noskaidrotu kāda ir skolas nozīme cilvēku dzīvē un kādas ir viņu domas par nākotni, iespējamajiem attīstības variantiem. Darba izstrādes gaitā ir noskaidrots viedoklis par to, cik ieinteresēti iedzīvotāji ir saglabāt skolu un piedalīties šajā procesā. Ir apskatītas aktuālākās problēmas, kas saistās ar skolu tīkla pārmaiņām.

Mērķis: Izpētīt Rēzeknes novada skolu tīkla attīstības iespējas un atspoguļot pozitīvās, negatīvās puses, ieguvumus un zaudējumus patreizējā demogrāfiskajā un ekonomiskajā situācijā;

Lai īstenotu darba mērķi, tika izvirzīti sekojoši uzdevumi:

1. Izveidot pamatu Rēzeknes novada skolu tīkla attīstības ieteikumu veidošanai, ņemot vērā zinātniskās literatūras izpētes procesā iegūto informāciju;
2. Analizēt Rēzeknes novada iedzīvotāju, pašvaldības amatpersonu un darbinieku viedokļus un idejas par skolu tīkla attīstības iespējām, pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem;
3. Novērtēt Rēzeknes novada skolu tīkla izmaiņas pēdējo 20 gadu laikā;
4. Apskatīt Sisakas – Moslavinas apgabala Horvātijā pieredzi skolu tīkla plānošanā;
5. Izstrādāt ieteikumus Rēzeknes novada skolu tīkla attīstībai;

Maģistra darba kopējais apjoms ir 90 lappuses. Tas ietver 44 attēlus un 1 tabulu. Lai veiksmīgāk ilustrētu pagātnes, tagadnes un nākotnes situāciju, ir izveidoti 8 pielikumi. Tajos ir ietvertas 4 kartes, 3 tabulas un aptaujas anketas paraugs.

Maģistra darbs sastāv no četrām nodaļām. Pirmajā ir zinātniskās literatūras avotu analīze par lauku teritoriju attīstību un skolu tīkla plānošanu. Otrā nodaļa ietver informāciju par izmantotajām metodēm un materiāliem. Trešā nodaļā sastāv no izpētes teritorijas un izglītības tīkla raksturojuma un svarīgāko raksturlielumu analīzes, kā arī iedzīvotāju viedokļu analīzes. Pēdējā jeb ceturtajā nodaļā ir ietverti ieteikumi veiksmīgākai skolu tīkla attīstībai Rēzeknes novadā. Nobeigumā ir izteikti secinājumi par galvenajām atziņām, kas radās darba izstrādes gaitā.

1. LAUKU TERITORIJU UN PAKALPOJUMU ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANA

Lai gan pasaulē pilsētas iedzīvotāju skaits nemitīgi turpina pieaugt, lauku reģioni tomēr ieņem nozīmīgu vietu pasaules apdzīvojuma struktūrās. Ja ņem vērā pasaules vēsturisko attīstības gaitu, tad lielākā daļa iedzīvotāju nāk tieši no lauku teritorijām. Pēc ASV demogrāfu ziņām 2008. gadā pirmo reizi pasaules vēsturē pilsētnieku skaits pārsniedza lauku iedzīvotāju skaitu. Šobrīd 56% no Eiropas Savienības valstu iedzīvotājiem apdzīvo lauku teritorijas. No visu dalībvalstu platības 91 % aizņem tieši lauku teritorijas, tāpēc to attīstība ir vitāli nozīmīga. Daudzas no tām saskaras ar izaicinājumu nākotnē attīstības ziņā, jo lauku teritorijās ienākumi ir daudz mazāki kā pilsētā, iedzīvotāju prasmju un iespēju bāze ir šaurāka, kā arī infrastruktūra un sociālie pakalpojumi neattīstītāki un mazāk pieejami. Neskatoties uz iepriekš minēto, lauku teritorijas ir bagātas ar dažādiem vides elementiem. Ar bagātību var saprast gan dažādos resursus, gan labvēlīgu dzīves vidi. Daudzi Eiropas iedzīvotāji vēlas izmantot šos apstākļus un dzīvot, strādāt ārpus pilsētas. Tajā pašā laikā visiem ir prasības pēc optimāliem pakalpojumiem un infrastruktūras. Lai apvienotu abas lietas, tas ir- saglabātu lauku teritorijām raksturīgo vidi un nodrošinātu piemērotus dzīves apstākļus, nepieciešama sīka un detalizēta lauku teritoriju plānošana (Rural..., 2008),

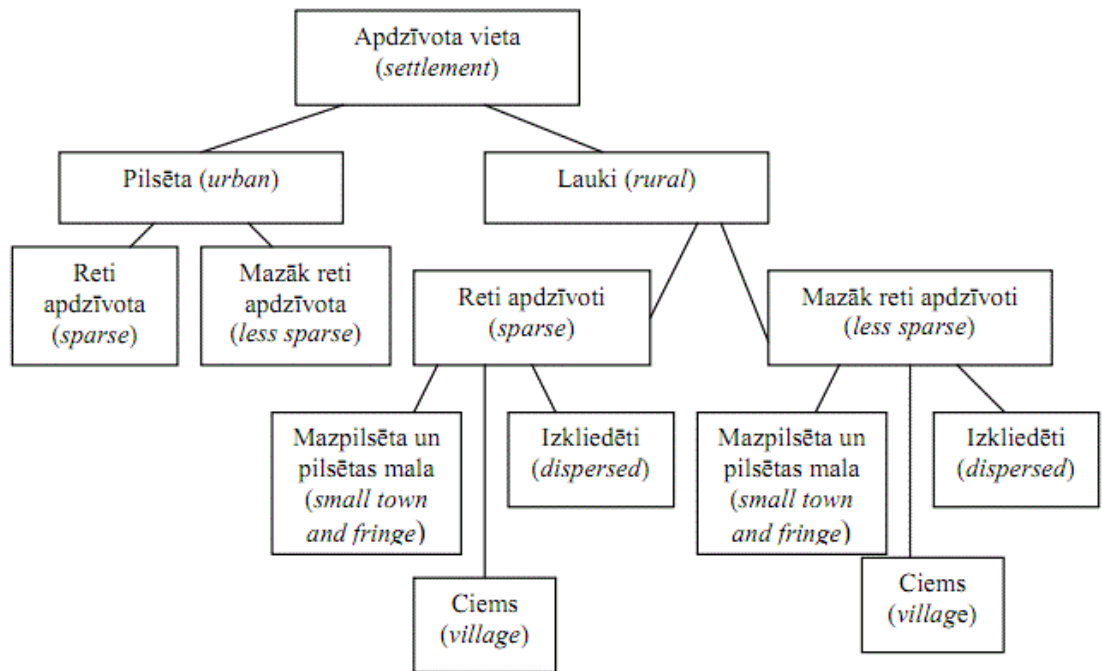
Lai nodrošinātu plānošanas procesu un apskatītu visus faktorus, kas ietekmē un sekmē vai tieši pretēji grauj lauku ilgtspējīgu attīstību, sākotnēji ir jānoskaidro, kādas teritorijas tiek apzīmētas ar šo jēdzienu. Bieži vien mūsdienās vienai un tai pašai teritorijai ir raksturīgas gan lauku un pilsētas iezīmes, kas veido savdabīgu sajaukumu. Apskatot literatūras avotus, ir redzams, ka tas tiek definēts dažādos veidos. Bieži vien par pamatu definīcijai tiek ņemta konkrētā vajadzība, kāpēc jēdzienu nepieciešams noteikt un kur tas tiks izmantots tālāk (Caffyn et al., 2005), (Cuba, 1993).

Dāņu institūta darbā „Lauku teritoriju dinamika” jēdziens tiek definēts divējādi. Pirmais skaidrojums ir sekojošs: tā ir lauku telpa, ar savu sociālo un kultūras identitāti. Otrs variants ir daudz plašāks un ietver vairāk paskaidrojumu. Lauki tās ir teritorijas, kas ir pietiekami plašas, lai varētu nodrošināt sev ilgtspējīgu pastāvēšanu un ekonomisku attīstību, kā arī pietiekami mazas, lai varētu piedāvāt vienotu identitātes sajūtu un ģeogrāfiski un sociāli viegli pieejamas institūcijas un pakalpojumus (Schejtman and Berdegue 2004). Darbā „Lauku teritoriju attīstība” (Schejtman and Berdegue 2004) tiek uzsvērts, ka lauku teritorijā tiek iekļautas vairākas zemākā līmeņa pašvaldības un bieži vien arī kāda mazāka pilsēta vai lielāks ciems.

Parasti, lai definētu kādu konkrētu jēdzienu vai lielumu par pamatu tiek ņemts viens vai vairāki kritēriji. Definējot lauku apdzīvotās teritorijas kā galvenais kritērijs visbiežāk tiek ņemts iedzīvotāju skaits vai blīvums, kā arī apbūves blīvums konkrētā teritorijā.

Ja analizē ASV piemēru, tad šo valsti raksturo divas iezīmes: plaša teritorija un liela dažādība. Šajā valstī apdzīvojamā sistēmu raksturo divu veidu teritorijas: urbānās – lauku un metropoles – pilsētas. Lielākā problēma, lai noteiktu, kur ir robeža starp šiem jēdzieniem ir katras administratīvās vienības lielās atšķirības. Šobrīd ASV likumdošana nosaka, ka par pilsētu tiek uzskatīta apdzīvota vieta, kurā iedzīvotāju skaits pārsniedz 2500 cilvēkus. Ja patstāvīgo iedzīvotāju skaits kādā ciemā pārsniedz šo skaitli, tad apdzīvotā vieta tiek dēvēta par urbānu vidi. Viens no variantiem, ko piedāvā (Morril et al., 1999), lai definētu apdzīvotu vietu statusu, ir vairāku pakāpju klasifikācija, kurā galvenais uzsvars ir likts iedzīvotāju skaita proporcionalitāti uz konkrēta etalona lieluma. Šobrīd ASV notiek plašas diskusijas par to vai nevajadzētu šo kritēriju mainīt un pievienot vēl citus faktorus, kas noteiktu teritorijas statusu, jo štatos, kur galvenā nodarbošanās ir lauksaimniecība, bieži vien apdzīvota vieta, kurā cilvēku skaits pārsniedz likuma noteikto, sastāv no fermām un un saimniecības ēkām un par urbānu vidi to grūti nosaukt. ASV zinātnieki arī iesaka veidot lauku telpas definīcijas vadoties no tā, kādiem mērķiem tās ir paredzētas, centrā izvirzot administratīvos, zemes izmantojuma un ekonomiskos aspektus (What is..., 2013), (Morril et al., 1999).

Arī Eiropā tiek novērots līdzīgs process saistībā ar lauku teritoriju definēšanu. Tiek aktualizētas idejas par to, ka ir jāpārskata kritēriji, pēc kuriem nodala pilsētvidi no lauku vides. Kā viens no galvenajiem iemesliem ir pārmaiņas, kas notiek laukos. Teritorijas, kurās kādreiz galvenais nodarbošanās veids bija lauksaimniecība, šobrīd pārveidojas par dzīvojamo vidi ar augstas pieejamības pakalpojumiem un infrastruktūru. Visās Eiropas valstīs kā pamata kritērijs, lai izdalītu lauku apdzīvotas vietas no pilsētām, tiek izmantots kvantitatīvais rādītājs: iedzīvotāju skaits. Tas gan katrā valstī ir atšķirīgs. Ja sīkāk skatās Somijas piemēru, tad tur par lauku teritorijām tiek sauktas vietas, kur iedzīvotāju skaits ir mazāks par 30 000. Šie apgabali tiek iedalīti trīs kategorijās: lauki tuvu pilsētai, lauki un tālie lauki, kas atrodas tālu no pilsētām. Lielbritānijā dalījums lauku – pilsētas teritorijās atšķiras dažādos reģionos. Piemēram, Skotijā par lauku apdzīvotām vietām tiek klasificētas vietas, kur dzīvo mazāk par 3000 iedzīvotājiem. Bet, lai labāk izprastu realitātē esošo situāciju, ir izstrādāta vairāku pakāpju klasifikācijas sistēma, kuras pamatā tiek ņemti tādi aspekti kā apdzīvotās vietas lielums un attālums no lielajiem centriem (tiek mērīts braukšanas laikā). Anglijā un Velsā apdzīvota vieta tiek uzskatīta par pilsētu, ja tajā mitinās vismaz 10 000 iedzīvotāju. Pārējās lauku teritorijas tiek iedalītas vairākās grupās atkarībā no apdzīvojamā un apbūves blīvuma (1.1. att.) (Bosshard, 2000), (Saijets, 2000, citēts Pauliņš, 2011), (SIA Konsorts, 2009).

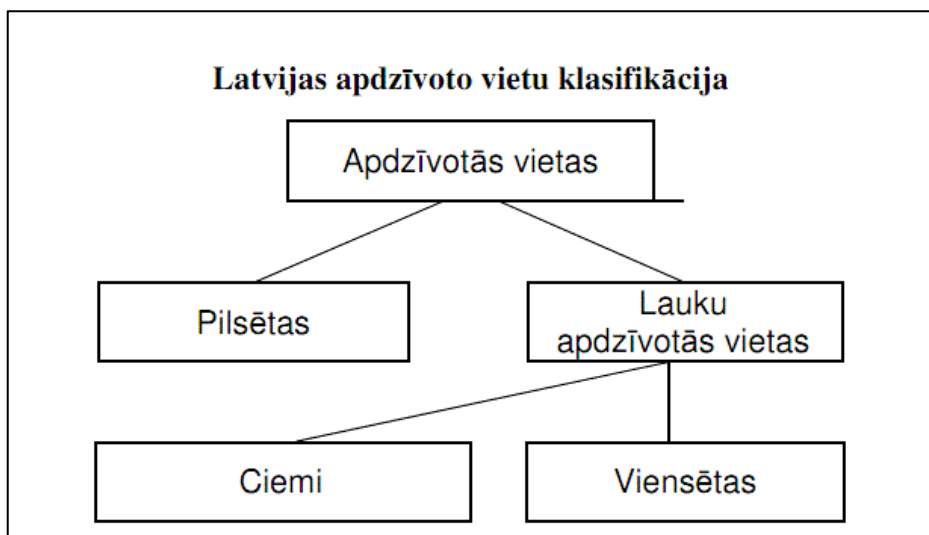

1.1. attēls. Anglijas un Velsas pilsētu un lauku teritoriju iedalījums (SIA Konsorts, 2009)

Arī Latvijas likumdošanā ir atrodamas atšķirības lauku teritoriju definēšanā. Bieži vien tās definē, kā teritorijas, kas atrodas ārpus pilsētas. Lai gan pamatojoties uz šādu definīciju rodas daudzi jautājumi. Rodas neskaidrības vai var uzskatīt par laukiem ražošanas teritorijas pilsētu tuvumā vai arī dzīvojamos rajonus, kas ir izpletušies ārpus pilsētas robežām. SIA „Konsorts” izstrādātajā darbā „Pilsētu un lauku mijiedarbība” ir minēts, ka, lai risinātu šādas situācijas, var izmantot četras pieejas:

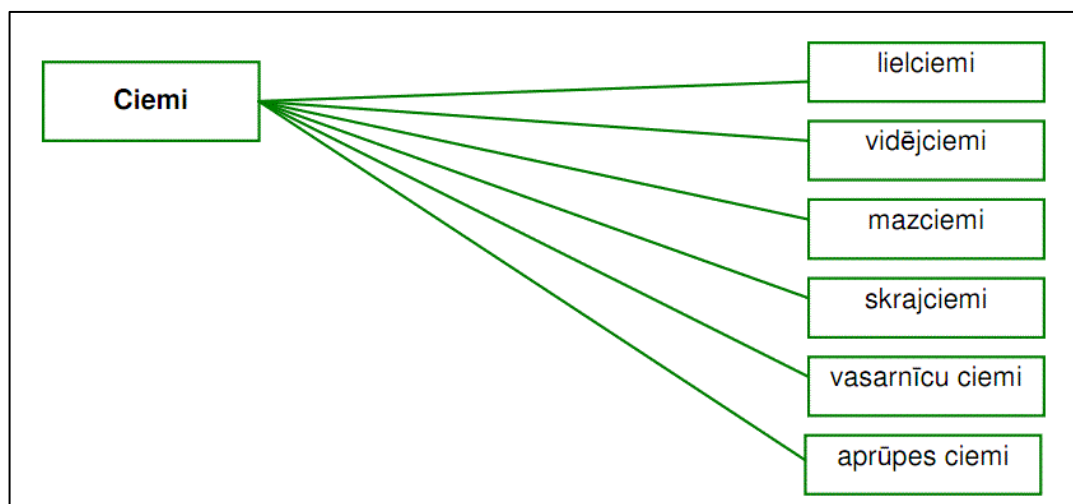
1. Netiešas definīcijas, kuras parasti ir daudzdimensionālas un balstītas uz intuīciju, teoriju un esošajiem empīriskajiem pierādījumiem;
2. Statistiski atvasinātas izskaidrojošas daudzu parametru uz politiku orientētas definīcijas;
3. Statistiski atvasināti normatīvi noteikti daudzu parametru ruralitātes/ urbanitātes indikatori;
4. Neitrāli definētas vienveidīgas definīcijas.

No tā izriet, ka tas, kā definēt konkrēto teritoriju, ir atkarīgs no vajadzības, kāpēc to vajag darīt. Ņemot vērā, to, ka darbs ir par lauku teritoriju attīstību un izvēlētais teritorijas specifiku, tad laukus šajā gadījumā varētu definēt sekojoši: lauki ir teritorija, kurā ietilpst ciemi un lauksamniecībā izmantojamās, kā arī meža zemes.

1.2. attēls. **Latvijas apdzīvotu vietu iedalījums** (Strautniece, 2007)

Latvijā apdzīvoto vietu statusu, administratīvo vienību izveidošanu, robežu grozīšanu, administratīvo centru noteikšanu regulē „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums”, kurš stājās spēkā 2008. gada 18. decembrī. Šis dokuments nosaka, ka par apdzīvotu vietu Latvijā tiek uzskatīta teritorija, kuru apdzīvo cilvēki un kurā ir izveidoti visi materiālie priekšnoteikumi tās apdzīvošanai. Pēc likumdošanas ir noteikts, ka apdzīvotas vietas tiek klasificētas kā pilsētas un lauku apdzīvotas vietas, kuras dalās ciemos un viensētās (1.2. att). Normatīvajos aktos ir noteiktā kārtībā piešķirts attiecīgais statuss, tādējādi Latvijas valsts likumdošana nosaka, ka pilsētas statusu var piešķirt apdzīvotām vietām, kurās ir vismaz 2000 patstāvīgie iedzīvotāji, kā arī tās ir kultūras un komercdarbības centri ar attīstītu infrastruktūru un ielu tīklu. Likumdošana pieļauj arī izņēmumu par iedzīvotāju skaitu ar nosacījumu, ja izpildīti pārējie kritēriji. Apdzīvotas vietas statusa maiņu parasti rosina paši iedzīvotāji, tāpēc bieži vien ir situācijas, kad divām teritorijām ir vienādi raksturlielumi, bet dažādi statusi (Strautniece, 2007), (Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums, 2012).

1.3. attēls. **Latvijas ciemu iedalījums** (Latvijas ciemi, 2007)

Tā kā maģistra darbā izvēlētā teritorija ir lauki, tad akcents tiek likts uz tiem. Lauku apdzīvotas vietas iedala arī sīkāk – sešās kategorijās (1.3. att.).

Kā pirmā grupa ir lielciemi. Tiem ir raksturīga kompakta apbūve visā vai daļā teritorijas, vienots nosaukums (vienlaikus mājām var būt arī atsevišķi nosaukumi) un attīstīta infrastruktūra. Lai lauku apdzīvota vieta atbilstu šai kategorijai, tajā ir jābūt vismaz 400 iedzīvotājiem. Parasti par lielciemiem ir izveidojušies lielo pagastu centri un bijušie pilsētciemi. Vairāk koncentrēti valsts centrālajā daļā. Nākamā izdalītā grupa ir vidējciemi. Arī šai kategorijai ir raksturīga kompakta vai daļēji kompakta apbūve un vienojošs nosaukums. Raksturīgs iedzīvotāju skaits ir no 40 līdz 400, ja ir infrastruktūras objekti, bet, ja to nav, tad no 100 līdz 600 cilvēki. Šai kategorijai vairāk atbilst pagastu centri un bijušie kopsaimniecību centri, kā arī lielāko pilsētu piepilsētas ciemi. Mazciemi ir lauku apdzīvotā vieta, kurā atrodas vismaz trīs kompakti izvietotas dzīvojamās mājas un ir vienots nosaukums. Ja nav nekādu infrastruktūras objektu, tad iedzīvotāju skaita maksimums ir 100, bet, ja ir, tad 40 cilvēki. Šis ir visbiežāk sastopamais ciemu veids Latvijā. Skrajciemi ir vismaz triju viensētu apkopojums ar vienojošu nosaukumu (vienlaikus katrai mājai var būt atsevišķs vārds). Visbiežāk tie ir veidojušie sadalot vecsaimniecības vai muižas un kompaktajiem ciemiem pārejot atstatus izvietotās viensētās. Par vasarnīcu ciemu tiek uzskatīta kompakta apbūves apdzīvota vieta, kurai raksturīga sezonāla apdzīvotība un vienojošs nosaukums. Visbiežāk veidojušies no dārzkopības un vasarnīcu kooperatīviem. Kā pēdējā kategorija tiek izdalīti aprūpes ciemi. Tos raksturo kompakta apbūve un vienojošs nosaukums. Atšķirībā no pārējām kategorijām lielākā daļa šo ciemu iedzīvotāju strādā vai dzīvo aprūpes iestādēs – pensionātos, internātskolās, sanatorijās, rehabilitācijas centros, u.t.t. (Strautniece, 2007).

Ņemot vērā mūsdienu procesus, kas notiek pasaulē: urbanizāciju, ruurbanizāciju, pilsētu un lauku vides mijiedarbību, ir nepieciešams plānot vietas attīstītību. To darot var nodrošināt ilgtspējīgu un balansētu attīstību. Pēcinātniskajā rakstā „Attīstības procesu uzraudzības un novērtēšanas nozīme politikas plānošanā un lēmumu pieņemšanā” tiek piedāvātas vairākas teritorijas attīstības definīcijas:

- tas ir daudzdimensionāls process, kura centrā ir cilvēks. Ar attīstības dimensijām saprot ekonomiskos, apkārtējās vides un sociālos faktorus.
- Kā otrs piedāvātais skaidrojums ir sekojošs: attīstība – tās ir pārmaiņas. Lai tās analizētu nepietiek vien ar stāvokļa fiksēšanu, bet ir jāveic arī procesu, tendenču, laika rindas analīze.
- Attīstība ietver pārmaiņas procesus trijos pamatelementos: 1) sabiedrībai piemītošajos (cilvēku, sociālais un kultūras) 2) dabas 3) cilvēku radītajā. Ilgtspējīga

attīstība nozīmē tādu attīstību, kuras gaitā neviens no nosauktajiem elementiem aplūkojamajā teritorijā nesamazinās.

Attīstības mērķus konkrētam laika posmam izvirza visa iesaistītā sabiedrība. Tas ir iemesls, kāpēc šie mērķi ir atšķirīgi dažādās teritorijās un laika gaitā var mainīties. Vienīgais atskaites punkts attīstības novērtēšanai ir tajā iesaistītās sabiedrības attīstības vērtību sistēma, kas apzināta un/vai izpausta saistībā ar vidēja vai ilga termiņa procesiem un uzstādījumiem. (Bruņenieks, Kesnere, Pilsētnieks, 2008), (Perkins, 2006).

Iepazīstot Latvijas plānošanas dokumentus, jāsecina, ka nākotnes perspektīvā vīzija, kas norādīta Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, ir sekojoša: 2030. gadā Latvijā būs izveidojusies sabiedrība, kas ir radoša, atvērta, gatava sadarboties, īpaši labvēlīga pret bērniem un vecākiem cilvēkiem. Lai izveidotu cilvēkiem un dabai draudzīgu un pievilcīgu dzīves telpu, kura veicina attīstības procesus, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija piedāvā pilnvērtīgi izmantot attīstības virzienus, ko var nodrošināt apkārtējo teritoriju dabas, kultūras, ekonomiskais, sociālais potenciāls un sadarbības iespējas. Tāpat šis pats dokuments nosaka, ka pamatojoties uz mūsu kapitālu bāzes vērtību, jāmeklē risinājumi, kas samazina draudus, maksimāli izmanto iespējas un nereti to, ko uzskatījām par draudiem, padara par jaunu iespēju (Latvijas ilgtspējīgas..., 2010)

Pēc darbā „Latvijas lauku telpas attīstība un tās iespējamie nākotnes scenāriji” izteiktajiem apgalvojumiem, izriet, ka lauku attīstības telpa ir nacionālo interešu telpa ar izcilu vērtību un nozīmi valsts ilgtspējīgai attīstībai, identitātes saglabāšanai, kas ietver valsts attīstībai nozīmīgus stratēģiskus resursus. Dažādu pakāpju plānošanas dokumenti norāda kā vajadzētu plānot lauku teritoriju attīstību. Tas ir minēts Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2030, plānošanas reģionu teritorijas plānojumos, novadu attīstības programmās un teritorijas plānojumos, u.t.t.

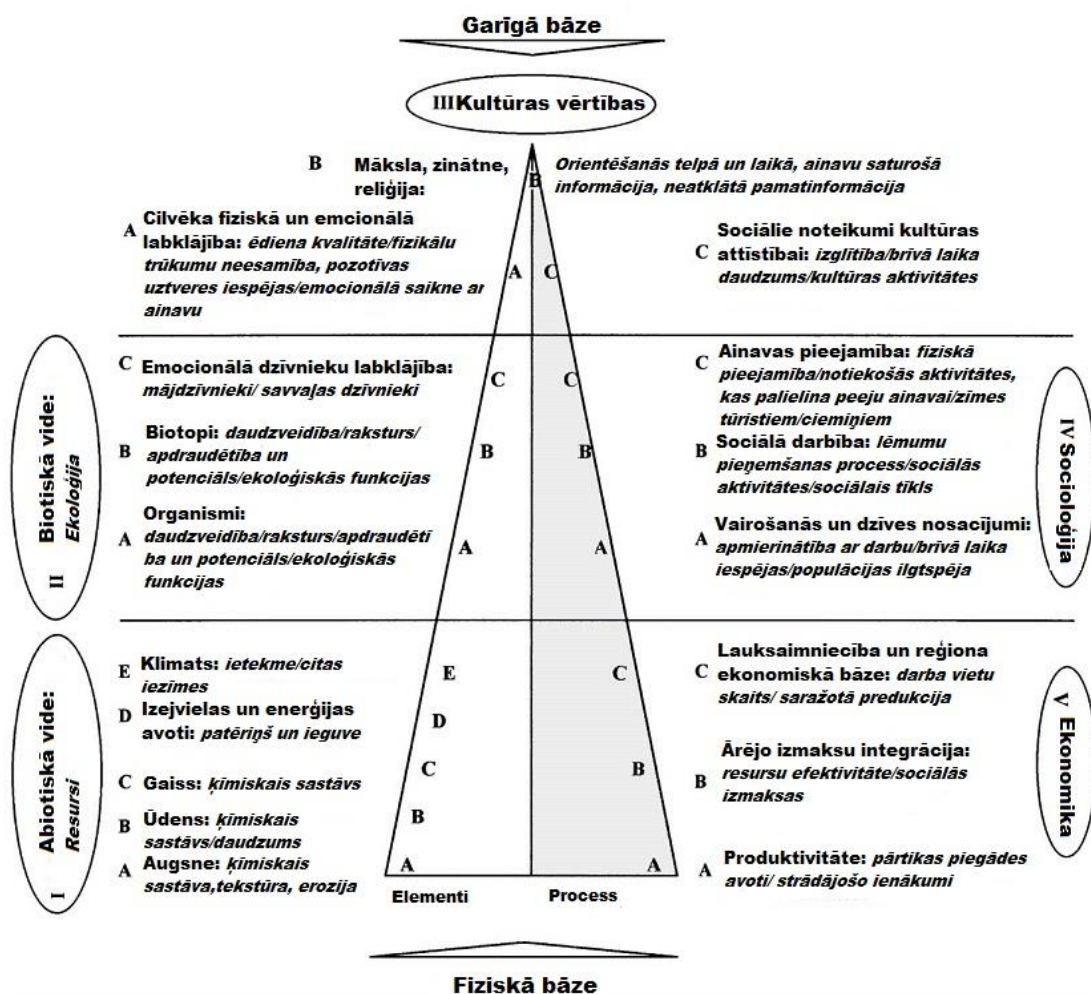
Lielbritānijas plānotāji, kas savā darbībā akcentu liek uz vietu ilgtspēju, uzskata, ka ir nepieciešams virzīt tālākos procesus ne tikai ar mērķi izdzīvot, bet arī augt un pilnveidoties. Lai izvērtētu, kura vieta ir spējīga uz ilgstošu dzīvotspēju, tiek piedāvāti kritēriji. Viens no iespējamajiem variantiem ir ciemu sadalīšana trijās kategorijās:

- vietas, kur viss ir fokusēts uz pārmaiņām;
- vietas, kur ir pārmaiņu potenciāls;
- vietas, kur iespēju mainīties nav vai tās ir ierobežotas (Babtie, 2005, citēta Lukaševica, 2011).

Izvēloties šādu vērtēšanas veidu galvenais akcents tiek likts uz pakalpojumu pieejamību, bet tiek aizmirsts par vietas autentiskajiem raksturlielumiem. Piemēram, iedzīvotāju skaits, sabiedriskā transporta pieejamība, ražošanas platību, pārtikas un pārējo veikalu, tautas nama,

ambulances, bērnu dārza, skolas, pasta, bibliotēkas, pārvaldes institūciju pastāvēšanu. Pēc Anglijas piemēra, ciemus, kurus ir grūti novērtēt pēc augstāk minētajām kategorijām, parasti apvieno kopējā teritorijā (grupā), kurā viens ciems ir centrs un piedāvā visus augstāk minētos pakalpojumus arī pārējiem (Hart, 2010, citēta Lukaševica, 2011).

A. Bosshards savā darbā „A methodology and terminology of sustainability assessment and its perspectives for rural planning” piedāvā citu teoriju par to kā noteikt vietas ilgtspējīgu pastāvēšanu. Šajā rakstā tiek izdalītas metodes un kritēriji lauku teritoriju plānošanai. Apskatot attēlu nr. 1.4., redzams, kādi faktori ir jāņem vērā, lai ciemu un lauku teritoriju attīstība būtu ilgtspējīga. Faktori ir izvietoti piramīdas veidā pēc hierarhijas principa. Šis modelis ir visaptverošs un vairāk tiek apskatītas katras vietas īpatnības. Kā redzams, tas pašas svarīgākās lietas ir dabas jeb vides un ekonomiskie resursi. Tiem seko ekoloģiskie un sociālie, bet paša piramīdas augšā ir novietotas kultūras vērtības. Visas šīs lietas veido attīstības garīgo bāzi. Pēc attēlā 1.4 redzamās informācijas, var secināt, ka izglītības nav viens no vitāli svarīgākajiem faktoriem vietas attīstībai, bet tā ietekmē kultūras attīstību.

1.4. attēls. Vietas ilgtspējīgas attīstības kritēriji (Morris, 1999)

Skatot kādas konkrētas vietas nākotnes perspektīvas, nedrīkst aizmirst pagātnes vērtības un saiknes. Organizējot lauku apdzīvotās vietas, jāņem vērā tādi faktori, kā vēsturiski veidojušies kontakti un lokālpatriotisms. Plānojot tālākās darbības ciema attīstībā, sākumā ir jāizpēta tradīcijas, saikne ar citām vietām, kultūrvēsturiskajiem aspektiem, ciema veidošanās vēsture, un jāatceras, ka kardinālu lēmumu pieņemšana var nākt tikai par sliktu. Apdzīvotās vietās ar senu vēsturi ir izveidojušies savādāka sociālā struktūra un attiecības kā ciemā, kura sākuma attīstība ir dažus gadu desmitus atpakaļ. Ņemot vērā šos apstākļus, jāatceras, ka iedzīvotājiem veidojas savādāka piederības un kopības sajūta attiecīgajā apdzīvotā vietā. Katrs ciems simbolizē savas sociālās, ekoloģiskās, vēsturiskās vērtības. Izjaucot šo saikni, visus procesus, kas saistās ar ciema nākotni, var iegriezt negatīvā gultnē (Vanags, 2007).

Lauku teritoriju plānošanai ir pietiekami senas tradīcijas, tāpēc, risinot Latvijas problēmas, var apskatīt citu valstu piemērus. Lielbritānijā lauku nākotnes vīzija ir turīgas un sociāli ietverošas kopienas veidošanās. Raksturīga lauksaimniecības un uzņēmējdarbības atjaunošanās, lauku vides pieejamība. Par lauku attīstības stratēģijas prioritātēm ir izvirzīta ekonomiskā un sociālā atjaunošana un sociālā taisnīguma nodrošināšana visiem iedzīvotājiem. Kā pamatnoteikumi vīzijas un prioritāšu īstenošanā ir noteiktas sekojošas darbības:

- Pienācīgas dzīvesvietas nodrošināšana cilvēkiem;
- Sociāli līdzvērtīga situācija visiem;
- Nodrošināti sociālie pakalpojumi (medicīna, izglītība, kultūra, u.t.t.)
- Lai veicinātu ekonomisko izaugsmi, tiek izmantoti visi pieejamie resursi.

Īpaša uzmanība tiek pievērsta piepilsētas lauku teritoriju attīstībai un to mijiedarbībai ar pilsētām.

Apskatot Ziemeļvalstu lauku teritorijas plānošanas politiku, redzamas nelielas atšķirības uzstādījumos. Piemēram, Dānija savā nacionālās attīstības plānā kā vienu no stratēģiskajiem mērķiem nosaka skaidru robežu novilkšanu starp urbānajām teritorijām un laukiem. Nākotnē ir jāsauglabā tās atšķirības, kas pastāv starp šīm divām vidēm šobrīd, bet visas darbības jāveic ar kopēju mērķi veicināt visas valsts attīstību. Plānošanai ir jāsauglabā katras vietas identitāte un īpatnības. Iesaistot vietējās kopienas ir jānoskaidro ekonomiskās un sociālās perspektīvas, kā arī attīstības barjeras. Arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta plānojumu ietekmei ne tikai uz ekonomisko jomu, bet arī iz sociālajiem procesiem (SIA Konsorts, 2009), (Danish Intitute, 2007).

Ja skatās sīkāk Latvijas piemēru, tad redzams, ka vairākos plānošanas dokumentos ir norādes par lauku teritoriju un reģionu plānošanu. Kā kopīgais pamats Latvijas ilgtspējīgas

attīstības stratēģijā izteiktajiem priekšlikumiem ir cilvēka, ekonomiskā un sociālā, dabas kapitāla produktivitātes paaugstināšana, atbildot uz globālo tendenču izaicinājumiem.

Kā viens no nākotnes attīstības pamatiem ir vidējo un mazo centru veidošana reģionos. Tās ir mazās pilsētas un lielākie pagastu centri. Galvenais akcents ir likts uz to, ka šāda veida centros ir jābūt pieejamam plašam pakalpojumu klāstam, kā arī labai transporta satiksmei ar apkārtējiem ciemiem un pilsētām. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā ir uzsvērts, ka īpaša loma lauku teritoriju dzīvotspējas saglabāšanā, ir stiprām lauku kopienām. Lai tādas veidotos, mazajiem centriem ir jāattīstās kā ekonomiskās, sociālās un kultūras dzīves atbalsta punktiem.

Vietējo centru attīstība ir atkarīga no tur esošo resursu efektīvas izmantošanas, kas ietver gan dabas un vides kultūras resursu izmantošanu, gan dzīves līmeņa paaugstināšanu. Mērķis šīm darbībām būt esošo iedzīvotāju noturēšana un jaunu piesaistīšana. Ja indivīds jūtas komfortabli savā dzīves vidē, tas nozīmē, ka šādā veidā tiek nodrošināta arī pēctecība – ērta un kvalitatīva dzīves vide nosaka arī nākamo paaudžu attīstību. (Latvijas ilgtspējīgas..., 2010).

Šobrīd, īpaši Latgalē, ir jāņem vērā tas, ka iedzīvotāju skaits samazinās gan demogrāfijas procesu, gan migrācijas ietekmē. Un, lai novērstu lauku ciemu iznīkšanu, ir jādomā par jaunu iedzīvotāju piesaisti. L. Āzena savā darbā „Teritorijas mārketinga kā teritorijas attīstības veicinātājs” norāda, ka vislielākais akcents, lai piesaistītu iedzīvotājus, šobrīd ir jāliek uz dzīves vides kvalitāti. Svaigs gaiss, ērti mājokļi, izdevīga satiksmes organizācija, attīstīta infrastruktūra un tehnoloģijas ir tās lietas, kas varētu veicināt cilvēku interesi par konkrētu vietu. Pēc autores domām, analizējot potenciālos ciemu iedzīvotājus, tad kā pamatvienība Latvijā ir ģimene. Tāpēc, lai izstrādātu mārketinga stratēģiju iedzīvotāju piesaistei, ir jāņem vērā vairāki ģimenes modeļi. Tie ir sekojoši 1) jaunas ģimenes bez bērniem 2) ģimenes ar pirmsskolas vecuma bērniem 3) ģimenes ar skolas vecuma bērniem 4) ģimenes ar pieaugušiem bērniem (dzīvo kopā ar vecākiem), kuri ir materiāli patstāvīgiem 5) ģimenes, kurās bērni dzīvo atsevišķi. Katrai grupai ir specifiskas intereses un vajadzības, kam jābūt nodrošinātām dzīves vietā. Piemēram, ģimenēm ar skolas vai pirmsskolas vecuma bērniem ir svarīga kvalitatīvas izglītības ieguve uz vietas, bet ģimenēm bez bērniem ir pavisam citas intereses. Šī stratēģija atklāj nozīmīgas lietas, kas vajadzīgas iedzīvotāju piesaistei, bet, ņemot vērā situāciju Latgalē, liela ietekme ir arī citiem - ekonomiskajiem faktoriem (Āzena, 2009, citēta Lukaševica, 2011).

Pēc Baltijas studiju centra pētījumu datiem par jauniešu viedokli par reģionu attīstību un novadu veidošanos, izriet, ka, lai piesaistītu šo iedzīvotāju grupu, konkrētai vietai būtu jānodrošina sekojošas lietas:

- labvēlīga uzņēmējdarbības vide ar labi attīstītu infrastruktūru;

- iespēja atrast labi atalgotu darbu un piekļuve ikdienas pakalpojumiem (veselības aprūpe, izglītība, transports, iepirkšanās, u.c.)
- kultūras resursu un pasākumu pieejamība;
- sporta infrastruktūras pieejamība;
- iespēja nodarboties ar lauksaimniecību, tūrismu vai arī strādāt pilsētā un dzīvot laukos.

Arī citi autori savos darbos uzsver, ka vietējās apkaimes centri ir ļoti svarīgi kā sociāli publiskā telpa, kura ir droša un pievilcīga un kurā vietējā sabiedrība var apmierināt tādas savas sociālās vajadzības kā iepirkšanās, izglītība, darbs, izklaide, publiskā telpa, u.c. (Greed, 1998).

Latgales plānošanas reģions lauku apdzīvoto vietu ilgtspēju plāno uzlabot stiprinot mazos lauku centrus kā ekonomiskās, sociālās un kultūras dzīves atbalsta punktus. Tāpēc teritorijas plānojuma vadlīnijās ir izdalīti vairāku līmeņu apdzīvojamu centri ar noteikto pakalpojumu klāsta piedāvājumu. Kā zemākais līmenis ir noteikts vietējās nozīmes centrs (pagastu centri). Tajā ir jābūt pieejamam sekojošam pakalpojumu klāstam:

1. vietējās pašvaldības administratīvajiem pakalpojumiem;
2. bērnudārzam vai iespējai izglītības iestādēs nodrošināt 5 -6 gadīgo bērnu apmācības;
3. pamatskolai vai nodrošināt transportu līdz tuvākajai izglītības iestādei;
4. bibliotēkai;
5. publiski pieejamam interneta punktam;
6. pirmās nepieciešamības pārtikas un rūpniecības preču veikalam;
7. ģimenes ārsta prakses vietai;
8. pieejamiem neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojumiem;
9. centralizētai ūdensapgādes, notekūdeņu attīrīšanas sistēmai;
10. melnā seguma ceļam līdz novada nozīmes centram vai reģionālās, nacionālās nozīmes autoceļam;
11. publiski pieejamām atpūtas teritorijām (estrāde, parks u.c.);
12. sabiedriskajam transportam ar pieturvietu;
13. pieejamiem sociālā darbinieka, policijas iecirkņa inspektora, lauksaimniecības konsultanta pakalpojumiem;
14. pasta nodaļai;
15. aptiekai;
16. teritorijai, kas paredzēta ražošanas objektu attīstībai.

Turklāt kritēriji nr. 2.,3.,13. ir izvirzīti kā obligātas prasības (Latgales plānošanas..., 2006).

Izanalizējot dažādus informācijas avotus par lauku teritoriju attīstības plānošanu un apskatot Latvijas un Eiropas valstu plānošanas dokumentos rakstīto, var secināt, ka izglītības pakalpojumu esamība netiek uzskatīta par vitāli svarīgu teritorijas attīstībai. Bet tiem ir nozīmīga vieta kopienas veidošanās procesā (jaunu iedzīvotāju piesaistē un nākamo paaudžu nodrošināšanā, tradīciju saglabāšanā), nākotnes perspektīvu veidošanā. Tas ir iemesls, kāpēc izglītības iestāžu tīkla attīstība ir rūpīgi jāplāno un katrs lēmums, īpaši tie, kuri nozīmē kādas skolas slēgšanu, rūpīgi jāizvērtē.

1.2. Skolu tīkla attīstības plānošana

Vārdi skola un izglītība cilvēku pavada visu mūžu. Skola ir vieta, kur tika gūtas ne vien teorētiskās zināšanas, bet arī praktiskās dzīves iemaņas. Cilvēka saikne ar skolu un izglītību neizzūd līdz ar tās beigšanu, bet netieši turpinās caur bērnu, mazbērnu gaitām. Lai gan šis vārds mums katram liekas pašsaprotams – kāds tad ir tā īstais skaidrojums?

Jēdziens „izglītība” parasti tiek saprasts no diviem aspektiem. Viens no tiem ir, ka tas ir kvalitatīvs raksturojums, kas raksturo cilvēces uzkrāto zinātnisko un kultūras vērtību sistēmas apguvi. Tā ir viens no cilvēces pamatvērtībām. Otrā aspektā izglītība ir aplūkota kā kvantitatīvs jēdziens, kas apliecina personas apgūto izglītības līmeni. Visi izglītības veidi (pamatizglītība, vidējā izglītība, augstākā izglītība, vispārējā izglītība, profesionālā izglītība, mūžizglītība, .u.c.), formas un tipi veido izglītības sistēmu valstiskā mērogā. Šo nozari ir iespējams interpretēt kā cilvēka darbības un sabiedrības darbības prioritāti (Inne, Gailīte, Lūse, Zīds, bez. dat.).

Latvijas Republikas pamatlikumā ir norādīts, ka par izglītības iestādi dēvē valsts, pašvaldību vai citu juridisko vai fizisko personu dibināta iestādi, kuras uzdevums ir izglītības programmu īstenošana, vai komercsabiedrību, kurai izglītības programmu īstenošana ir viens no darbības veidiem (Izglītības likums, 1998).

Izglītības likums (pieņemts 17.10.1998.) nosaka, ka Izglītības un Zinātnes ministrija īsteno vienotu valsts politiku un attīstības stratēģiju, izstrādā politikas plānošanas dokumentus un normatīvos aktus šajā jomā. Tas nozīmē, ka galvenos norādījumus, uzdevumus un virzienus, kas saistās ar izglītības sistēmu un tīklu dod ministrija, bet bieži vien pilda pašvaldības. Likumā ir noteiktas arī pašvaldību kompetences un pienākumi. Galvenais no tiem ir nodrošināt bērniem iespēju iegūt pamatizglītību, vidējo izglītību, kā arī nodrošināt iespējas piedalīties interešu izglītības nodarbībās, ārpusstundu pasākumos un vasaras nometnēs.

Pašvaldības kompetencē ir arī izglītības iestāžu slēgšana, atvēršana, reorganizēšana. Šeit gan jāpiebilst, ka šis process ir jāsaskaņo ar izglītības ministriju. Pašvaldības arī organizē

visas darbības, kas skar izglītības iestāžu vadītāju pieņemšanu vai atlaišanu, kā arī kopīgi ar ministriju daļa finansēšanas atbildību (Izglītības likums, 1998).

Vēl viens dokuments, kurš ieņem nozīmīgu lomu izglītības pakalpojumu sniegšanas un pieejamības noteikšanā, ir „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030”. Ņemot vērā demogrāfiskās un ekonomiskās tendences, ir izvirzītas vairākas prioritātes, kas ir jāsasniedz līdz 2030. gadam.

- Izglītības pieejamība un strukturālas izmaiņas izglītības procesa organizācijā – šī prioritāte norāda uz to, ka nākotnē Latvijā ir plānots, ka vecākiem būs brīva izvēle, kurā izglītības iestādē bērns mācīsies. Un, lai mazinātu resursu nevienlīdzīgu sadali starp pašvaldību un valsts skolām ir plānots izmantot vaučeru sistēmu. Būtībā šis punkts paredz, ka nākotnes skolas Latvijā strādās kā biznesa uzņēmums, kas piesaistot jaunus skolēnus (jeb klientus), iegūs lielāku finansējumu. Kā risinājums šīs prioritātes īstenošanai, tiek piedāvāti vairāki varianti. Viens no galvenajiem ir vaučeru sistēmas izveide, kā arī obligātas vidējās izglītības ieviešana. Kā ļoti nozīmīga darbība pie šīs prioritātes ir mazo lauku skolu saglabāšana. Tas tiktu darīts ar mērķi bērniem nodrošināt kvalitatīvu izglītību pēc iespējas tuvāk mājām.
- Skola – sociālā tīklojuma centrs – tas nozīmē plašāku vecāku, mācībspēku, skolēnu, vietējās kopienas iesaisti skolas aktivitātēs. Rezultātā skola būtu viena no sabiedrības daļām, nevis nošķirta iestāde kā tas šobrīd ir daudzos gadījumos. Šajā gadījumā tiek ieteikts izmantot skolēnu sadarbību ar saviem vienaudžiem un citām iedzīvotāju grupām. Viens no galvenajiem uzsvāriem tiek likts uz intensīvāku vecāku iesaisti izglītības iestāžu darbībā, kā arī mentoru programmas izveide.
- Izglītošanās mūža garumā – no pirmsskolas līdz pieaugušo tālākizglītībai – nodrošināt kvalitatīvu un saturīgu tālāk izglītošanos arī pieaugušajiem. Lai gan nav konkrētas norādes, ka šo pienākumu varētu uzņemt vietējās skolas, tomēr tāda iespēja pastāv.

Kā tūlītējie soļi ilgtspējīgas attīstības stratēģijā ir norādītas sekojošas darbības: izstrādāt valsts stratēģiju sākumskolas un pirmsskolas bērnu aprūpē un izglītošanā, kas nozīmē, ka ir rūpīgāk jāpārvērtē tas kā tiek organizēts tieši sākumskolu un bērnudārzu tīkls, un vaučeru sistēmas izveides sākšana (Latvijas ilgtspējīgas..., 2010).

Kā viena no darbībām prioritāšu īstenošanai ir izvirzīta mazo lauku skolu saglabāšanas stratēģijas izstrāde. Šobrīd noris aktīvs darbs pie šī procesa. Izglītības un zinātnes ministrija ir sasaukusi darba grupas, kas lemj un virza šo jautājumu. 2012. gadā tika izveidots rīcības plāns, kura mērķis ir risināt akūtās problēmas, kas saistītas ar izglītības jomu. Kā pamatmērķis

mazo skolu attīstības plāna izveidei ir noteikta efektīva skolu tīkla izveide Latvijas reģionos, nodrošinot kvalitatīvu un daudzveidīgu izglītību. Šī plāna ietvaros ir paredzēts:

- papildus finansējuma piešķiršanu mazo skolu atbalstam;
- nodrošināt pirmsskolas, sākumskolas un pamatskolas izglītības iestādes atrašanos iespējami tuvāk bērna dzīvesvietai;
- nodrošināt mazās skolas ar daudzveidīgu aprīkojumu kvalitatīvas izglītības iegūšanai;
- atbalstīt mazo skolu darbības funkciju paplašināšanu, kā rezultātā lauku skolas kļūtu par daudzfunkcionālajiem centriem, kas piedāvātu plašu pakalpojumu klāstu dažādām mērķauditorijām;
- nodrošināt nepieciešamo atbalsta pakalpojumu klāsta nodrošināšanu mazajās skolās.

Mazo skolu attīstības programma šobrīd ir izstrādes stadijā. Lai darbu varētu veiksmīgi turpināt, sākotnēji ir jānedefinē, kas tad ir mazā skola, jo šobrīd Latvijā šādi kritēriju nav noteikti. Protams pie rīcības darbībām ir arī jānorāda kādā veidā tiks nodrošināts finansiālais atbalsts mazajām skolām un jāveic aprēķini, cik tas varētu izmaksāt, jāveic izmaiņas normatīvajos aktos, kas noteiktu skolu īpašo statusu (Izglītības pamatnostādnes..., bez. dat.).

Viens no skolu sistēmas un izglītības tālākas attīstības nosacījumiem ir valstī formulēta un izstrādāta izglītības politika, uz tās pamata veidota izglītības koncepcija, atbilstoša likumdošanas bāze un valsts, sabiedrisko un citu institūciju, kā arī ikviena sabiedrības locekļa aktīva un ieinteresēta darbība, lai īstenotu kopēju mērķi. Tas ir – izveidot piemērotus apstākļus radošai, ar iniciatīvu apveltītai personības attīstībai un pilnveidei. Primārais šajā procesā ir izglītības politika, kas ir cieši saistīta ar valsts politiku kopumā. Tikai veselā un vienotā kopumā ir iespēja panākt perspektīvas un uz valsts attīstību balstītas politikas sistēmu. Izglītības politika pēta pastāvošās pretrunas un konfliktu cēloņus, to izcelsmi, modelē to iespējamās pārvērtēšanas risinājumus, parāda darbības vispārējo virzienu un sagaidāmo rezultātu. Parasti to veidota, ievērojot valstī pastāvošās ekonomiskās un sociālās politiskās attiecības, finansiālos, materiāli tehniskos resursus, kā arī nacionālās tradīcijas un vērtības. Kā centrālais izglītības politikas objekts ir cilvēks ar savu neatkārtojamo būtību, vajadzībām un iespējām (Broks, 1998.), (Šmite, 2004).

Izglītības un zinātnes ministrija piedāvā šādus pamatprincipus izglītības politikas attīstībai:

- sadarbība – izglītības jautājumu risināšanā tiek iesaistītas visas ieinteresētās puses: izglītības darbinieki, skolēni, studenti, vecāki un ģimene, darba devēji, pašvaldības un valsts institūcijas, sabiedriskās organizācijas, sabiedrība;

- sistēmiskums – augsts institucionālās sadarbības un partnerības pieejas nodrošinājums izglītības jautājumu risināšanā kā Izglītības un zinātnes ministrijas ietvaros, tā sadarbībā ar citām institūcijām;
- pēctecība – nepārtrauktība izglītības mērķu īstenošanā, nodrošinot loģisku pēctecību līdzšinējam darbam izglītības jomā;
- ilgtspēja – izglītības lēmumu pamatotība un līdzsvarota attīstība;
- pieejamība – visiem sabiedrības locekļiem ir vienlīdzīgas iespējas iegūt izglītību;
- koordinācija – tiek īstenota integrēta pieeja pārmaiņu plānošanā un ieviešanā, nodrošinot vienotu vadību un pārmaiņu koordināciju starp dažādām izglītības pakāpēm un veidiem (Izglītības pamatnostādnes..., bez. dat.).

Atšķirīgs skatījums ir skolu direktoriem un citiem cilvēkiem, kuru darbība ikdienā ir saistīta ar izglītības iestāžu darbības nodrošināšanu. Kā viens no pirmajiem ir vienotības princips. Tas nosaka, ka izglītības tīkls un iestādes ir mērķtiecīga kopvesela sistēma, kurā visi tās struktūrelementi attīstās apmēram vienā virzienā. No iepriekšējā teikuma var izsecināt, ka katras atsevišķas vienības plānošanai ir jābūt vienotai ar visu tīkla darbības plānošanu. Tas ir attiecināms arī uz korekcijām un izmaiņām kādā atsevišķā plānā, kas ietekmē visa kopējā plāna būtību un īstenošanas gaitu (Šmite, 2004), (Vilkaste, 2003).

Otra lieta, kas būtu jāievēro pie izglītības iestāžu tīkla plānošanas ir līdzdalības princips. Plānošanas procesā ir jāiekļauj visi cilvēki, kuri tiešā vai netiešā veidā būs iesaistīti plāna īstenošanā. Tā rezultātā veidosies jauni motīvi efektīvākai darbībai visos vadības līmeņos.

Nākamais princips skolu attīstības plānošanā ir nepārtrauktība. Apkārtējās vides pārmaiņas un izglītības iestāžu pašattīstība rada nepieciešamību pēc nepārtraukta plānošanas procesa (Šmite, 2004).

Ņemot vērā, ka mūsdienās visi procesi sabiedrībā mainās nepārtraukti, tad visam plānošanas procesam ir jābūt elastīgam. Tas ir nepieciešama, lai varētu veikt virzības izmaiņas, ja rodas kādi neparedzēti apstākļi. Plāns ir jāveido tā, lai jebkurā brīdī varētu to varētu papildināt vai izmainīt (Šmite, 2004), (Lihačova, 2003).

Plāns ir jāizstrādā ar tādu precizitāti, kāda attiecīgajā periodā ir iespējama. Šādi ir iespējams izvairīties no kļūdainu lēmumu pieņemšanas. Tas nozīmē, ka viens no svarīgākajiem plāna izstrādes principiem ir precizitāte.

Augstāk minētie principi ir svarīgākie, kas ir jāievēro plānojot izglītības iestādes vai to tīkla darbību. Parasti tiek ievēroti vēl arī citi. Kā piemēram, zinātniskums, sistemātiskums un mērķtiecība, veselums, pēctecība, perspektivitāte, konkrētums un lietišķums, atklātums, kā arī realitāte (Šmite, 2004).

Plānojot izglītības tīklu, nozīmīga ir sabiedrības iesaiste. Šajā procesā var izmantot dažādas metodes. Kā piemēram, veidot kopienas plānošanas forumu, kura laikā darbs tiktu organizēts gan grupās, gan visiem dalībniekiem kopā. Vai arī plānošanas dienu, kad visi pagasta iedzīvotāji (arī bērni) tiktu iesaistīti dažādās aktivitātēs, kas saistītos ar skolas nākotni. Šādām aktivitātēm vienmēr nevajag būt nopietni. Piemēram, bērnus var iesaistīt caur spēlēm, zīmēšanas konkursiem, u.c. (Wates & Brook, 2000).

Izglītības iestāžu tīkla plānošanā nav vienotas stratēģijas par to kā būtu to darīt pareizi. Šī joma ir maz pētīta. Iemesls ir tās sarežģītība: ļoti daudzi faktori ietekmē iznākumu, tāpēc piemērot kādas konkrētas vietas, valsts pieredzi citai ir ļoti grūti (Hanifan, bez. dat), (Edwards, 2009.).

Lai veiksmīgi plānotu izglītības tīklu ir jāņem vērā daudz un dažādi apstākļi un konkrētu vietu īpatnības. Bet viena no galvenajām lietām ir visu institūciju un sabiedrības sadarbība kopējā mērķa sasniegšanai. Īpaši tas attiecas uz mazajām lauku skolām, kuru saglabāšanas plāna izstrāde ir procesā, bet situācija pasliktinās katru gadu.

2. MATERIĀLI UN METODEDES

Maģistra darbā par Rēzeknes novada skolu attīstības iespējām tika izvirzīts mērķis: izpētīt Rēzeknes novada skolu tīkla attīstības iespējas un atspoguļot optimizācijas pozitīvās, negatīvās puses, ieguvumus un zaudējumus patreizējā demogrāfiskajā un ekonomiskajā situācijā. Lai to sasniegtu un īstenotu izvirzītos uzdevumus, tika izvēlētas sekojošas metodes: intervijas, aptaujas, literatūras avotu apkopošana, statistikas datu analīze.

2.1. Teritorijas izvēles pamatojums

Latvijā, līdzīgi kā daudzās postsociālisma valstīs, ir raksturīgas demogrāfiskās problēmas. Piemēram, nelielās dzimstības un augstās mirstības dēļ dabiskais pieaugums ir negatīvs. Arī pēdējos gados izteikto migrācijas tendenču radīto seku dēļ iedzīvotāju skaits gandrīz visā valsts teritorijā strauji samazinās. Nākotnes prognozes nav daudzsološas. Laika posmā no 2000. gada līdz 2012. gadam iedzīvotāju skaits valstī samazinās par 335 620 cilvēkiem (LR Centrālais..., 2013). Pēc aptuvenām aplēsēm no Latvijas pēdējo 5 gadu laikā uz dzīvi ārzemēs ir pārcēlušies apmēram 125 000 cilvēku (LR Centrālais..., 2013). Vēl viena raksturīga migrācijas tendence ir iedzīvotāju virzība no Latvijas valsts malējiem reģioniem uz centrālo daļu. Sevišķi tas notiek gados jaunu cilvēku vidū un tas ietekmē ne vien iedzīvotāju skaitu uz doto mirkli, bet arī nākotnē. Līdz ar šo procesu krītas dzimstības līmenis valsts perifērajos rajonos un secīgi- samazinās skolēnu skaits. Tādējādi, ņemot vērā patreizējo izglītības iestāžu finansēšanas sistēmu, daudzu skolu pastāvēšana ir apdraudēta.

Platības ziņā Rēzeknes novads ir lielākā administratīvā teritorija Latvijā. Tas atrodas Latgales reģionā, netālu no Krievijas robežas. Demogrāfiskie un ekonomiskie rādītāji Rēzeknes novadam ir ar negatīvu zīmi vai ļoti zemi. Iedzīvotāji, īpaši gados jauni, dodas projām no šīs vietas, lai meklētu labākus dzīves apstākļus. Gan mazo dzimstības rādītāju, gan migrācijas rezultātā krasi samazinājies skolas vecuma bērnu skaits. Pēdējo piecu gadu laikā skolēnu skaits ir samazinājies par 500 bērniem, jebkuri varētu piepildīt divas vidusskolas. Šobrīd novada teritorijā atrodas 18 skolas, no kurām vairākām draud slēgšana. Šī teritorija kā maģistra darba pētāmais apgabals tika izvēlēts iepriekš minēto faktoru dēļ, kā arī tāpēc, ka vēlējos, lai skolu likvidēšana nākotnē ir pārdomāta un tiek ņemtas vērā gan iedzīvotāju, gan pašvaldības darbinieku un speciālistu viedokļi.

2.2. Materiāli

1. Zinātniskā literatūra

Darbā izmantoti gan latviešu, gan ārzemju autoru darbi, kas skar tēmas par lauku teritoriju plānošanu, sociālo pakalpojumu plānošanu un attīstību, izglītības iestāžu tīkla plānošanu.

2. Rēzeknes novada attīstības plānošanas dokumenti

Novada attīstības programma, ilgtspējīgās attīstības stratēģija tika izmantota, lai analizētu patreizējo demogrāfisko, ekonomisko, sociālo situāciju, kā arī lai gūtu priekšstatu par izglītības jomas nozīmi un nākotnes perspektīvām novada teritorijā.

3. Normatīvie akti

Ministru Kabineta un pašvaldības izveidotie normatīvie akti, kas nosaka plānošanas procesu, lauku teritorijas plānošanu, izglītības procesu un iestāžu organizēšanu.

4. Publiskie informācijas avoti

Publikācijas Rēzeknes novada informācijas portālā, masu mediju mājas lapās, raksti avīzēs un žurnālos par izglītības sistēmu, skolu likvidāciju, ēku izmantošanu.

5. Interviju, aptauju rezultāti

Darba izstrādes gaitā tika veikta aptauja un intervijas ar Rēzeknes novada iedzīvotājiem, novada pašvaldības amatpersonām un darbiniekiem par skolu nozīmi kopienas un cilvēku dzīvē, problēmām, nākotnes perspektīvām.

6. Nepublicētie Rēzeknes novada pašvaldības Dzimtsarakstu nodaļas un Izglītības pārvaldes un Sisakas – Moslavinas apgabala Izglītības nodaļas avoti. Izmantoti dažādi pārskati par esošo situāciju, izejošā un ienākošā sarakste ar institūcijām, u.t.t.

2.3. Metodes

1. Materiālu izpēte. Izvēlēti zinātniskās literatūras avoti un apkopota informācija par lauku teritoriju būtību, attīstību, pakalpojumu plānošanu un skolu tīkla plānošanu. Iegūtā informācija ļāva izprast kāda ir lauku attīstības plānošanas nozīme, kā šajā jomā ietilpst izglītības tīklu un procesu plānošana un kāda ir to nozīme, kā arī ieskats izglītības tīklu plānošanas procesā.
2. Kartogrāfiskā materiāla izveide. Darba tapšanas gaitā tika izveidotas vairākas kartes: skolu izvietojuma, likvidēto skolu izvietojums, nākotnes skolu tīkls. Kartogrāfiskā materiāla izveidei izmantota programma ArcMap 10. Kā izejmateriāls karšu veidošanai izmantota datu bāze GIS latvija 10.

3. Intervijas. Maģistra darba izstrādes laikā tika veiktas vairākas intervijas ar Rēzeknes novada pašvaldības amatpersonām un darbiniekiem, kuriem ir saistība ar plānošanas darbu un izglītības nozari.
4. Aptaujas. Lai noskaidrotu iedzīvotāju viedokli ar izglītības iestādēm Rēzeknes novadā, to nozīmi cilvēku dzīvē, pozitīvajiem, negatīvajiem aspektiem, tika veikta anketēšana. Tā norisinājās divās daļās. Sākotnēji tika aptaujāti nejauši izvēlēti Rēzeknes novada iedzīvotāji tajos pagastos, kur skolas šobrīd darbojas. Vēlāk izvēlēts viens pagasts, kurā tika veikta papildus anketēšana, lai noskaidrotu sīkāk skolas ietekmi uz apdzīvotu vietu.

Lai labāk izprastu un noskaidrotu cilvēku viedokli uz dažiem jautājumiem nebija dotas jau gatavās atbildes, bet gan atstātas vieta, lai aptaujātie varētu ierakstīt savas domas paši. Šādā veidā tika mēģināts rosināt respondentus atklāt tieši viņu viedokli, nevis likt izvēlēties no piedāvātajiem variantiem.

Rezultāti tika analizēti divās daļās. Sākotnēji skatot vispārīgo iedzīvotāju viedokli, bet pēc tam analizējot tuvāk izvēlētajā pagasta cilvēku domas (Nautrēnu pag.), kur papildus tika pētīta arī skolas vēsture un tradīcijas.

5. Lauka studijas. Šī darba izstrādes daļa notika gan Latvijā (Rēzeknes novadā), gan Horvātijā (Sisakas – Moslavinas apgabalā). Rēzeknes novadā tika apsekotas slēgtās skolas, lai noskaidrotu, kā tiek izmantotas likvidēto skolu ēkas un kādā stāvoklī tās atrodas. Sisakas – Moslavinas apgabalā tika pētīti varianti kā tiek izmantotas likvidēto izglītības iestāžu ēkas.
6. Statistikas datu analīze. Lai veiksmīgi noskaidrotu esošo situāciju, tika izmantoti statistikas dati no dažādiem avotiem. Visvairāk tika izmantoti dati no Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes. Apstrādes rezultātā tika izveidoti attēli un veikta analīze, sasaistot tos ar notikumiem un procesiem izpētes teritorijā. Papildus tika izmantoti Rēzeknes novada dzimtsarakstu nodaļas un Izglītības pārvaldes apkopotā statistika par demogrāfiskajiem procesiem, izglītības iestāžu tīkla attīstību. Sadaļā par Sisakas – Moslavinas apgabalu izmantoti dati no Horvātijas Statistikas biroja.

3. PĒTĪJUMI UN REZULTĀTI

3.1. Rēzeknes novada raksturojums

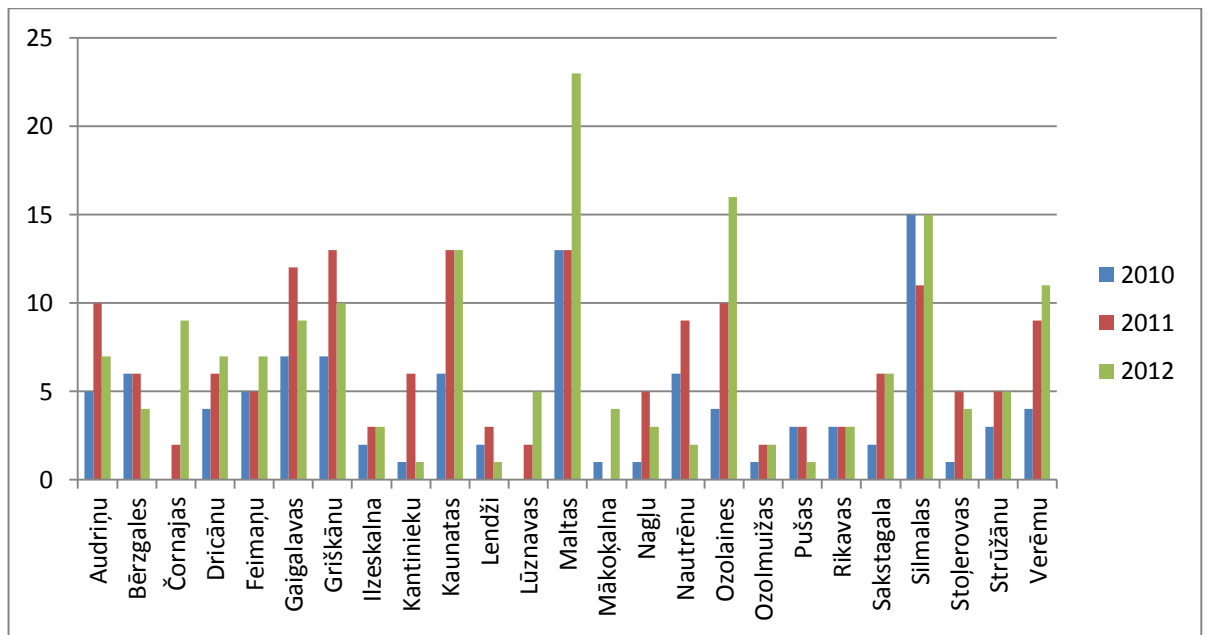
Latvijas teritorija ir sadalīta 119 administratīvajās vienībās – 110 novados un 9 republikas pilsētās. Viens no tiem ir arī Rēzeknes novads (1. pielikums).

Tas atrodas valsts austrumu daļā, kultūrvēsturiskajā Latgales novadā. Pēc 2009. gadā veiktās administratīvi teritoriālās reformas Rēzeknes novads ir lielākais Latvijā. Tā platība ir 2524 km². No kopējās valsts platības tas aizņem 3,9 %, bet no Latgales reģiona – 17,3 %. Tas robežojas ar Aglonas, Ludzas, Ciblas, Kārsavas, Riebiņu, Dagdas, Viļānu, Balvu un Madonas novadiem. Attālums no Rīgas ir līdz novada administrācijas atrašanās vietai ir 242 km, bet līdz Krievijas robežai – 38 km.

Rēzeknes novada vēsturiskā attīstība ir norisinājusies daudzu gadsimtu garumā. Sākotnēji teritoriju apdzīvoja vietējās latgaļu ciltis, bet nonāca vācu, poļu un krievu pakļautībā. Vislielāko iespaidu uz mūsdienu situāciju ekonomikā un kultūrā ir atstājis laiks, kad novada teritorija atradās Krievijas impērijas, Latvijas brīvvalsts un Padomju Savienības sastāvā. Pēdējās lielākās izmaiņas, kas ir ietekmējušas novada teritoriju un attīstības gaitu, notika 1998. un 2009. gadā. 15 gadus atpakaļ toreizējai Rēzeknes rajona teritorijai pievienojās Nautrēnu pagasts, kas, apvienojoties ar Miglinieku pagastu, agrāk ietilpa Ludzas rajonā. 2009. gadā visā Latvijā norisinājās administratīvi teritoriālā reforma. Tās rezultātā bijusī Rēzeknes rajona teritorija tika sadalīta divos novados – Viļānu un Rēzeknes. Viļānu pilsēta, kā arī Viļānu, Sokolku un Dekšāru pagasti tagad ietilpst Viļānu novadā, bet pārējās 25 pašvaldības – Rēzeknes novadā. Tās ir: Audriņu, Bērzgales, Čornajas, Dricānu, Feimaņu, Gaigalavas, Griškānu, Ilzeskalna, Kantiņieku, Kaunatas, Lendžu, Lūznavas, Maltas, Mākoņkalna, Nautrēnu, Nagļu, Ozolaines, Ozolmuižas, Pušas, Rikavas, Sakstagala, Silmalas, Stoļerovas, Strūžānu un Verēmu pagasti.

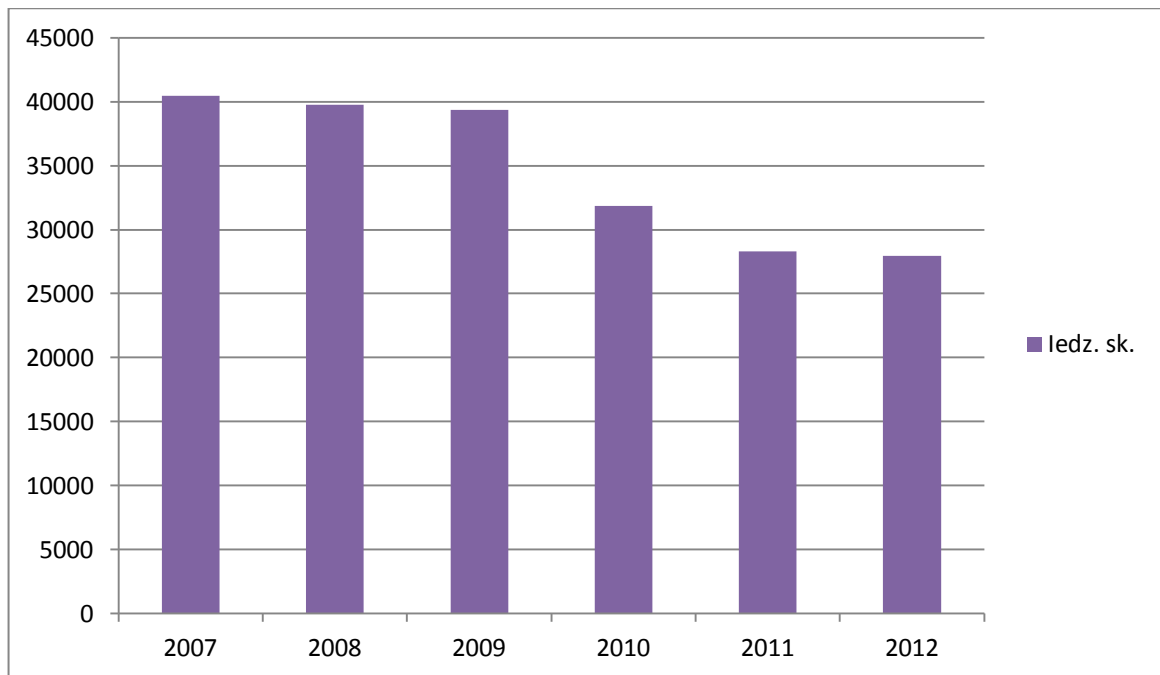
Demogrāfiskie rādītāji

Līdzīgi kā visā Latvijā, arī Rēzeknes novadā ir vērojama iedzīvotāju skaita samazināšanās. Demogrāfiskos procesus raksturo depopulācija, bērnu skaita samazināšanās un sabiedrības novecošanas tendences. Par iemeslu iedzīvotāju skaita samazinājumam ir mazie dzimstības un augstie mirstības rādītāji. Pēdējos gados situāciju pasliktina arī migrācijas procesi.

3.1. attēls. **Dzimušo bērnu skaits pagastos laika posmā no 2010. gada līdz 2012. gadam** (sastādījusi autore, izmantojot (RNP Dzimtsarakstu nodaļa, 2013.))

Kā redzams 3.1. attēlā, tad pēdējos trīs gados Rēzeknes novadā pagastos dzimstības līmenis pēdējos trīs gados ir ļoti atšķirīgs. Visvairāk jaundzimušo bērnu ir bijis Maltas un Silmalas pagastos. Sevišķi izteikti 2012. gadā skaits ir pieaudzis Maltas pagastā, kur dzimusi 24 bērni (salīdzinot 2010. gadā tikai 13). Pēc dzimtsarakstu nodaļas sniegtajiem datiem, atklājas, ka ir pagasti, kur gada laikā neviens bērns nav piedzimis. Tie ir Lūznavas un Čornajas pagasti (2010. gadā) un Mākoņkalna pagasts (2011. gadā). Lielā daļā pagastu dzimušo bērnu skaits ir bijis zem 10. Šādi rādītāji ir izskaidrojami ar krīzes gadiem, kad notika pastiprināta iedzīvotāju emigrācija gan uz ārvalstīm, gan citiem Latvijas novadiem un pilsētām. Gados jauni iedzīvotāji pārcēlās uz lielajām Latvijas pilsētām, to apkārtni vai arī uz ārvalstīm. Šī procesa rezultātā pagastos samazinās cilvēku skaits un lielāks ir gados vecāku iedzīvotāju īpatsvars. Kā sekas šādam procesam ir mazāks jaundzimušo skaits.

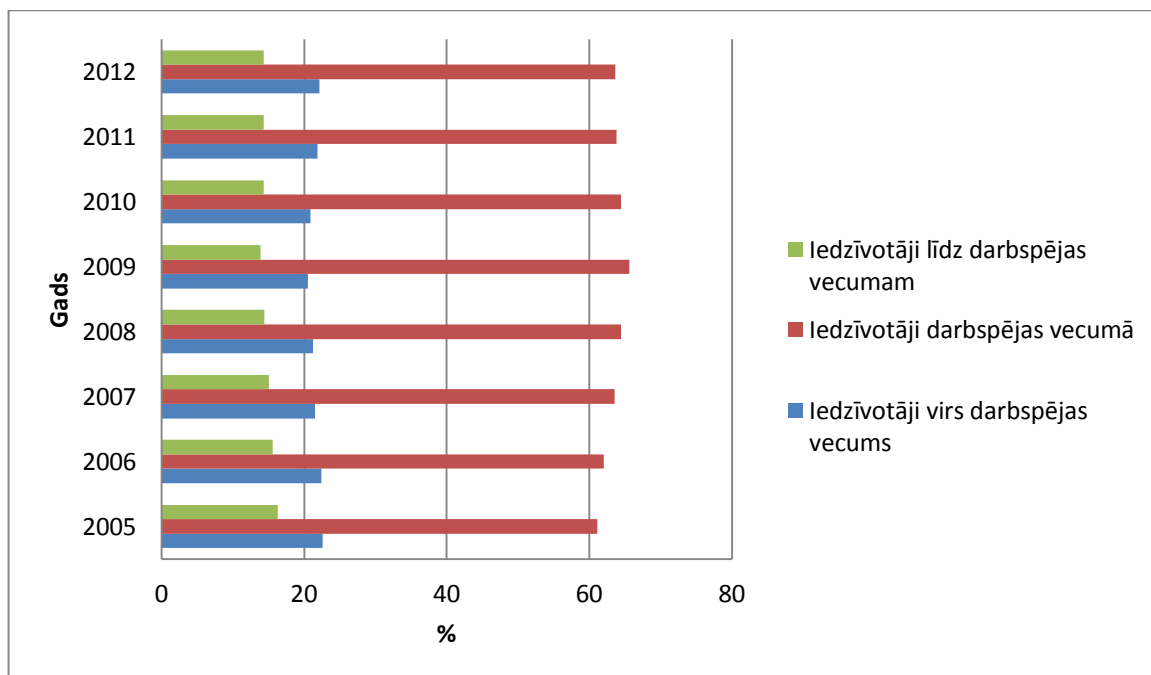

3.2. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Rēzeknes novadā laika posmā no 2007. gada līdz 2012. gadam(sastādījusi autore, izmantojot (LR Centrālās..., 2013))

2012. gadā Rēzeknes novadā bija 30 791 iedzīvotājs. Vislielākais iedzīvotāju skaits ir Maltas pagastā – 3193, bet vismazākais Pušas pagastā – 486 cilvēki. Rēzeknes novads pēc iedzīvotāju skaita ir ceturtais lielākais Latvijā un lielākais Latgales reģionā. Laika posmā kopš 2007. gada iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 1665 cilvēkiem jeb 5,31 % no kopējā skaita.

Gandrīz visiem Rēzeknes novada pagastiem ir raksturīgs iedzīvotāju skaita samazinājums (3.2. att.). Īpaši izteikts tas ir tiem pagastiem, kas atrodas tālāk no Rēzeknes pilsētas. Ja salīdzina 2012. gada un 2007. gada rādītājus par iedzīvotāju skaitu, tad pieaugums ir vērojams tikai divos pagastos – Griškānu un Ozolaines. Tas ir izskaidrojams ar privātmāju būvniecību un pastāv iespēja, ka nākotnē tie izveidosies par Rēzeknes pilsētas „guļamražoniem” (SIA „Baltkonsults”, 2012).

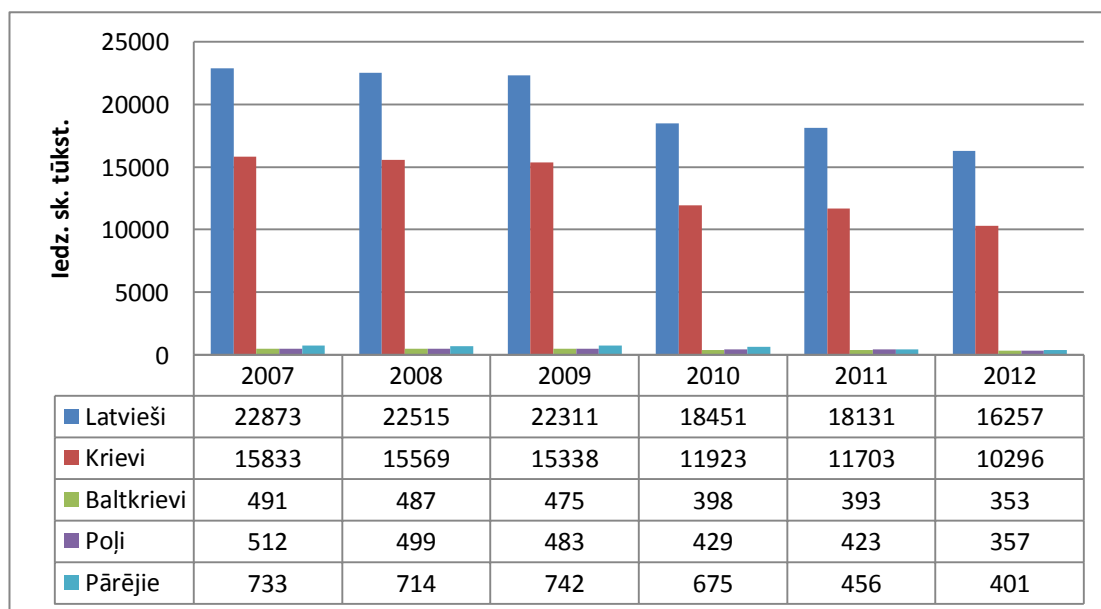
Vidējais iedzīvotāju vecums Rēzeknes novadā ir 42 gadi. Ar katru gadu šis skaitlis palielinās. Tas ir izskaidrojams ar iedzīvotāju migrāciju. Šī procesa rezultātā samazinās darbspējīgo iedzīvotāju skaits un pieaug virs darbības vecuma cilvēku skaits (3.3. att.). Novada darbspējīgie iedzīvotāji emigrē uz ārvalstīm vai ekonomiski spēcīgāk attīstītajiem Latvijas novadiem un pilsētām. Šīs tendences rezultātā samazinās dzimstības rādītāji un pieaug virs darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars. Turpinoties šim procesam arī nākotnē var prognozēt darbspējīgo iedzīvotāju skaita samazinājumu, kā rezultātā pieaugs demogrāfiskā slodze novadā

3.3. attēls *Iedzīvotāju vecuma struktūras sadalījums Rēzeknes novadā laika posmā no 2005. gada līdz 2012. gadam*(sastādījusi autore, izmantojot (LR Centrālās..., 2013))

Vidējais iedzīvotāju blīvums Rēzeknes novadā ir 12,4 iedzīvotāji uz 1 km². Vislielākais blīvums ir Maltas pagastā, bet vismazākais Mākoņkalna, Pušas un Nagļu pagastos.

Rēzeknes novads vēsturiski ir veidojies kā dzīves telpa daudznacionālai sabiedrībai (3.4. att.), kas veido kultūru mijiedarbību un tikai šai Latvijas daļai raksturīgo *dzīves vidi*. Procentuāli vislielākais iedzīvotāju skaitu veido latviešu (57%) un krievu (37 %) tautību pārstāvji.

3.4. attēls. *Iedzīvotāju nacionālā sastāva izmaiņas Rēzeknes novadā laika posmā no 2007. gada līdz 2012. gadam*(sastādījusi autore, izmantojot (LR Centrālās..., 2013))

Līdz ar dažādo nacionālo sastāvu Rēzeknes novadam, kurš ir veidojies vēsturiski saplūstot dažādām kultūrām, ir raksturīga daudzvalodība, kas tiek lietota arī ikdienas komunikācijā. Īpaši jāuzsver arī dažādo tautu tradīciju sajaukums, kas ietekmē iedzīvotāju dzīves stilu un uzskatus (LR Centrālās ..., 2013).

Ekonomiskie rādītāji

Lai raksturotu kādas teritorijas potenciālu un attīstības iespējas, liela nozīme ir bezdarba līmenim un cilvēkresursiem.

Latvijā vidējais bezdarba rādītājs ir 10,9 %. Rēzeknes novads uz valsts fona izceļas ar to, ka šis līmenis ir divreiz augstāks – 25,3 % (2013.gada janvāris) jeb 4505 iedzīvotāji. Lielākais bezdarbnieku īpatsvars ir Silmalas un Maltas pagastos. Daļa Rēzeknes novada iedzīvotāju ir reģistrēti kā bezdarbnieki un saņem pabalstus, bet tajā pašā laikā iegūst peļņu no neregistrētiem ienākumiem. Vēl ir cilvēki, kuri neregistrējas NVA. Šie divi iemesli norāda uz to, ka bezdarba rādītājs bieži vien neatspoguļo īsto situāciju reģionā. Lielākā daļa reģistrēto bezdarbnieku ir ieguvuši vidējo profesionālo izglītību. Šobrīd ir vērojama tendence, kad pieaug bezdarbnieku skaits, kas ieguvuši pamatizglītību, bet samazinās skaits ar augstāko izglītību.(NVA)

Rēzeknes novada plānotā attīstība

Jau nepilnu gadu ir spēkā Rēzeknes novada attīstības programma 2012. – 2018. gadam. Vīzija par Rēzeknes novada situāciju pēc pieciem gadiem skan šādi:

„Rēzeknes novads – tas ir latgaliskās kultūras centrs Latvijā un pasaulē, starp Latvijas lielākajiem ezeriem, ar mūsdienīgu ražošanu, dzīvām tradīcijām lauku sētā, un aktīvu, veselīgu dzīves un atpūtas vidi”

Lai šo vīziju laika gaitā padarītu reālu ir izvirzītas vairākas pamatvērtības un galvenā no tām ir lauku cilvēks, kas ir likts kā pamats novads turpmākai ekonomiskajai attīstībai un kultūrvēstures mantojuma saglabāšanai. Latgaliska lauku vide un lauku sēta, kur visi darbi tiek veikti gan saglabājot tradīcijas, gan ieviešot un pārzinot mūsdienīgās tehnoloģijas. Kā otra novada vērtība tiek minēta latgaliskā identitāte ar latgaliešu valodu, kultūru un bagātīgo kultūrvēstures mantojumu – dažādās reliģiskās konfesijas, tradīcijas, amatniecība, amata un darba prasmes, kā arī dabas bagātības (SIA Reģionālie projekti, 2012)

3.5. attēls. Cilvēka prasmju pielietojums novada attīstībai (SIA „Baltkonsults”, 2012)

Lai noteiktā vīzijā tiktu īstenota ir izvirzīti, ir noteikti stratēģiskie pamatmērķi. Tie ir: izglītots un radošs cilvēks (3.5. att.), sakārtota un pievilcīga dzīves vide. Rēzeknes novada ilgtermiņa prioritātes ir pieejama kvalitatīva vispārēja, interešu un mūžizglītība, ciemu un citu urbāno vietu attīstība, kā arī attīstīta daudzveidīga un stabila uzņēmējdarbības vide. Vidēja termiņa prioritātes ir šādas: iekšējo un ārējo novada savienojumu, tehniskās infrastruktūras attīstība, daudzveidīgi sabiedriskie pakalpojumi un pakalpojumu infrastruktūras attīstība, radoša zināšanu un prasmju attīstība, dabas resursu un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana (SIA Baltkonsults, 2012).

Ilgspējīgas attīstības stratēģijā ir noteiktas četras apdzīvotas vietas kā novada nozīmes centri. Tās ir sekojošas: Malta, Kaunata, Dricāni un Rogovka. Šajās vietās ir plānots nodrošināt plašu pakalpojumu klāstu. Novada nozīmes centros ir jābūt pieejamiem šādiem pakalpojumiem un iestādēm: valsts un pašvaldības pakalpojumiem, vidusskola, pirmskolas iestāde, interešu izglītība, jauniešu centrs, mūžizglītība, sociālās aprūpes dienests un centrs, primārās veselības aprūpes centrs, aptieka, finanšu pakalpojumi, bibliotēka, publiskais interneta punkts, kultūras iestāde, karjeras izglītības un biznesa konsultāciju centri, publiski pieejamas atpūtas un sporta teritorijas, tirdzniecības un pakalpojumu objekti, tūrisma informācijas centrs, naktsmītnes (viesu māja, motelis, u.c.), policijas iecirknis, VUGD postenis, pasta nodaļa, lauksaimniecības konsultanta pakalpojumi, nevalstiskās organizācijas atbalsta centrs, u.c. Kā vietējās nozīmes centri tiek noteikti 26 ciemi visā novada teritorijā. Lielākā daļa no tiem ir pagastu centri. Šajās vietās ir jānodrošina vietējās pašvaldības administratīvie pakalpojumi, pirmskolas izglītības pakalpojumi vai iespēja nogādāt uz tuvāko

pirmskolas izglītības iestādi, pamatskola vai iespēja nogādāt bērnus uz tuvāko skolu, bibliotēka, publiska interneta pieejamība, ģimenes ārsta prakse vai primārās veselības aprūpes iestāde, pakalpojumi un mazumtirdzniecība, brīvā laika pavadīšanas, interešu un/vai mūzikas izglītības centrs, pieejami sociālā darbinieka, policijas iecirkņa inspektora, lauksaimniecības konsultanta pakalpojumi, u.t.t. (Latvijas ilgtspējīgas..., 2010).

3.2. Izglītības iestāžu tīkls un tā izmaiņas Rēzeknes novadā laika posmā no 1995. gada līdz 2013. gadam

Rēzeknes novads ir lielākais Latvijā pēc teritorijas platības. Līdz ar to arī izglītības iestāžu skaits ir diezgan liels. Novadā kopumā ir 40 izglītības iestāde (3.1. tabula). Vislielāko daļu skaita sastāda pirmskolas izglītības iestādes un pamatskolas. Šīs izglītības iestādes piedāvā skolēniem 28 izglītības programmas (Rēzeknes novada Izglītības pārvalde, 2012).

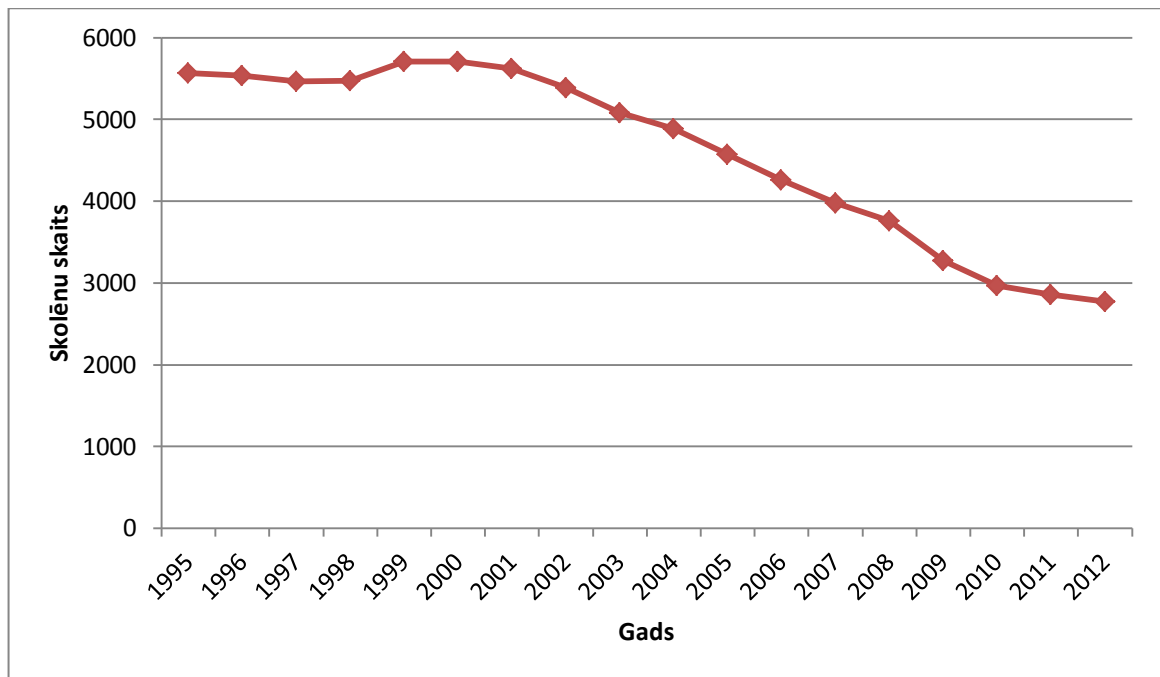
3.1. tabula

Izglītības iestāžu skaits Rēzeknes novadā(Rēzeknes novada Izglītības pārvalde, 2012)

Izglītības iestāde	Skaits
Pirmskolas izglītības iestādes	19
Pamatskolas izglītības iestādes	8
Vidusskolas	7
Speciālās internātpamatskolas	3
Bērnu un jauniešu sporta skola	1
Bērnu mūzikas skola	1
Mākslas skola	1
Kopā	40

Vidusskolas atrodas Nautrēnu, Dricānu, Maltas, Kaunatas, Verēmu un Silmalas pagastos. Audriņu, Feimaņu, Gaigalavas, Lendžu, Sakstagala, Stoļerovas, Strūžānu un Verēmu pagastos atrodas pamatskolas (skat. 2. un 5. pielikumu).

Novada teritorijā atrodas arī trīs internātskolas, kuras nodrošina pamatizglītības ieguvu – Verēmu, Maltas un Silmalas pagastos. Līdz 2012. gada rudenim darbojās divas Austrumlagales profesionālās vidusskolas filiāles. Šobrīd darbs norit tikai vienā, kura atrodas Lūznavas pagastā.

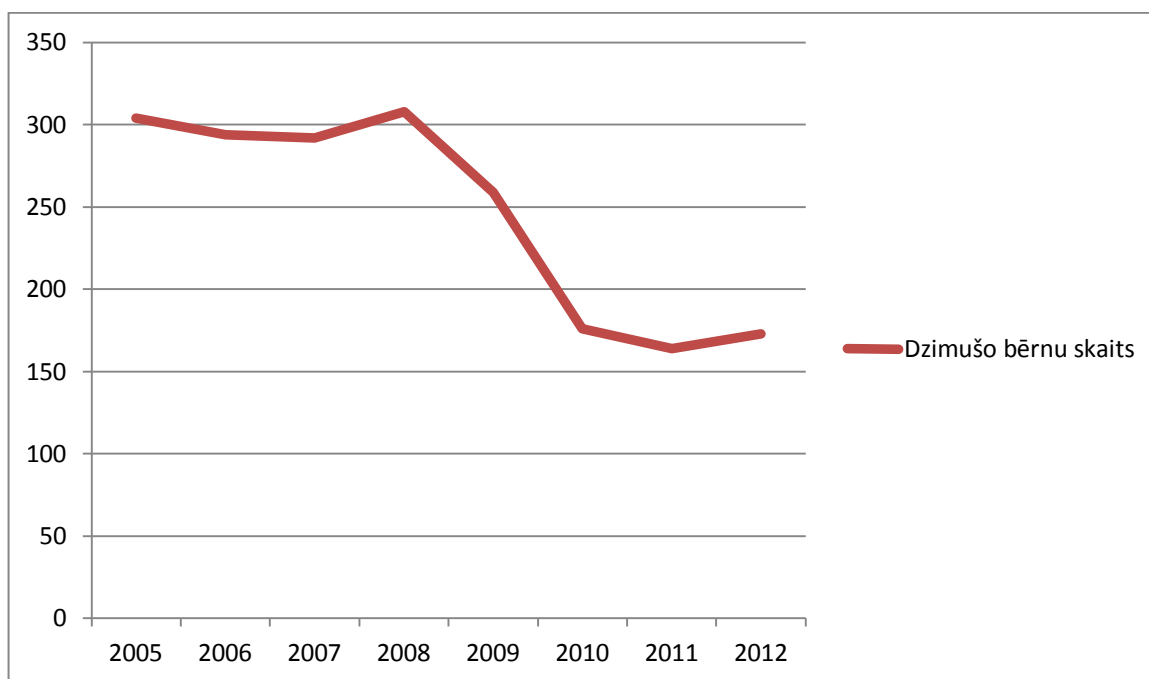
3.6. attēls. Skolēnu skaits Rēzeknes novada vispārizglītojošajās skolās laika posmā no 1995. gada līdz 2012. gadam (sastādījusi autore, izmantojot (Rēzeknes novada Izglītības pārvalde, 2012))

2012. gada septembrī mācības Rēzeknes novada skolās uzsāka 2773 skolēni. Salīdzinot ar 2010. mācību gada sākumu, bērnu skaits ir samazinājies par 500 skolēniem. Ja skatās skolēnu skaita izmaiņas ilgākā laika posmā, tad kopš 1995. gada bērnu skaits Rēzeknes novada skolās ir samazinājies no 5567 līdz 2773 skolēniem (3.6. att.). Rādītāji ir dramatiski. Straujākais skolēnu skaita kritums ir sācies 2000. gadā. Iemesli kāpēc tā noticis ir dažādi. Demogrāfiskie rādītāji (dzimstības līmeņa krišanās). Kā vēl viens iemesls straujajam skolēnu skaita samazinājumam ir iepriekšējo gadu procesu rezultāts. Skolu šajā laikā beidza bērni, kas pasaulē nāca, kad dzimstība bija augstā līmenī. Bet tie, kuri sāka skolas gaitas, nespēja aizstāt absolventus skaitliskā ziņā. Bet pēdējos gados to ir ietekmējusi arī migrācija, kad daudzi novada iedzīvotāji devās uz ārzemēm, līdzīgi ņemot arī bērnus.

Apskatot pēdējo 7 gadu dzimstības rādītājus (3.7. att.), var secināt aptuvenu to bērnu skaitu, kas uzsāks mācības Rēzeknes novada skolās nākotnē. Šis skaits ir tikai aptuvens, jo jāņem vērā tas, ka daļa bērnu uzsāks mācības Rēzeknes pilsētas skolās, kā arī iespēja, ka uz novada skolām dosies bērni no blakus novadu pagastiem un Rēzeknes pilsētas.

Pie šī brīža finansēšanas modeļa „nauda seko skolēnam”, novada pašvaldībai tas nozīmē mazākus naudas līdzekļus skolu uzturēšanai. Ar to nav domāta tikai ēku uzturēšana, bet arī skolēnu nodrošināšana ar mācību materiāliem, skolotāju atalgojums. Īpaši šī situācija redzama saistībā ar pedagogu atalgojuma aprēķināšanas sistēmu. Ja pirms šāda modeļa ieviešanas skolotāju alga bija apmēram vienlīdzīga visā Latvijā, tad tagad tā pat blakus pašvaldībās atšķiras. Piemēram, Rēzeknes novada pašvaldība un Rēzeknes pilsēta. Pedagoģis par vienu

darba likmi pilsētas skolā saņem no 325 Ls, bet novada no 285 Ls. Tieši 2009. gadā, kad tika ieviesta jaunā izglītības finansēšanas sistēma, Rēzeknes novada pašvaldība veica izmaiņas skolotāju atalgojuma aprēķināšanā. Līdzekļu trūkuma dēļ tika likvidētas vairākas skolas (trūka finansējuma gan ēku uzturēšanai, gan pedagogu atalgojumam), kā arī noņemtas vairākas piemaksas pedagogiem. Piemēram, piemaksa par darba kvalitāti, individuālo darbu, gatavošanās mācību stundām. Netiek apmaksāts pagarināto darba grupu darbs, bet burtnīcu labošana apmaksāta tikai matemātikas un latviešu valodas skolotājiem (Žukovska, 2009).

3.7. attēls. Dzīvi dzimušo bērnu skaits Rēzeknes novadā laika posmā no 2005. gada līdz 2012. gadam(sastādījusi autore, izmantojot (LR centrālās..., 2013))

Salīdzinot ar šī gada rādītājiem, statistika liecina, ka Rēzeknes novadā pirmklasnieku skaits nākamajos 7 gados samazināsies uz pusi. Tas ir liels kritums un nozīmē, to, ka būs nepieciešami jauni skolu tīkla attīstības varianti. Jau šobrīd, kā viens no risinājumiem, tiek izmantots apvienoto klašu modelis. Arī nākotnē šādā veidā varētu tikt īstenots mācību process daudzās novada izglītības iestādēs.

Izmaiņas, kas notikušas Rēzeknes novada skolu tīklā pēdējo 15 gadu laikā, var skatīt vairākos posmos. Ir bijuši gadi, kad tika slēgtas vairākas skolas, vai administratīvo izmaiņu dēļ nākušas klāt. Skatot šo tēmu gan ir jāņem vērā, ka lielas teritoriālas izmaiņas notika 2009. gadā, kad notika teritoriāli administratīvā reforma un rajonu vietā tika izveidoti novadi.

1995. gadā Rēzeknes rajonā pastāvēja 41 skola (skat. 1. pielikumu). Tai skaitā 3 sākumskolas, 28 pamatskolas (trīs no tām speciālās internātpamatskolas) un 10 vidusskolas. Līdzīgi kā pārējā Latvijas teritorijā, arī Rēzeknes rajonā darbojās krievu un latviešu un divplūsmu skolas (skat. 1. pielikumu). Lielākā skola visā rajonā bija Viļānu vidusskola, kurā

mācījās gandrīz 1000 skolēni. Tā īsteno mācības divās plūsmās: latviešu un krievu. Mazākas bija sākumskolas, kurās skolēnu skaits nepārsniedz 50 bērnus.

Izmaiņas Rēzeknes rajona skolu tīklā tika īstenotas 1998. gadā, kad Kaunatas un Čornajas pagastu pārvaldes pieņēma lēmumu par divu skolu slēgšanu (skat. 3. un 7. pielikumu). 1997./1998. Mācību gads kļuva par pēdējo Ratnieku sākumskolas, kura atrodas Čornajas pagasta Ratniekos, darbības gadu. Skola tika slēgta, jo gan nelielā skolēnu skaita dēļ, gan ēkas stāvokļa dēļ. Lai skolā varētu mācīties bērni, tika pieņemtas arvien jaunas prasības, kuru dēļ veco skolu ēkas kļuva neatbilstošas procesa nodrošināšanai. Šajā laikā vēl nebija tik plaši pieejami dažādu fondu līdzekļi, līdz ar to ēku piemērošana jaunajām prasībām reizēm bija neiespējama finansiālo apstākļu dēļ. Kā vēl viens iemesls skolas slēgšanai tiek minēts fakts, ka netālu atrodas vairākas skolas. Piemēram, Rēznas pamatskola (attālums 6 km) vai Zarečnajas pamatskola (attālums 7 km). Pēdējā darbības gadā Ratnieku skolā mācījās 40 skolēni. Arī Kaunatas pagasta Dubuļu pamatskola tika likvidēta. Kā pamatojums arī tika minēts mazais skolēnu skaits un ēkas stāvoklis. Likvidēšanas brīdī skolā mācījās tikai 28 skolēni. Dubuļu pamatskolas skolēniem mācību gaitas varēja turpināt Kaunatas vidusskolā, kura atrodas 12 km attālumā. Sākotnējā ideja paredzēja, ka skolas ēku tukšu neatstās, bet to pārveidos par mācību centru tiem bērniem, kuri pēc 9. klases pabeigšanas neturpinās mācīties vidusskolā. Pēc pamatidejas šajā mācību centrā varētu apgūt praktiskās iemaņas lauksaimniecības darbos. Diemžēl, finansējuma trūkuma dēļ iecere netika īstenota (Egle, Nagle, Grīnberga, 1998), (Rēzeknes novada Izglītības pārvalde, 2012).

Sākot ar 1999. gada 1. septembri darbu pārtrauca Pilcenes sākumskola (3.8. att.). Lai gan šai skolai ir sena vēsture un tā bijusi slēgta jau iepriekš, tomēr šoreiz darbība tika pārtraukta pavisam. Pēdējā mācību gadā skolā mācījās tikai 19 bērni. Protams, ka galvenais iemesls skolas slēgšanai bija skolēnu skaits, bet tika ņemta vērā arī fakts, ka pagastā atrodas otra skola (Dricānu vidusskola) un attālums starp abām iestādēm ir tikai 6 km.

3.8. attēls. **Pilcenes sākumskolas ēka**(Ieviņa, 2011)

Pēc likvidēšanas ēka tukša nepalika. Lai to saglabātu un vietējie iedzīvotāji nezaudētu darba vietas, Izglītības un Zinātnes ministrija šajā vietā ierīkoja mācību un pāraudzīnāšanas iestādi nepilngadīgajiem. Divu gadu garumā tika veikts remonts un ieguldīts gandrīz 500 000 latu. Tomēr ilgi šī iestāde nepastāvēja. Taupības dēļ 2003. gadā tika pieņemts lēmums par tās likvidēšanu un Pilcenes skolas ēka atkal palika tukša. Šobrīd tiek plānots šeit izveidot Strūžānu pensionāta filiāli (Rancāne, 2003), (Ieviņa, 2011), (Rēzeknes novada, 2009).

Lai gan viena mācību iestāde tika likvidēta, 1999. gadā izglītības iestāžu skaits nesamazinājās. Līdz ar Nautrēnu pagasta pievienošanu Rēzeknes rajonam, klāt nāca Nautrēnu vidusskola. Laika gaitā šī mācību iestāde ir nostiprinājusi savas pozīcijas kā viena no spēcīgākajām Rēzeknes novada skolām (Rēzeknes novada..., 2009).

Laika posms no 2000. līdz 2010. gadam iezīmē nozīmīgas pārmaiņas skolu tīklā. Gandrīz katru gadu notika kādas skolas likvidēšana. Galvenais iemesls visām pārmaiņām protams ir skolēnu skaita samazināšanās. Spriežot pēc datiem, kas ir atrodamī Rēzeknes novada Izglītības pārvaldes materiālos, bija gadījumi, kad viena skola tika „ziedota”, lai saglabātu otru.

Tieši 2000. gadā tika pieņemts lēmums par divu skolu likvidēšanu. Tās bija Uļjanovas sākumskola Sakstagala pagastā un Zosnas pamatskola Lūznavas pagastā. Arī šīs skolas bija nelielas skolēnu skaita ziņā. Uļjanovas skolā mācījās 23 skolēni, kuriem tika piedāvāta iespēja izglītošanos turpināt tuvējā Sakstagala pamatskolā (attālums 6 km) vai arī Viļānu vidusskolā (attālums 10 km). Ņemot vērā ciema atrašanās vietu, skolēnu nokļūšana uz vienu vai otru skolu problēmas nesagādāja. Nedaudz savādāka situācija veidojās Zosnā. Tuvākās skolas bija Mākoņkalna pamatskola un Maltas vidusskola, kas atrodas gandrīz vienādā attālumā.

Attiecīgi 7 un 10 kilometri. Abu skolu ēkas ir pagasta pārvalžu īpašums, bet šobrīd tās izmanto fiziskas personas (Rēzeknes novada..., 2009).

Nākamajos trijos gados skolas likvidētas netika. Šajā laikā mainījās divu skolu statuss. Bērzgales un Gaigalavas vidusskolas tika reorganizētas par pamatskolām. Abām iepriekšminētajām izglītības iestādēm jau kopš 1998. gada bija problēmas ar vidusskolu klašu komplektēšanu, bet tika darīts viss iespējamais, lai vidusskolas saglabātu, bet demogrāfiskā situācija darīja savu. Laika posmā no 2003. gada līdz 2008. gadam tika slēgtas 4 izglītības iestādes: Ozolaines (Ozolaines pagasts), Pušas (Pušas pagasts), Upesciema (Čornajas pagasts) un Dilmaņu pamatskolas (Silmalas pagasts). Iemesls arī ir nepietiekamais bērnu skaits. Saistībā ar Pušas pamatskolas, kurā mācījās 33 bērni, likvidēšanu, izskanēja vecāku protesti. Bet šajā gadījumā ir jāizlemj, kas bērnam ir labāk: mācīties apvienotajās klasēs vai apmeklēt tālāku skolu, kur nodarbības notiek kopā ar tāda paša vecuma bērniem. Jāteic, ka šo skolu slēgšana radīja skolēnu skaita samazinājumu. Piemēram, daļa Ozolaines pamatskolas skolēnu mācības turpināja Rēzeknes pilsētas skolās, jo sabiedriskā transporta satiksme ir pietiekami intensīva, lai šāds lēmums nesagādātu problēmas. Līdzīga situācija veidojās ar Pušas pamatskolas skolēniem, jo tuvumā ir Krāslavas rajona Andrupenes skola.

Likvidējot skolas, problēmas rada ne tikai skolēnu pārvietošana uz citām izglītības iestādēm, bet arī ēku tālākais liktenis. Piemēram, Upesciema pamatskolas ēku komplekss (3.9. att.). Šī skola atradās netālu no Rēzeknes pilsētas (apmēram 10 km) autoceļa P55 malā. Apkārt ir plaša teritorija. Ēkai bija uzsākti siltināšanas darbi (nomainīti logi).

3.9. attēls. Upesciema pamatskolas ēka (Tiltiņa, 2013)

Upesciema pamatskolas ēka pieder Čornajas pagasta pārvaldei. Lai paglābtu to no izdemolēšanas, tā tie apsargāta. Darbinieks, kas pilda šos pienākumus, labprāt izstāstīja par

skolas likteni, lai gan savu vārdu minēt nevēlējās. Ēkas kopš pamatskolas likvidēšanas stāv tukšas un pamazām sagraust. Pagasta pārvalde gan rūpējas, lai tai pieguļošā teritorija tiktu sakopta, bet tuvākajos gados nekāda izmantošana netiek plānota. Iemesls tam ir finansējuma trūkums. Ja tuvākajā laikā netiks atrasts risinājums, ēkai .

2008. gadā Izglītības un zinātnes ministrija pieņēma lēmumu ieviest jaunu finansēšanas modeli Latvijas skolām. Modelis „Nauda seko skolēnam” nozīmēja lielas izmaiņas skolu tīklā – īpaši laukos. Galvenais izmaiņu mērķis bija veicināt izglītības kvalitāti un konkurētspēju, kā arī nodrošināt efektīvu piešķirtā finansējuma izlietošanu. Tas nozīmēja apdraudējumu daudzām mazajām skolām. Arī Rēzeknes novads nebija izņēmums. Līdz ar šīm pārmaiņām 2009. gadā tika likvidētas vairākas skolas: Ilzeskalna pamatskola, Lūznavas pamatskola, Pušas pamatskola, Strūžānu pamatskola, Daugaviešu pamatskola, Vītolu pamatskola, bet Mākoņkalna, Silmalas un Nagļu pamatskolas reorganizētas par pirmskolas izglītības iestādi (Finansēšanas_modelis..., 2008).

Tika veiktas arī izmaiņas ierastajā skolu sistēmā. Četras pamatskolas tika pārveidotas par lielāku skolu filiālēm. Tas nozīmē, ka Bērzgales, Rikavas, Liepu, Zarečnajas pamatskolas oficiāli tiek iekļautas lielāko skolu sastāvā. Šāds lēmums tika pieņemts, jo esošais finansēšanas modelis nenodrošināja pietiekamus līdzekļus pilnvērtīgai iestādes darbībai. Filiāļu sistēmas rezultātā šīs četras nelielās skolas tika glābtas no likvidēšanas. Galvenais pluss pie šādas sistēmas izveides bija, tas, varēja veikt finansējuma pārdali starp galveno skolu un filiāli. Šo pārmaiņu rezultātā darbu zaudēja aptuveni 160 pedagogi. Skaitlis ir diezgan liels, bet jāņem vērā, ka mūsdienās bieži vien skolotāji strādā divās un pat vairāk skolās, tāpēc, ja tiek slēgta viena no tām, bezdarba līmenis nepieaug.

Ja apskatās, kas noticis ar tā ēkām, kurās skolas tika likvidētas laika posmā no 2008. gada līdz 2010. gadam, tad situācija ir diezgan cerīga. Gandrīz visas ēkas tiek izmantotas, izņemot divas, kuras ir avārijas stāvoklī. Mākoņkalna pamatskola atrodas pagasta centrā Lipušku ciemā (3.10. att.). Skolas ēka atrodas Rāznas ezera krastā, kas tās apkārtni padara īpaši pievilcīgu. Mākoņkalna pamatskolas telpās šobrīd darbojas „Bērnu oāzes” filiāle. Tas ir uzņēmums, kas organizē un veic darbu, kura mērķis ir palīdzēt Rīgas bērniem no sociālā riska ģimenēm. Apkārtējā teritorija tiek iekārtota un veidota bērniem labvēlīga dzīves vide ar spēļu laukumiem, atpūtas stūrīšiem, u.t.t.

3.10. attēls. **Bijušās Mākoņkalna pamatskolas ēka** (Tiltiņa, 2013)

Ļoti pozitīvs piemērs, likvidēto skolu apsaimniekošanas ziņā, ir Ilzeskalna pagastā. Divus gadus pirms skolas slēgšanas tika atklāta jaunā ēka (rekonstruēta). Tās telpās atradās klases telpas, aktu zāle, ēdnīca, u.t.t. Pagasta pārvalde ātri noreāģēja uz izmaiņām un šajā vieta izveidoja pagasta sabiedrisko centru. Šobrīd telpās tiek organizētas dažādas apmācības un nodarbības vietējiem iedzīvotājiem, kā arī rīkoti svinīgie pasākumi. Ir iecere izveidot SOS dzīvokļus no ģimenes izņemtajiem bērniem.

Arī Lūznavas pamatskolas ēka tukša netika atstāta (3.11. att.). Šeit gan jāmin fakts, ka skola bija izvietota bijušajā muižas ēkā, kas ir arī valsts nozīmes kultūrvēsturiskais piemineklis. Lai tas neaizietu bojā, Rēzeknes novada pašvaldība, piesaistot Eiropas fondu finansējumu, ēku restaurē un pēc darbu beigšanas tā būs atvērta iedzīvotājiem un tūristiem. Plānots, ka muižas telpās notiks dažādi semināri, konferences, radošās darbnīcas. Iedzīvotājiem šeit tiks piedāvāti arī dzimtsarakstu nodaļas pakalpojumi. Lūznavas muižas teritorijā ietilpst arī vēsturiskais parks (Lūznavas muiža, 2012).

3.11. attēls. **Lūznavas muižas ēka** (Lūznavas muiža, 2012)

Arī pārējo likvidēto skolu ēkas tukšas nav palikušas. Strūžānu pamatskolas ēka (atrodas Gaigalavas pagasta Vecstrūžānu ciemā) ir nodota ciema iedzīvotājiem. Visbiežāk ēku izmanto vietējās biedrības pasākumu un sanāksšanu rīkošanai. Vītolu pamatskolas ēku apsaimnieko pagasta pašvaldība un šobrīd tā ir nodota vietējai biedrībai „Grodi”. No 2009. gadā likvidētajām skolām tukšas ir palikušas vienīgi Daugaviešu pamatskolas telpas.

2009. gadā tika veikta visplašākā skolu likvidācija un reorganizācija Rēzeknes novadā. Lai bērni, kuri mācījās šajās skolās neciestu, tika izveidots plašs skolēnu pārvadājumu tīkls (8.pielikums), kas aptver visa novada teritoriju. Pēc skolu likvidācijas, bērniem tika piedāvāts turpināt mācības blakus esošajās novada skolās, lai gan reizēm vecāki izvēlējās apkārtējo novadu skolas:

- Strūžānu pamatskolas 30 skolēni izvēlējās sekojošas mācību iestādes: Dricānu vidusskolu, Gaigalavas pamatskolu, Nautrēnu vidusskolu un Balvu novada Bērzpils vidusskolu.
- Vītolu pamatskolas 51 skolēns mācības turpināja šādās skolās: Sakstagala pamatskola, Makašānu amatu vidusskola, Maltas 1. vidusskola, Rēzeknes Katoļu vidusskola, Rēzeknes 5. vidusskola, Babītes novada Babītes vidusskola;
- Daugaviešu pamatskolas 55 skolēni izvēlējās Tiskādu vidusskolu un Feimaņu pamatskolu;
- Pēc Nagļu pamatskolas likvidēšanas 35 skolēni turpināja mācības Gaigalavas pamatskolā, Makašānu amatu vidusskolā, Dekšāru pamatskolā, Rēzeknes Poļu vidusskolā, Rēzeknes Katoļu vidusskolā;

- No Lūznavas pamatskolas lielākā daļa skolēnu jeb 34 bērni skološanos turpināja Maltas 1. Vidusskolā, bet 2 izvēlējās Rēzeknes Poļu vidusskolu. Tikpat jeb 2 skolēni pievienojās Rēzeknes Logopēdiskās vidusskolas kolektīvam;
- Ilzeskalna pamatskolas 47 skolēni izvēlējās Nautrēnu vidusskolu, Verēmu pamatskolu, Makašānu amatu vidusskolu, Rēzeknes 1. vidusskolu, Rēzeknes Katoļu vidusskolu, kā arī Rēzeknes Poļu vidusskolu.
- Māķonkalna pamatskolas skolēni ir izvēlējušies Kaunatas vidusskolu, Maltas 1. Vidusskolu, Rēzeknes 1. vidusskolu.

Lai gan lielākā daļa bērnu no likvidētajām skolām mācības turpināja novada, tomēr izvēlētas tika arī Rēzeknes pilsētas skolas. 2012./2013. mācību gadā Rēzeknes pilsētas skolās mācījās 735 novada bērni. Salīdzinoši, tās ir divas lielas vidusskolas uz pārējo novada skolu fona. No pilsētā deklarētajiem bērniem novada skolās mācās vien 173 skolēni. Ņemot vērā šā brīža finansēšanas sistēmu izglītībā, novada pašvaldība zaudē lielas naudas summas savstarpējos norēķinos. Katru mēnesi Rēzeknes novada pašvaldība pilsētai pārskaita apmēram 30 000 Ls. 2012./2013. mācību gadā kopējā summa, kas tika pārskaitīta Rēzeknes pilsētai ir aptuveni 243 500 Ls. „Visdārgākie” ir tie skolēni, kuri mācās Rēzeknes 4. Vidusskolā (krievu plūsmas skola) un Rēzeknes Valsts ģimnāzijā. Katru mēnesi maksājuma summa ir 51,52 un 50,73 Ls. „Vislētākie” ir bērni, kas mācās Vakara vidusskolā un Rēzeknes Valsts poļu ģimnāzijā. Attiecīgi 23,91 un 27,02 Ls mēnesī (Izglītības pārvalde, 2013).

Vispopulārākā izglītības iestāde Rēzeknes pilsētā novada skolēnu vidū ir 1. vidusskola, kurā 2012./2013. mācību gadā mācās 143 bērni, kā arī 5. vidusskola, kuru izvēlējušies 138 skolēni. Šeit gan jāatzīmē, ka tās ir piedāvā gan sākumskolas, pamatskolas un vidusskolas izglītību, tāpēc to vairāk izvēlas piepilsētā dzīvojošās ģimenes. Līdzīga situācija ir Rēzeknes Valsts Poļu ģimnāzijā, kurā izglītošanās procesu apgūst 100 novada teritorijā deklarētie bērni. Rēzeknes Valsts ģimnāziju izvēlējušies 85 skolēni. Šeit gan jāatzīmē, ka skola nodrošina tikai vidusskolas izglītību un piesaista skolēnus no visa novada teritorijas. Biežāk šo skolu izvēlas ģimenes no tiem pagastiem, kur ir tikai pamatskola (Izglītības pārvalde, 2013).

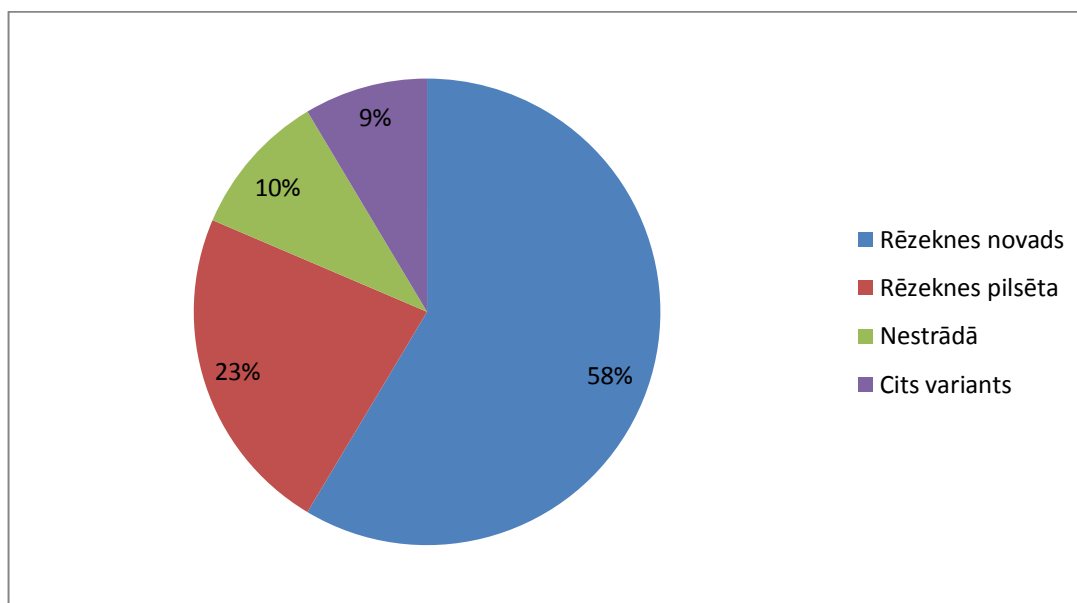
2010. gada rudenī tika veikta aptauja Griškānu pagasta iedzīvotāju vidū, lai noskaidrotu, kāpēc vecāki saviem bērniem izvēlējušies pilsētas skolas, nevis tuvumā esošo Zarečnajas pamatskolu. Aptaujā piedalījās 110 ģimenes. Visbiežāk par pamatojumu tika minēti fakti, ka pilsētas skolās izglītības kvalitāte ir labāka, vairāk iespēju, paši strādā pilsētā un var bērnus nogādāt ar privāto transportu. Kā nozīmīgs apstāklis tika minēts arī fakts, ka Zarečnajas pamatskolā mācības notiek tikai krievu valodā. Līdzīgi faktori varētu ietekmēt arī pārējo pagastu iedzīvotājus, kas saviem bērniem ir izvēlējušies pilsētas izglītības iestādes.

Ņemot vērā visu iepriekš apskatīto informāciju, var secināt, ka Rēzeknes novada skolu tīkls šobrīd aptver lielāko daļu teritorijas (6. pielikums). Kopš 1995. gada izmaiņas, kas to ir skārušas galvenokārt ir negatīvas (skolas likvidētas). Galvenie iemesli ir mazais skolēnu skaits un ēku neatbilstošais stāvoklis. Šī procesa rezultātā ir cietusi izglītības kvalitāte un pieejamība, jo ir palielinājies laiks un attālums, lai nokļūtu uz izglītības iestādi. Ņemot vērā demogrāfisko un ekonomisko situāciju novadā, kā arī noteikumu par minimālo skolēnu skaitu klašu komplektācijai (pamatskolā 8 bērni, bet vidusskolā 12 bērni), pastāv iespēja, ka nākotnē var nākties likvidēt vēl kādu skolu, kas var izsaukt iedzīvotāju neapmierinātību.

3.3. Iedzīvotāju viedoklis par Rēzeknes novada skolu tīklu

Aprīļa mēnesī Rēzeknes novadā tika veikta aptauja, lai noskaidrotu iedzīvotāju viedokli par skolas lomu vietējā ciema (pagasta) dzīvē. Aptaujas veikšanas vietas tika izvēlētas pēc skolas esamības pagastā, ciemā. Kopumā aptaujas anketas aizpildīja 53 respondenti no dažādiem Rēzeknes novada pagastiem. Tika aptaujāti Nautrēnu, Dricānu, Maltas, Feimaņu, Verēmu, Jaunstrūžānu, Silmalas, Bērzgales, Sakstagala, Ozolaines pagastu iedzīvotāji.

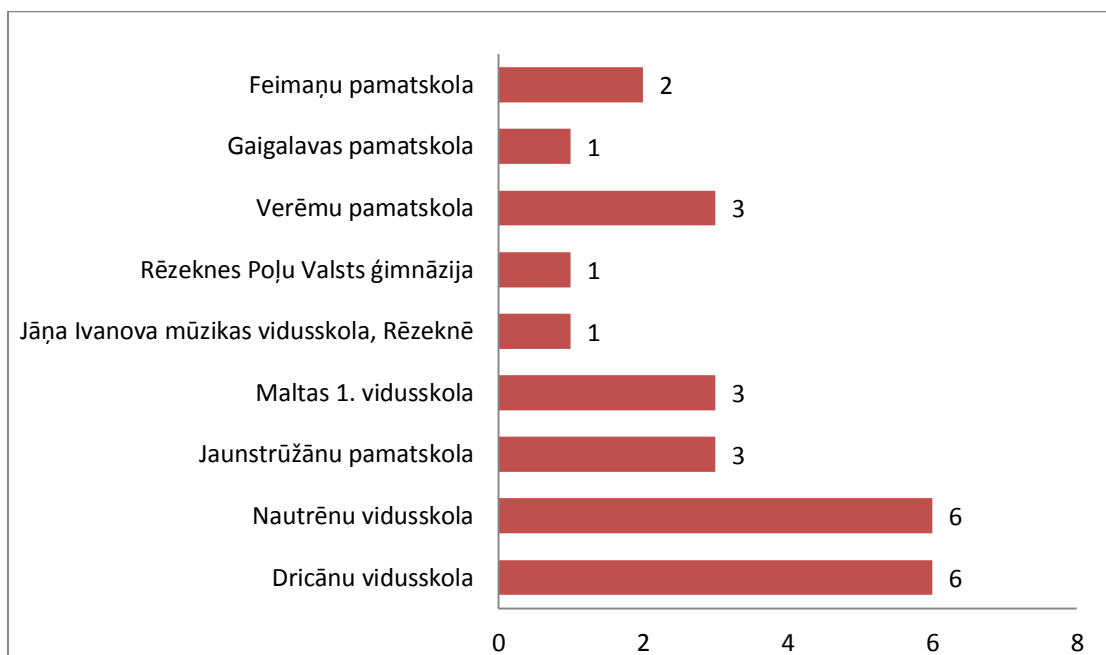
Lielākā daļa no respondentu skaita ir sievietes. No visiem aptaujātajiem cilvēkiem 33 bija sievietes, bet 20 bija vīrieši. Šādu atšķirību var izskaidrot ar to, ka aptauja notika darba dienās un vīrieši lauku pagastos ir vairāk aizņemti ar darbiem saimniecībās, bet sievietes darbojas pakalpojumu sfērā. Sievietes arī izrādīja aktīvāku interesi par notiekošo procesu un bija atsaucīgākas.

3.12. attēls. Respondentu darba vieta (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Vairāk nekā puse (58 %) no visiem aptaujātajiem strādā Rēzeknes novada teritorijā (3.12.att.). Visbiežāk tika norādīts pagasts, kurā tika veikta aptauja. Tas nozīmē, to, ka vairākums iedzīvotāju strādā pagastā, kur atrodas viņu dzīves vieta. 6 respondenti kā savu darba vietu atzīmēja vietējo skolu. 23 % no aptaujātajiem iedzīvotājiem kā savu darba vietu norādīja Rēzeknes pilsētu. Apmēram 10 % no respondentiem atzina, ka šobrīd nestrādā. Tas ir izskaidrojams ar to, ka Rēzeknes novadā reģistrētais bezdarba līmenis ir viens no augstākajiem valstī. Daži cilvēki kā savu darba vietu minēja citus variantus: kā piemēram, darba vieta tika norādīta Rīga vai arī blakus esošais novads, kā arī gadījuma darbu veikšana dažādās vietās.

Lai noskaidrotu, cik liela ir cilvēka saistība ar izglītības iestādēm šobrīd vai tuvākajā nākotnē, tika uzdots jautājums par to vai ģimenē ir skolas vai pirmsskolas vecuma bērni. Atbildes uz šo jautājumu sadalījās gandrīz vienādi. 51 % no aptaujātajiem cilvēkiem atbildēja noliedzoši. Daļa no respondentiem, norādīja, ka viņu ģimenē bērni jau skolu ir pabeiguši un šobrīd studē vai arī strādā. 49 % gadījumu ģimenēs ir skolas vai pirmsskolas vecuma bērni.

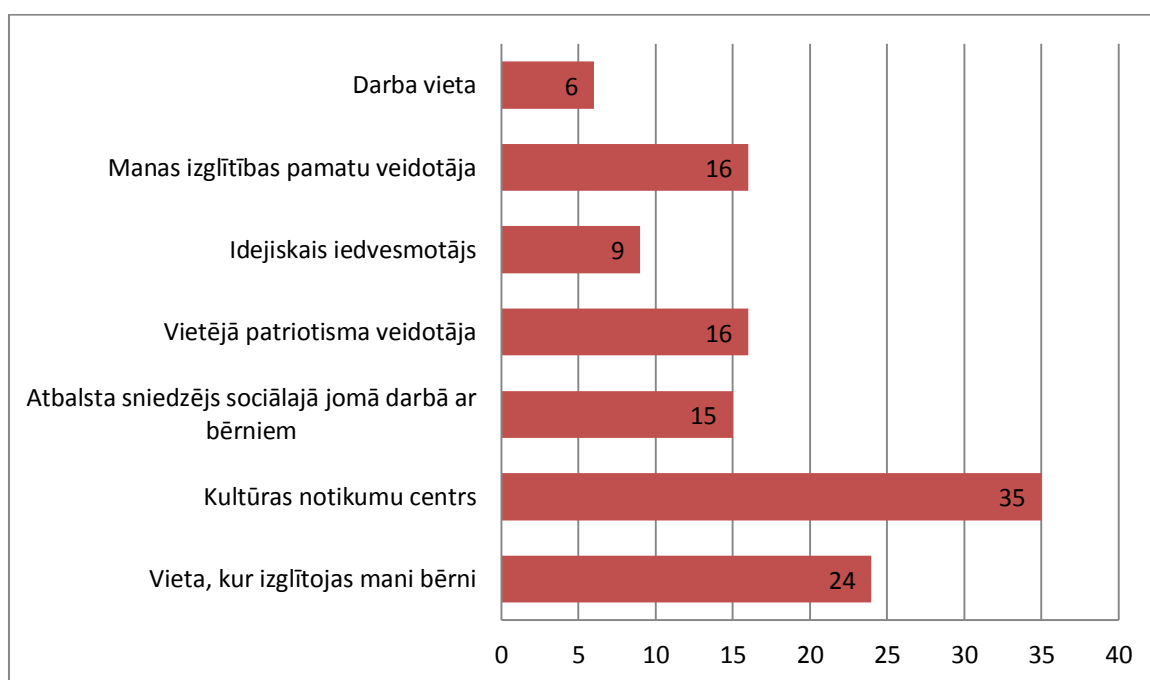

3.13. attēls. **Skolas, kurās mācās bērni respondentu bērni**(Iveta Tiltiņa, 2013.)

Tālāk tika uzdots jautājums par skolu, kuru vecāki ir izvēlējušies saviem bērniem par izglītības iestādi. Lielākā daļa respondentu atzīmēja, ka viņu bērni mācās tuvākajās skolās (3.13.att.). Par iemeslu šādai izvēlei tika minēti fakti, ka tā ir ērtāk bērniem, jo tā ir tuvākā dzīvesvietai, izglītības kvalitāte ir apmierinoša, kā arī uzsvērts, tas, ka ir mazas klases, kas nodrošina individuālu pieeju katram bērnam. Kā vēl viens iemesls mācību iestādes izvēlei tika norādīts, ka šī izglītības iestāde ir pati labākā. Tikai divi no visiem aptaujātajiem norādīja, ka bērni mācās Rēzeknes pilsētas skolās. Viena no tām ir Rēzeknes Jāņa Ivanova mūzikas vidusskola, bet otra Rēzeknes Valsts poļu ģimnāzija. Kā pamatojumu šādai izvēlei, iedzīvotāji

norādīja interesi par mūziku un to, ka pilsētas skolās bērniem ir lielākas iespējas attīstīt savas prasmes un apgūt jaunas lietas.

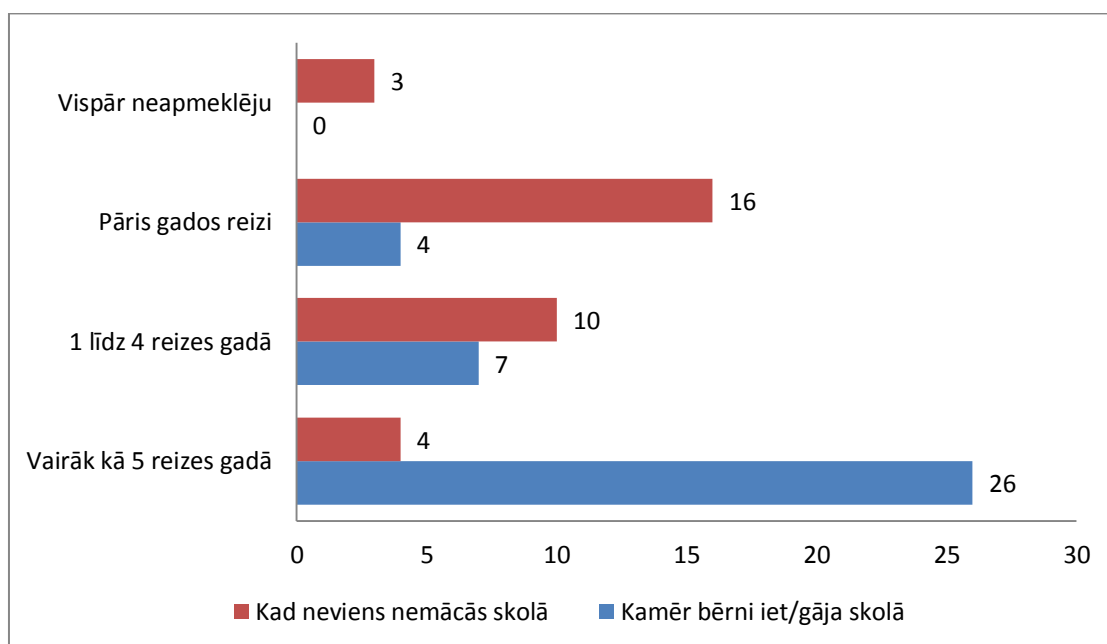
Gadījumā, ja tuvumā esošo skolu likvidētu, tad dzīves vietu mainīt gribētu tikai 6 jeb 11 % no visiem aptaujātajiem iedzīvotājiem. Kā pamatojumu šādai atbildei respondenti minēja iemeslu, ka nāktos bērniem tālu braukt un mainīt dienas režīmu. Kā vēl viens pamatojums, tika minēts īpašums, kurš pieder ģimenei un atrodas tuvu citai skolai. Respondenti, kuriem skola ir darba vieta, atbildēja, ka pārceltos uz citu vietu, jo ar skolas slēgšanu nevarētu materiāli nodrošināt ģimeni. Lielākā daļa aptaujāto iedzīvotāju jeb 89 % uz šo jautājumu atbildēja noliedzoši. Pamatojums šādai izvēlei bija dažāds. Par iemesliem tika minētas tādas lietas kā iekopts īpašums, citas skolas, kas atrodas tuvu dzīvesvietai, laba sabiedriskā transporta satiksme.

3.14. attēls. **Skolas nozīme cilvēku dzīvē** (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Uz jautājumu - kāda ir vietējās skolas nozīme respondenta dzīvē, tika saņemtas sekojošs atbildes (3.14. att.). Vairāk nekā puse (35 cilvēki) no aptaujātajiem iedzīvotājiem uzskata, ka skola ir arī kultūras dzīves centrs visā pagastā. Skolas parasti sadarbojas ar vietējo kultūras namu dažādu svētku un aktivitāšu rīkošanā. Visbiežāk tiek iesaistīti skolā darbojošies kolektīvi (tautas dejas, koris). Nedaudz mazāk kā puse no viesiem respondentiem norādīja, ka pagasta skola ir viņu bērnu izglītības ieguves vieta. To var izskaidrot ar to, ka vecāki kā bērnu izglītības iestādi visbiežāk izvēlas tuvējo skolu. It īpaši tas ir novērojams sākumskolas un pamatskolas posmā. 16 cilvēki atbildēja, ka tuvākā skola ir arī viņu izglītības pamatu veidotāja. Tas nozīmē, ka šie iedzīvotāji ir arī mācījušies šajā skolā vai arī apmeklē kādus kursus, seminārus, kas tur notiek. Ka piemēru var minēt Nautrēnu vidusskolu, kura pēdējos

gados ir iesaistījusies dažādos projektos un šobrīd īsteno datoru apmācības kursus pieaugušajiem. Tāds pats skaits respondentu arī atzīmē, ka skola tā ir arī vietējā patriotisma veidotāja. 15 aptaujātie arī norādījuši, ka skola sniedz atbalstu un risina sociālās problēmas, kas skar bērnus. Tas ir izskaidrojams ar to, ka izglītības iestādes cieši sadarbojas ar vietējo bāriņtiesu un sociālo darbinieku, lai nodrošinātu bērniem veselīgu dzīves vidi un pagasta iedzīvotāji to arī novērtē. Apmēram 17 % no respondentiem atzīst, ka izglītības iestāde ir idejiskais iedvesmotājs. Ņemot vērā mūsdienu aktivitātes, kas tur notiek, tad tas tā arī ir. Kā piemēru varu minēt programmu „Esi Līderis”, kas motivē bērnus iesaistīties uzņēmējdarbībā un rast jaunas idejas gan no ekonomiskā, gan sociālā viedokļa. No viesiem aptaujātajiem iedzīvotājiem 6 cilvēki strādā skolā.

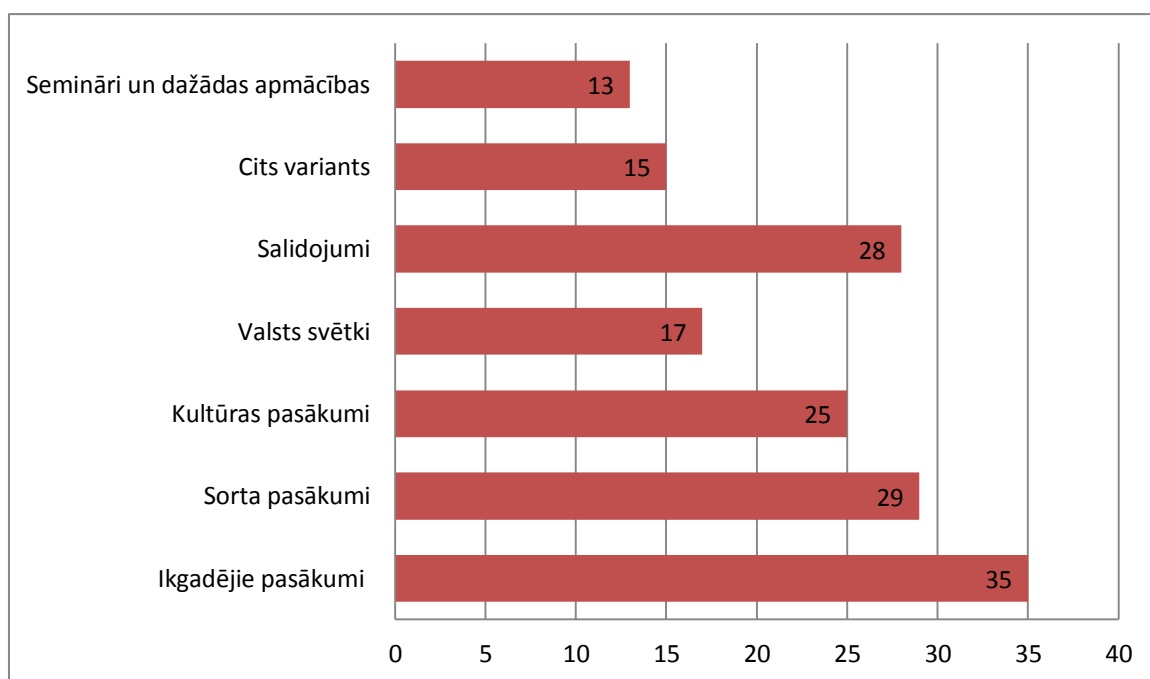

3.15. attēls. Cik bieži respondenti apmeklē vietējo izglītības iestādi (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Jautājumam, par to cik bieži iedzīvotāji apmeklē vietējo izglītības iestādi, tika piedāvāti divi situācijas varianti. Viens no tiem ir, kad bērni mācās vai mācījās, bet otrs, kad ģimenē vēl nav skolas vecuma bērnu vai arī tie jau skolu ir pabeiguši. Ja apskata atbildes kādas iedzīvotāji deva pie pirmās situācijas, tad 26 apliecināja, ka vietējo izglītības iestādi apmeklē biežāk kā 5 reizes gadā. Šajā kategorijā ietilpst arī cilvēki, kuri strādā skolā. Kā jau iepriekš tika minēts, tad 6 respondenti strādā vietējā izglītības iestādē. Tikai 7 no visiem aptaujātajiem cilvēkiem norādīja, ka apmeklē skolu līdz piecām reizēm gadā. Četri iedzīvotāji norādīja, ka pat ja bērni mācās – skolu apmeklē tikai vienu reizi pāris gados.

Pretēji rezultāti ir novērojami pie situācijas, kad ģimenē vēl vai vairāk nav skolas vecuma bērnu. Vispopulārākais atbildes variants šajā grupā bija, ka skolu apmeklē vairākos gados reizi. Šādu atbildi izvēlējušies 16 respondenti. Kā otra populārā atbilde ir, ka skola tiek

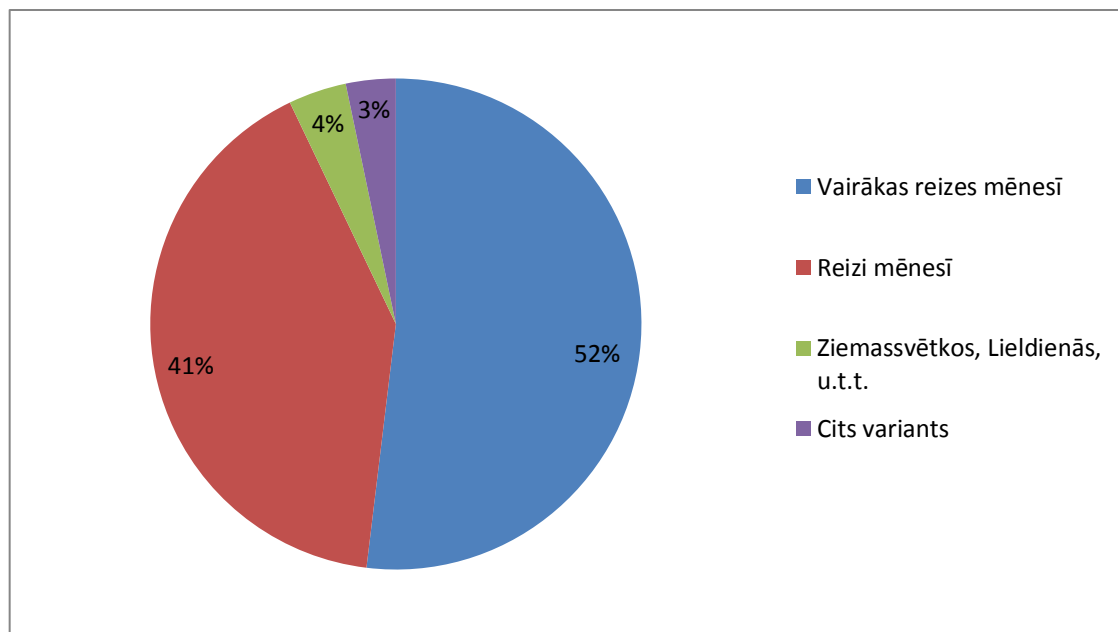
apmeklēta retāk kā piecas reizes gadā. Tik bieži skolā viesojas 10 no aptaujātajiem iedzīvotājiem. 4 cilvēki atzīst, ka skolu apmeklē biežāk kā piecas reizes gadā. Arī pie šīs atbildes jāņem vērā, ka daļa no tiem var būt tur strādājošie. Atbildi, ka skolā vispār neviesojas, snieguši 3 iedzīvotāji.

3.16.attēls. Iedzīvotāju apmeklētie pasākumi skolā (Iveta Tiltiņa, 2013.)

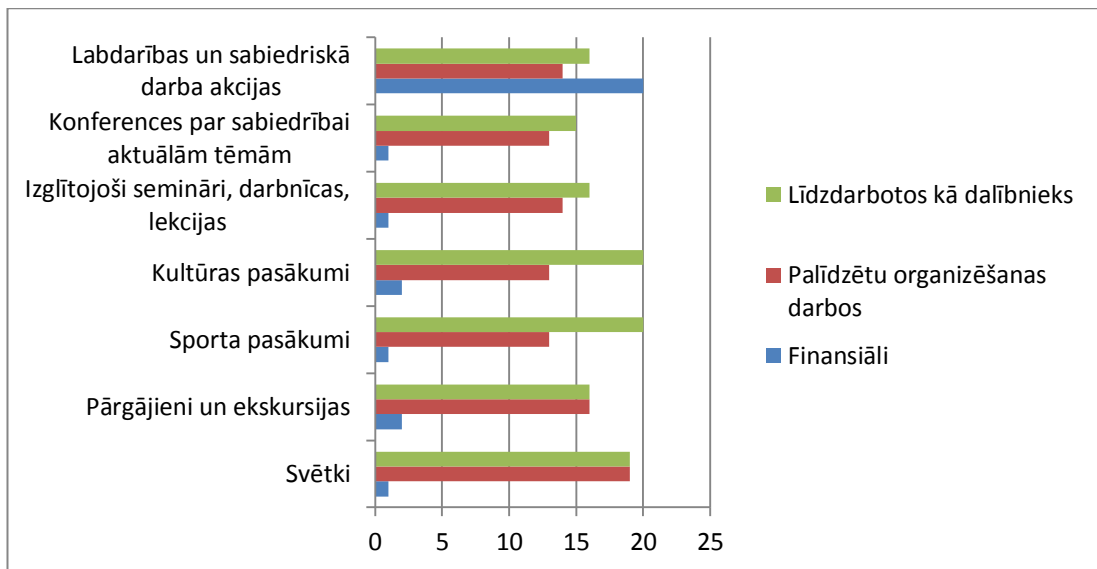
Uz jautājumu, kādus pasākumus skolā vai tās telpās iedzīvotāji apmeklē, respondentiem netika doti atbilžu varianti. Lielākā daļa jeb 35 cilvēki norādīja, ka skolā apmeklē dažādus ikgadējos pasākumus (3.16.att.). Piemēram, Ziemassvētku, Lieldienu rīkotās aktivitātes. Bieži vien tika minēts arī, ka skolas pašdarbnieku kolektīvi piedalās arī kultūras nama rīkotajos pasākumos. Pie ikgadējiem svētkiem tiek pieskaitīt arī izlaidumi, žetonu vakari, pēdējais zvans, pirmais septembris, skolotāju diena, u.c. pasākumi. Gandrīz tikpat respondentu (29) norādīja, ka apmeklē sporta pasākumus. Rēzeknes novada pagastos ir izplatīta prakse, kad pašvaldības vai kādas organizācijas īstenotie pasākumi notiek skolas sporta laukumā vai zālē. Iedzīvotāji, kas norādīja, ka ir iecienījuši tādus notikumus kā pagasta sporta spēles, dažādas sacensības, novada sporta spēles, u.t.t. Vairāk kā puse no aptaujātajiem atzīmēja, ka dodas uz skolas salidojumiem. Šādu atzīmi veica 28 respondenti. Bieži vien skolas telpās notiek arī dažādi kultūras pasākumi: izstādes, teātra izrādes, grāmatu atvēršanas svētki, koncerti. Kā piemērs vienā no anketām tika minēts Dricānu vidusskolas 12. klases skolnieku teātra izrāde. Šī izrāde tika gatavota žetonu vakaram, bet vēlāk atkārtota, lai to varētu noskatīties pagasta iedzīvotāji. 25 respondenti kā vienu no skolas apmeklējuma iemesliem norādīja tieši dažādus kultūras pasākumus, bet 17 no aptaujātajiem iedzīvotājiem norādīja, ka labprāt apmeklē valsts svētku un atceres dienu pasākumus, kas notiek 18.

novembrī, 11. novembrī vai 4. maijā un citos datumos. 13 no visiem aptaujātajiem iedzīvotājiem dodas uz vietējo skolu, lai pilnveidotu iepriekšējās un apgūtu jaunas prasmes un zināšanas. Šajā kategorijā ietilpst sporta nodarbības pieaugušajiem un dažādas darbnīcas un semināri, kas tiek rīkoti gan audzēkņu vecākiem, gan pagasta iedzīvotājiem. Tika nosaukti arī cita veida pasākumi, kas ir nozīmīgi skolas apkārtnes iedzīvotājiem. 15 respondenti atzīmēja tāda veida aktivitātes kā darbošanos vecāku padomē, dalību skolas teritorijas sakopšanā, „Lielajā talkā”, pārgājienos, skolas rīkotajās ekskursijās un izbraucienos, vecāku sapulcēs, u.t.t.

3.17.attēls. *Iedzīvotāju domas par pasākumu biežumu skolā* (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Lai noskaidrotu iedzīvotāju informētību par pasākumu norisi skolās, tika uzdots sekojošs jautājums: cik bieži vietējā skolā notiek pasākumi? Pēc atbildēm var secināt, ka lielākā daļa no aptaujātajiem uzskata, ka tas notiek pietiekami bieži. Gandrīz visi no aptaujātajiem atbildēja, ka pasākumi notiek vairākas reizes vai vismaz vienreiz mēnesī. Šādas atbildes sniedza 52 un 41 % no aptaujātajiem cilvēkiem. Tikai 4 % no respondentiem atbildēja, ka dažādas aktivitātes skolās notiek tikai Ziemassvētkos, Lieldienās, u.c. svētkos. Vēl mazāk aptaujāto cilvēku jeb 3 % atbildēja, ka nezina vai arī šādas lietas viņus neinteresē.

3.18. attēls. **Iedzīvotāju gatavība iesaistīties skolas organizētajos pakalpojumos**(Iveta Tiltiņa, 2013.)

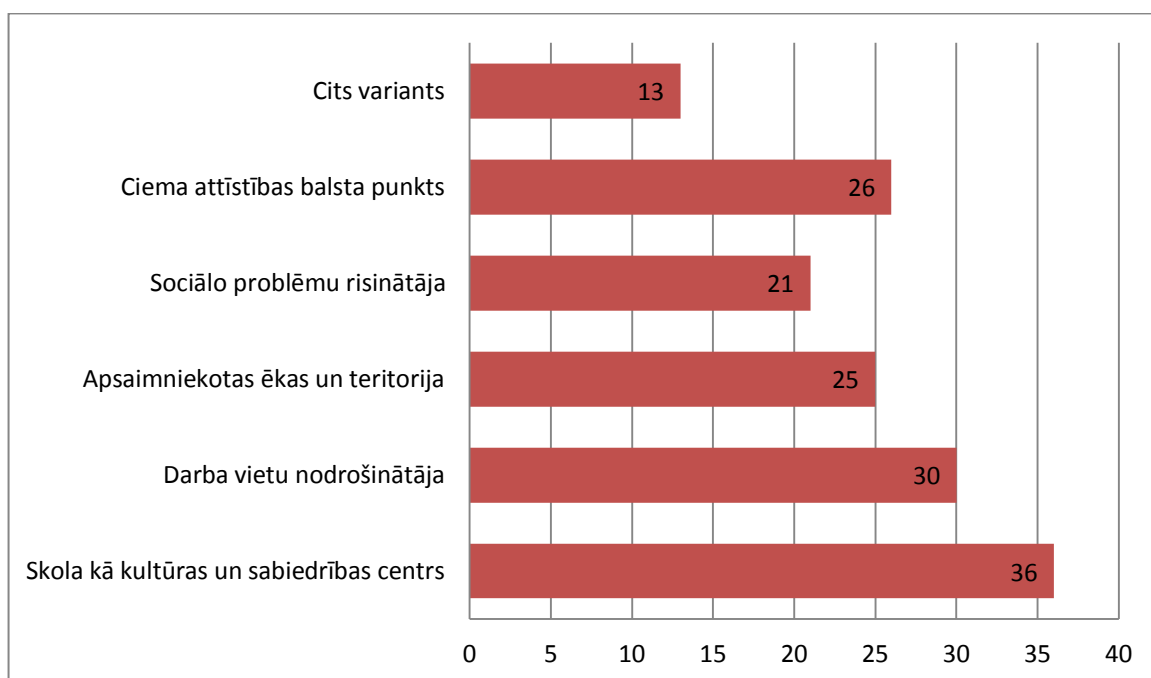
Nākamais jautājums bija par to, cik daudz un kādā veidā novada iedzīvotāji būt gatavi iesaistīties skolas rīkotajos pasākumos. Lai noskaidrotu cilvēku viedokli, tika piedāvāti vairāki pasākumi un iesaistīšanās veidi (finansiāla, organizatoriska palīdzība, kā arī piedalīšanās kā dalībniekam). Apskatot atbilžu rezultātus, jāņem vērā tas, ka daži respondenti bija sapratuši, ka var atzīmēt tikai vienu variantu, bet daži bija atzīmējuši vairākus. Piemēram, to, ka svētku rīkošanu atbalstītu gan kā dalībnieks, gan kā organizators.

Kā redzams 3.18. attēlā, tad visos pasākumos respondenti gribētu darboties kā dalībnieki. Kā vispopulārākie ir atzīmēti kultūras un sporta pasākumi. Mazāka interese ir par pārgājieniem un ekskursijām, kā arī par konferencēm. To var izskaidrot ar to, ka šie pasākumi var aizņemt ilgāku laiku. Konferences parasti ilgst dienu vai par vairākas. Arī pārgājieni aizņem vismaz vienu dienu un tiem ir nepieciešams gatavoties iepriekš.

Arī palīdzēt organizēšanas darbos gribētu samērā liels skaits no aptaujātajiem. Atsaucība gan nebūtu tik liela kā tas ir ar piedalīšanos jau sagatavotos pasākumos. Visvairāk iedzīvotāju gribētu piedalīties kopīgu svētku organizēšanā. Tie varētu būt gan tradicionālie (Ziemassvētki, Lieldienas, Jāņi, Meteņi, u.t.t.), gan tādi, kuri ir ieviesti no jauna. Arī pārgājienu un ekskursiju organizēšanā varētu piesaistīt vietējos pagasta iedzīvotājus. Vismazākais atbalsts no respondentiem būtu pie svētku organizēšanas. Viena iespēja, kāpēc atbilžu varianti ir šādi, arī ir ilgais organizēšanas laiks. Ņemot vērā, to, ka gandrīz visi no aptaujātajiem cilvēkiem dzīvo ciematos vai arī viensētās, tad organizēšanas procesa ilgums ir nozīmīgs faktors.

Pilnīgi pretēji iepriekšējiem diviem faktoriem ir viedokļi par finansiālu atbalstu pasākumu rīkošanā. Ļoti maza daļa no aptaujātajiem būtu gatavi ieguldīt līdzekļus skolas

notikumu organizēšanā. Vislielākais atbalsts būtu labdarības akcijām un sabiedriskā darba akcijas (piemēram, talkas). Skolās parasti rīko dažādus labdarības tirdziņus, atbalsta koncertus vai arī vienkārši vāc ziedojumus ar mērķi palīdzēt. Bieži vien tas notiek sadarbojoties ar pagasta pārvaldi. Kā piemēru var minēt, Naurēnu pagastā notikušo labdarības koncertu, kura mērķis bija savākt ziedojumus divām ugunsnelaimē cietušām ģimenēm. Pasākumā piedalījās skolas, pagasta pašdarbības kolektīvi, kā arī ciemiņi no citām vietām. Pārējos pasākumu veidus finansiāli būtu gatavi atbalstīt ļoti mazs iedzīvotāju skaits. No visiem aptaujātajiem šajā kategorijā pozitīvu atbildi sniedza līdz 5 respondenti. Šāds lēmums ir skaidrojams ar ekonomisko situāciju Latgalē un Rēzeknes novadā. Augstais bezdarba līmenis un zemie ienākumi liek cilvēkiem izvērtēt savas vajadzības un iespējas.

3.19. attēls. **Vietējās kopienas ieguvumi no skolas**(Iveta Tiltiņa, 2013.)

Skola dod ieguldījumu ne tikai katra cilvēka dzīvē, bet tā ieņem nozīmīgu vietu visas kopienas ikdienā. Lai noskaidrotu kāda tā tieši ir no iedzīvotāju skatījuma, tika uzdots sekojošs jautājums: kādi ir lielākie ieguvumi vietējai sabiedrībai no skolas pastāvēšanas. Atbilžu varianti uz šo jautājumu netika doti, lai labāk izprastu cilvēku domas par šo jautājumu.

Visvairāk respondentu ierakstīja, ka lielākais ieguvums ir skola kā vietējās sabiedrības un kultūras centrs, īpaši uzsverot bērnu vajadzības. 36 respondenti minēja, ka skola ir vieta, kur notiek kopīga svētku svinēšana. Tika pieminēts arī, ka tā ir vieta, kur dažādos pasākumos tiek apvienotas vairākas paaudzes. Skola ir arī viena no tām vietām, kur notiek iedzīvotāju satikšanās. Kā piemērs ir minēts vecāku sapulces, kuru laikā varot aprunāties gan ar skolotājiem, gan citu bērnu vecākiem(3.19. att.).

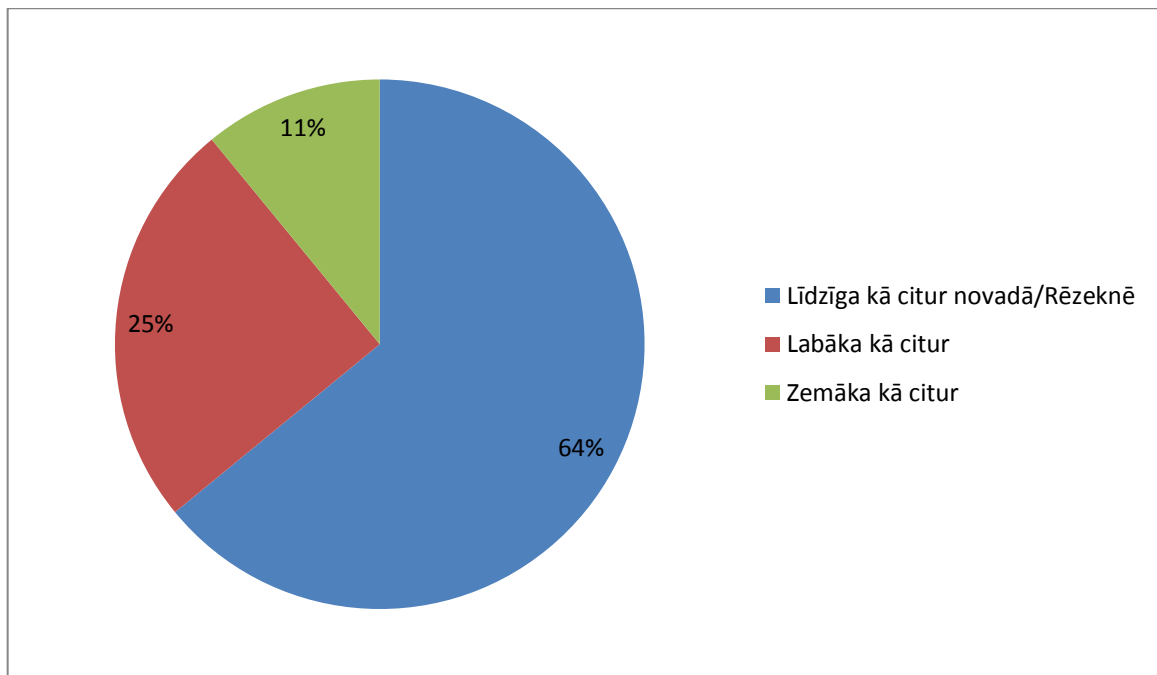
Otra visvairāk minētā skolas nozīme ir darba vieta vietējiem iedzīvotājiem. Ņemot vērā augstos bezdarba rādītājus Rēzeknes novadā, skola ir viens no lielākajiem darba devējiem pagastos. Šādu variantu skolas nozīmei ir minējuši 30 respondenti.

Skolas un to darbinieki aktīvi darbojas dažādos projektos. To ietvaros tiek būvētas jaunas ēkas, sakopta apkārtnē un gūts cita veida labums. To ir novērtējuši arī aptaujātie iedzīvotāji – 26 no respondentiem ir minējuši, ka vietējā izglītības iestāde nozīmē arī attīstības balstu visam pagastam. Kā piemēri ir minēti Dricānu vidusskola, kuras skolēni šogad sporto jaunā sporta zālē. Šajā vietā dažādas aktivitātes notiek arī Dricānu un blakus pagastu iedzīvotājiem. Kā otrs pozitīvais piemērs bija minēts Feimaņu pagasta jauniešu deju kolektīvs. Šie dejojāji gan darbojas kā pašdarbnieki vietējā kultūras namā, bet tiek uzsvērts tas, ka vadītāja ir skolotāja. Šis kolektīvs ar interneta portāla „Labi darbi” palīdzību ieguva jaunus tautu tērpus. Tie ir tikai daži no pozitīvajiem piemēriem, kas tika minēti.

Rēzeknes novada iedzīvotāji īpaši novērtēja arī to, ka skolu teritorijas ir sakoptas un ēkas apsaimniekotas. Šādu variantu minēja 25 aptaujātie cilvēki. Šeit jāmin, ka daļa no agrāk likvidētajām skolām joprojām stāv tukšas un ir atstātas sagrūšanai. Varētu būt, ka šis bēdīgais piemērs arī ietekmēja iedzīvotāju atbildes.

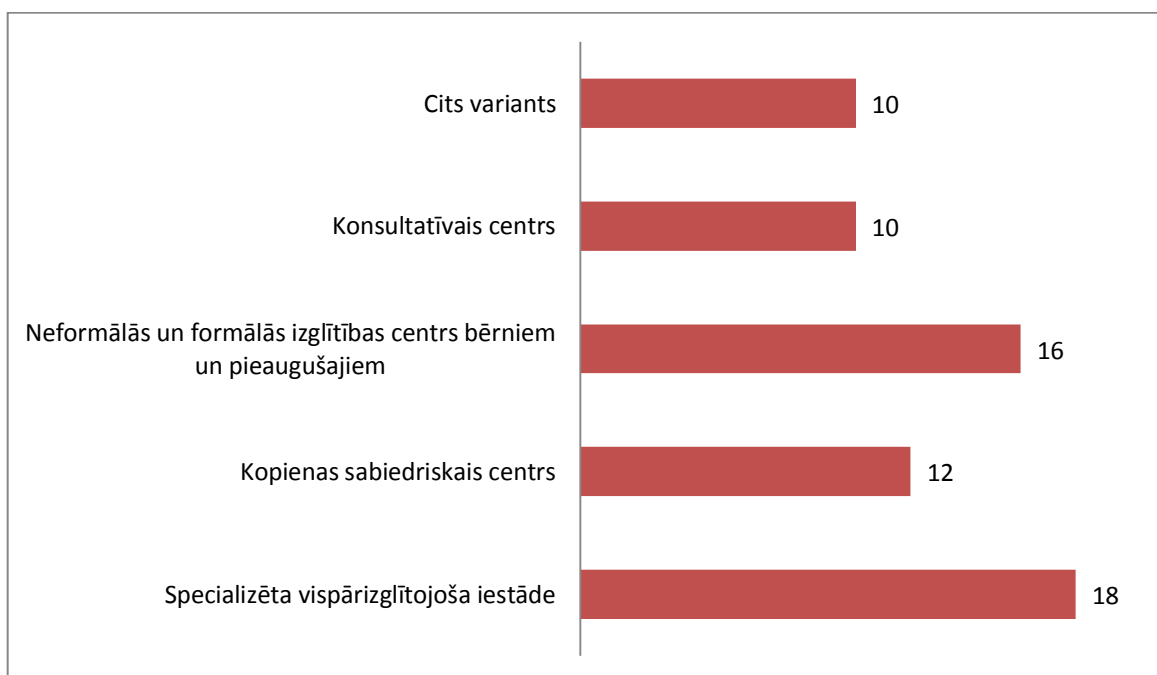
Samērā daudzi iedzīvotāji minēja, ka skola ir palīgs sociālo problēmu risināšanā, kas skar bērnus. Tika minēts, ka tieši skola ir tā vieta, kur tiek pamanīts, ja ģimenē kaut kas nav kārtībā, vai arī sadarbojoties skolotājiem un sociālajiem darbiniekiem tiek organizētas humānās palīdzības sūtījumu nodošana ģimenēm. Šādas atbildes sniedza 21 aptaujātais iedzīvotājs. Iespējams, ka uz šādām domām respondentus pamudināja aptaujas pirmais jautājums, kurā bija dots šāda veida atbildes variants.

13 no aptaujas dalībniekiem nosauca cita veida atbildes. Tika minēts, ka skola tā ir vieta, kur notiek izglītojošas un praktiskas nodarbības arī vecākiem. Pēdējā gada laikā Verēmu pamatskolā tika rīkoti vairāki semināri vecākiem par darbu ar talantīgiem bērniem. Tas gan bija COMENIUS REGIO projekta ietvaros. Kā vēl viens piemērs tika minēts, ka skola ir prakses vieta studentiem.

3.20.attēls. *Izglītības kvalitātes vērtējums pēc iedzīvotāju domām* (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Lai saprastu kā respondenti vērtē izglītības kvalitāti vietējās skolās, tik uzdots jautājums par to kāda tā ir salīdzinot ar pārējām skolām Rēzeknes novadā un Rēzeknē (3.20.att.). Lielākā daļa aptaujāto iedzīvotāju atbildēja, ka tā ir līdzīga kā pārējās novada skolās. Šādu atbildi sniedza 64 % cilvēku. Savukārt ceturtdaļa no aptaujātajiem uzskata, ka izglītības kvalitāte tuvākajā skolā ir labāka nekā pārējās. Tikai 11 % atzīst, ka tā ir zemāka nekā pārējās skolās. Zīmīgi, ka biežāk šādu uzskatu ir pauduši tie iedzīvotāji, kuru bērni vairāk nemācās skolā vai arī tie, kuriem bērnu nav. To varētu izskaidrot ar faktu, ka šiem cilvēkiem nav tiešas saskares ar skolu un tās īstenotajām programmām.

3.21. attēls. *Skolas attīstības iespējas nākotnē* (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Lai plānotu skolu tīkla un arī pašu izglītības iestāžu iespējamo attīstību nākotnē, ir jānoskaidro, ko par šo jautājumu domā novada iedzīvotāji. Arī pie šī jautājuma iedzīvotājiem tika dota domas brīvība. Netika piedāvāti izvēlēs varianti, lai labāk noskaidrotu sabiedrībā valdošas idejas un vajadzības. Atbildes tika sagrupētas vairākās grupās, bet bieži vien tās ir ļoti līdzīgas un derētu vairākās grupās.

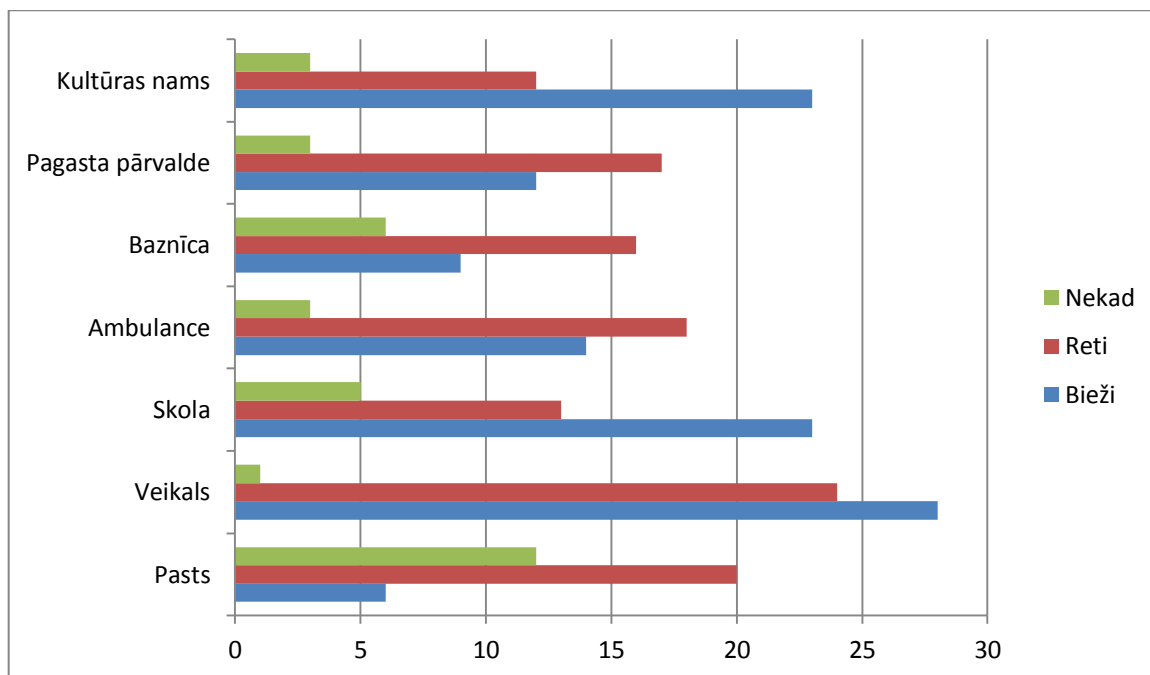
Kā visvairāk minētais variants bija tas, ka skola nākotnē varētu būt specializējusies kādas konkrētas programmas īstenošana. Piemēram, dejas, māksla, sports vai kulinārija. Šī ideja ir populāra arī valstiskā līmenī. Tā, kā Rēzeknes novada skolas šobrīd cenšas izveidot katra savu ideju par to kā tā varētu izskatīties un ko varētu piedāvāt, tad par šo tēmu ir informēti arī skolēnu vecāki. Tāpēc šīs atbildes popularitāte nav pārsteigums. Šādu nākotnes variantu ir minējuši 18 respondenti.

Otra populārākā atbilde bija, ka skola nākotnē varētu būt gan formālās, gan neformālās izglītības centrs bērniem un pieaugušajiem. 16 respondenti minēja piemērus, kas ietilpst šajā grupā. Tie bija sekojoši: skola būtu vieta, kur notiktu mēģinājumi pagasta pašdarbnieku kolektīviem, semināri vecākiem un pagasta iedzīvotājiem, gan arī saglabātu patreizējās funkcijas.

Iedzīvotājiem patiktu arī, ja skola nākotnē veidotos kā sabiedriskais centrs vietējai kopienai. Tā būtu vieta, kur notiktu dažādi pasākumi (teātra izrādes, izstādes, talkas, u.t.t.). Daži no respondentiem īpaši uzsvēra, ka skola būtu vieta, kur tiktu apvienotas vairākas paaudzes kopējās aktivitātēs. Tas varētu veicināt savstarpējo saprašanos, pieredzes uzkrāšanu un nodošanu. 12 no aptaujātajiem cilvēkiem bija minējuši idejas, kuras kopā var apvienot zem nosaukuma skola – kopienas sabiedriskais centrs.

Populāra ir ideja, ka skola varētu būt konsultatīvais centrs – ideju laboratorija vietējiem iedzīvotājiem. Respondenti atbildē rakstīja, ka tā nākotnē būtu vieta, kur iespējams iegūt konsultācijas par projektu rakstīšanu, gūt idejas par to, kur un kādā veidā var īstenot iecerēto. Tika minēts arī tas, ka skola varētu būt tieši jauniešu centrs, kur konsultēties ar skolotājiem par dažādām lietām. Tās varētu būt arī praktiskas iemaņas ikdienas dzīvei. Īpaši svarīgi tas būtu jauniešiem no sociālā riska ģimenēm. Šādu ieteikumu ir snieguši 10 aptaujātie iedzīvotāji.

Tikpat daudz respondentu bija izvēlējušies tādu skolas attīstības variantu, kas neietilpa nevienā no grupām. Daži aptaujātie izteica domu, ka tas viņus neinteresē. Tomēr bija arī varianti par to, ka skola varētu pati pelnīt, sniedzot dažādus pakalpojumus, un segt daļu izmaksu, tā varētu būt kā prakšu bāze gan studentiem, gan skolēniem. Šīs bija visvairāk minētās idejas par skolas nākotni (3.21.att.).

3.22. attēls. Iedzīvotāju tikšanās vietas (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Lai secinātu, kuras vietas visā pagastā iedzīvotājiem ir visnozīmīgākās socializēšanās procesā, tika uzdots jautājums par to, kur visbiežāk tiek satikti citi cilvēki. Kā iespējamie izvēles varianti tika piedāvāti: kultūras nams, pagasta pārvalde, baznīca, ambulance vai feldšeru punkts, skola, veikals un pasta nodaļa. Respondenti atzīmēja, kurās no piedāvātajām vietām satiekas ar cilvēkiem bieži, reti vai nekad (3.22.att.).

Visieciņītākā vieta pārējo pagasta iedzīvotāju satikšanai (domātai vai nejaušai) ir veikals. Tā ir vieta, kur daudzi cilvēki iegriežas ikdienā, lai papildinātu pārtikas krājumus vai arī paņemtu pagasta avīzi (piemēram, Nautrēnu pagasts izmanto veikalus un citas sabiedriskās vietas, lai izplatītu pagasta avīzi „Nautrēnu ziņas”). Šeit citus cilvēkus bieži satiek 28 respondenti. Savukārt 24 atzīmēja, ka tas notiek reti un 1 aptaujātais norāda, ka veikalu kā satikšanās vietu neatzīst.

Otra nozīmīga vieta pagastā no socializēšanās viedokļa ir kultūras nams. 24 no pataujātajiem iedzīvotājiem atzīst, ka pasākumu laikā bieži satiekas ar draugiem, radiem un paziņām. 12 aptaujātie norāda, ka tas notiek reti, bet trīs atzīmē, ka nekad. Atbildes uz šo jautājumu arī parāda, cik bieži cilvēki apmeklē kultūras namu un tajā rīkotos pasākumus, seminārus. Tā, kā visās vietās, kur tika veikta aptauja, ir kultūras nami, tad apskatot atbildes uz šo jautājumu var secināt, ka kultūras nams ir viens no nozīmīgākajiem sabiedrības centriem pagastā.

Trešais objekts no apmeklētāju viedokļa ir skola. Atšķirība starp pirmajām divām iestādēm un skolu ir tāda, ka šajā gadījumā atbildes tik krasi neatšķiras. Skolu kā vietu, kur notiek bieža socializēšanās, norāda 23 iedzīvotāji, savukārt 13 respondenti atzīst, ka šo iestādi

apmeklē reti. 5 aptaujātie uzskata, ka vietējai skolai nav tik lielas nozīmes viņu dzīve un neatzīst šo vietu kā socializēšanās punktu. Skolas popularitāti un to, ka ir daudz vairāk iedzīvotāju, kas skolu noraida, var izskaidrot, ka tās pamata funkcija ir izglītības sniegšana bērniem un bieži vien pieaugušie netiek tieši iesaistīti iestādes darbībā.

Lai gan ne visos pagastos ir ambulance vai feldšeru punkts, iedzīvotāji to uzskata par pietiekami nozīmīgu satikšanās vietu. 18 no respondentiem šajā iestādē bieži satiekas ar citiem iedzīvotājiem. Daudz vairāk ir tos, kas ambulanci vai feldšeru punktu apmeklē reti un to arī norāda aptaujas anketā. Tikai trīs cilvēki vietējo ambulanci neuzskata par svarīgu sociālās dzīves sastāvdaļu un norāda, ka šeit nekad nesatiekas ar citiem pagasta iedzīvotājiem. Šādus rezultātus var izskaidrot ar to, ka ne jau visiem iedzīvotājiem ģimenes ārsts ir vietējā ambulancē. Var ņemt arī tādus faktoru, kā ārstu apmeklējumu skaits. Tas arī izskaidro atbilžu dažādību.

Arī pagasta pārvalde nav tik iecienīta vieta, kur satiekas iedzīvotāji. Šo iestādi respondenti vairāk norāda pie atbilžu varianta – reti. Tā ir izdarījuši 17 no aptaujātajiem cilvēkiem. 12 pagasta pārvaldi apmeklē bieži un to arī ir atzīmējuši atbildē. Tikai 3 respondenti norāda, ka nekad šo iestādi neizmanto, lai satiktu citus cilvēkus. Pagasta pārvalde vairāk pilda administrācijas funkcijas un mazāk kā iedzīvotājus vienojošā vieta. It īpaši tas ir aktualizējies mūsdienās, kad iedzīvotājiem ir brīvi pieejams internets un daudzus pakalpojumus un darīšanas var izdarīt e – vidē. Līdz ar to samazinājies pagasta pārvaldes apmeklējumu biežums.

Ņemot vērā Latgales iedzīvotāju saikni ar reliģiju, tad tika piedāvāts variants par to, cik bieži baznīca kļūst par vietu, kur tiek satikti pārējie iedzīvotāji. Respondentu domas par šo vietu dalās. Tikai 9 iedzīvotāji atzīmēja, ka baznīcu apmeklē bieži. Lielākā daļa no respondentiem jeb 16 cilvēki minēja, ka šo vietu reti izmanto kā tikšanās vietu. Atšķirībā no augstāk aprakstītajiem variantiem, baznīcu noraidīja vairāk iedzīvotāju jeb 6 respondenti.

Kā visnepopulārākā no piedāvātajām tikšanās vietām tika atzīmēta pasta nodaļa. Lai gan šī iestāde ir diezgan nozīmīga, atbildes var izskaidrot ar divām lietām. Ņemot vērā Latvijas pasta veiktās reformas, daudzos ciematos ir likvidētas pasta nodaļas. Tā tas ir arī Rēzeknes novadā. Dricānos, Vecstrūžānos, Audriņos, u.t.t. pasta nodaļas nepastāv. Otrs fakts, kas ietekmē atbildes šajā variantā, ir interneta pieejamība lauku teritorijās un tas, ka daudzus pakalpojumus var veikt no mājām nemaz nedodoties uz pastu. 12 respondenti atzina, ka pastu kā satikšanās vietu vispār neapmeklē. Šis ir augstākais šāda veida vērtējums no visiem piedāvātajiem variantiem. 20 aptaujātie atzīst, ka pastā iegriežas un satiek pazīstamus cilvēkus reti, lai gan 12 iedzīvotāji to dara bieži.

3.3.1. Nautrēnu pagasta iedzīvotāju viedoklis par vietējo skolu

Kā viena no etalonteritorijām, lai analizētu skolas nozīmi sīkāk, tika izvēlēts Nautrēnu pagasts. Šis pagasts atrodas Rēzeknes novada ziemeļu daļā. Robežojas ar Balvu novada Krišjānu pagastu, Kārsavas novada Salnavas un Mežvidu pagastu, kā arī Rēzeknes novada Ilzeskalna, Dricānu, Strūžānu un Gaigalavas pagastiem. Attālums no pagasta centra Rogovkas līdz novada centram Rēzeknei ir 24 km. Teritoriālās izmaiņas pēdējos 20 gados pagastu ir skārušas divas reizes. 1998. gadā tika Nautrēnu pagastam tika pievienots Miglinieku pagasts, bet gadu vēlāk notika pievienošanās Rēzeknes rajonam (Miglinieks, 2001).

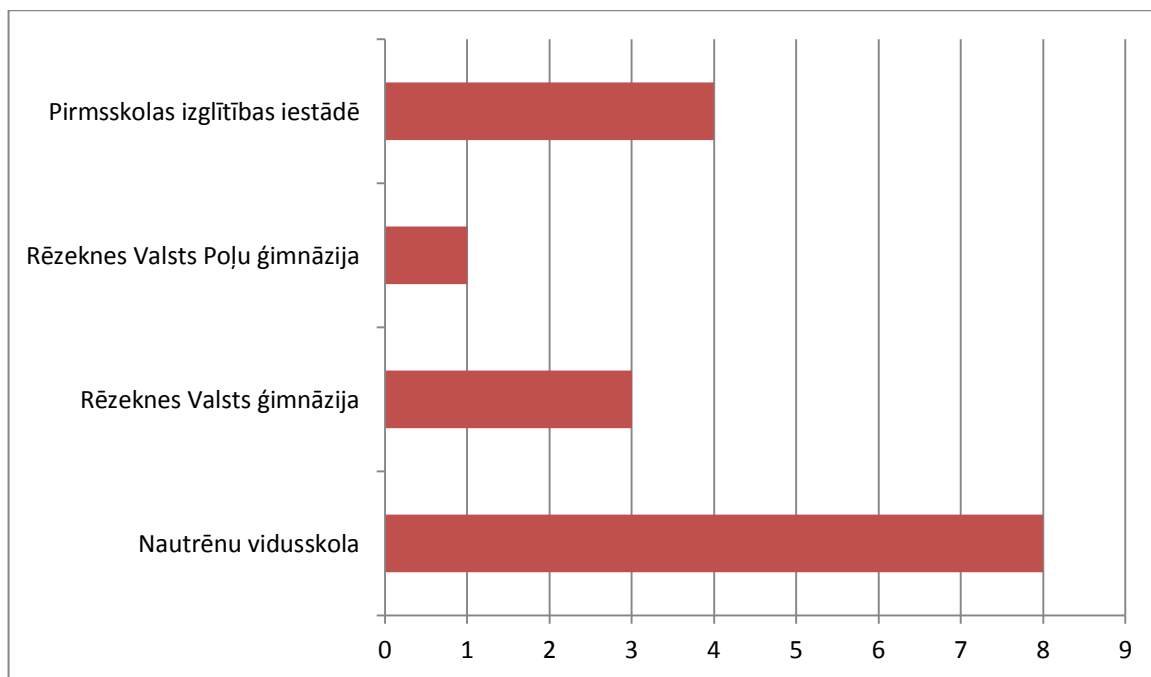
Pagasta centrā Rogovkā atrodas skola ar senu vēsturi un tā vienmēr ir ieņēmusi nozīmīgu vietu pagasta dzīvē. Pirmā izglītības iestāde tika izveidota 1863. gadā. Toreiz gan tā atradās Zaļmuižā, kas bija pagasta un muižas centrs. 19. Gadsimta 80. Gados tautskola tika pārceļta uz Rogovku. Laika gaitā vairāk kārt tika mainīti nosaukumi. Sākotnēji tā bija sešgadīgā skola pagasta bērniem. Zīmīgs skolas vēsturē ir 1938. Gads, kad tika uzcelt ēka, kurā tā atrodas vēl joprojām. Kopš 1945. gada izglītības iestādes statuss ir vidusskola. Šī gada skolas absolventi būs 64. Izlaidums (Miglinieks, 2001).

Nautrēnu pagasts kā padziļinātas izpētes teritorija tika izvēlēta divu iemeslu dēļ. Viens ir skolas senā vēsture. Kā otrs iemesls ir fakts, ka šeit atrodas viena no lielākajām novada vidusskolām un tai ir filiāle blakus esošajā Bērzgales pagastā.

Aptaujas laikā tika aptaujāti 35 iedzīvotāji. Tie tika izvēlēti nejauši. 22 no respondentiem bija sievietes, bet 13 vīrieši. Tā kā daļā no Nautrēnu pagasta iedzīvotājiem iztiku nodrošina ar lauksaimniecību, tad šādu sadalījumu var izskaidrot ar pavasara darbu laiku. Jāpiezīmē, ka sievietes arī bija atsaucīgākas atbildēt uz jautājumiem.

Respondentu vecums ir dažāds. Sākot ar 17 gadīgu vietējās skolas skolnieku līdz 70 gadus vecais pensionārei. Visvairāk (17 cilvēki) respondentu ir vecumā no 30 līdz 50 gadiem. Tas ir izskaidrojams, ar to, ka jaunieši izbrauc uz tuvākajām pilsētām un Rīgu. Bet lielākā daļa pagasta iedzīvotāju uz pusmūžā gadu cilvēki.

Uz jautājumu vai ģimenē ir skolas vecuma bērni lielākā daļa jeb 19 respondenti atbildēja noliedzoši. 13 no aptaujātajiem iedzīvotājiem ir skolas vai pirmsskolas vecuma bērni. Arī pēc šīm atbildēm ir redzama situācija Latvijas laukos, kad jaunieši dodas projām un savas ģimenes veido citur nevis dzimtajā pusē.

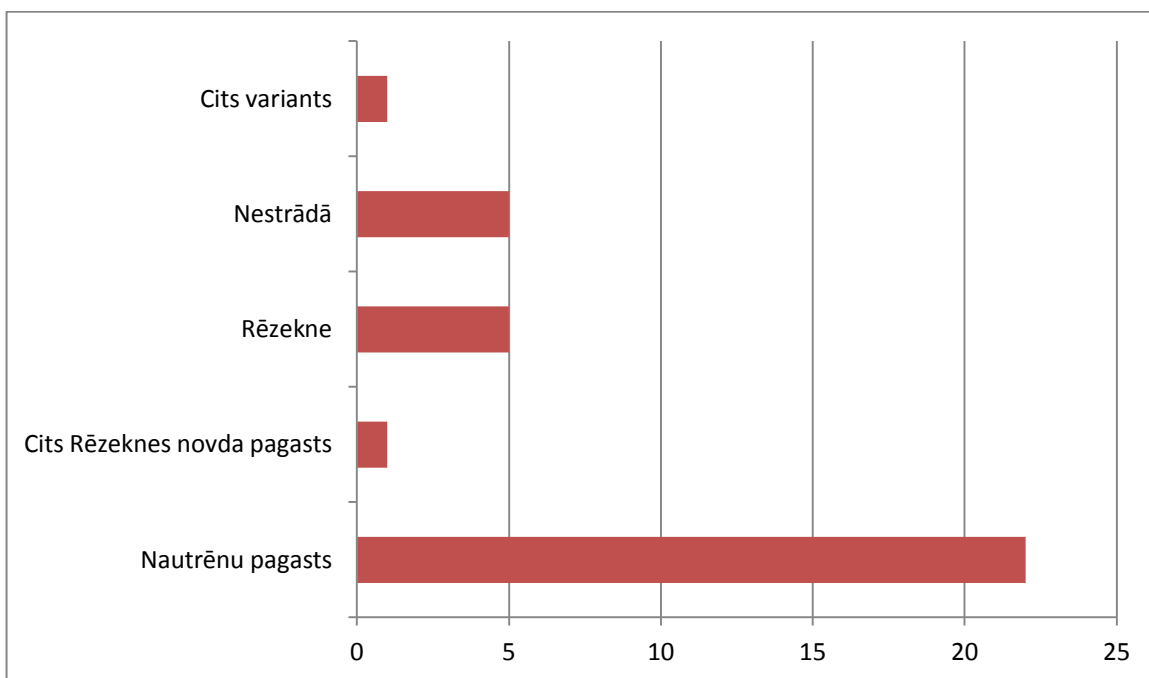

3.23. attēls. **Izglītības iestādes, kurās mācās Nautrēnu pagasta iedzīvotāju bērni** (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Lai noskaidrotu, kura izglītības iestāde ir populārākā Nautrēnu pagasta iedzīvotāju vidū, kad jāizvēlas, kur izglītosies bērni, tika uzdots jautājums par šo tematu (3.23.att.). Pārliecinoši lielākā daļa jeb 8 iedzīvotāji atbildēja, ka, kā savu bērnu skolu, ir izvēlējušies Nautrēnu vidusskolu. Kā pamatojums ir minēti sekojoši faktori: skola atrodas tuvu mājām, laba izglītības kvalitāte, skola, kur mācījās vecāki (pārbaudītas vērtības), nav nodrošināts transports uz citām skolām. Kā otra populārākā atbilde bija Rēzeknes Valsts ģimnāzija. Ņemot vērā, ka šajā skolā ir tika ir tikai vidusskolas klases, tad kā savu bērnu mācību iestādi, šo skolu ir izvēlējušies 3 vecāki. Pamatojums tam ir laba izglītības kvalitāte, dzīves pieredze, kā arī pašu bērnu vēlmes. Viens no vecākiem apliecināja, ka bērns mācās Rēzeknes Valsts Poļu ģimnāzijā. Šāda izvēle ir izdarīta, jo māte ir šīs skolas darbiniece un bērnam paveroties plašākas iespējas nākotnē. 4 respondentiem bērni vēl mācās vietējā pirmskolas izglītības iestādē, tāpēc izvēlē par skolu notiks tuvākajā nākotnē.

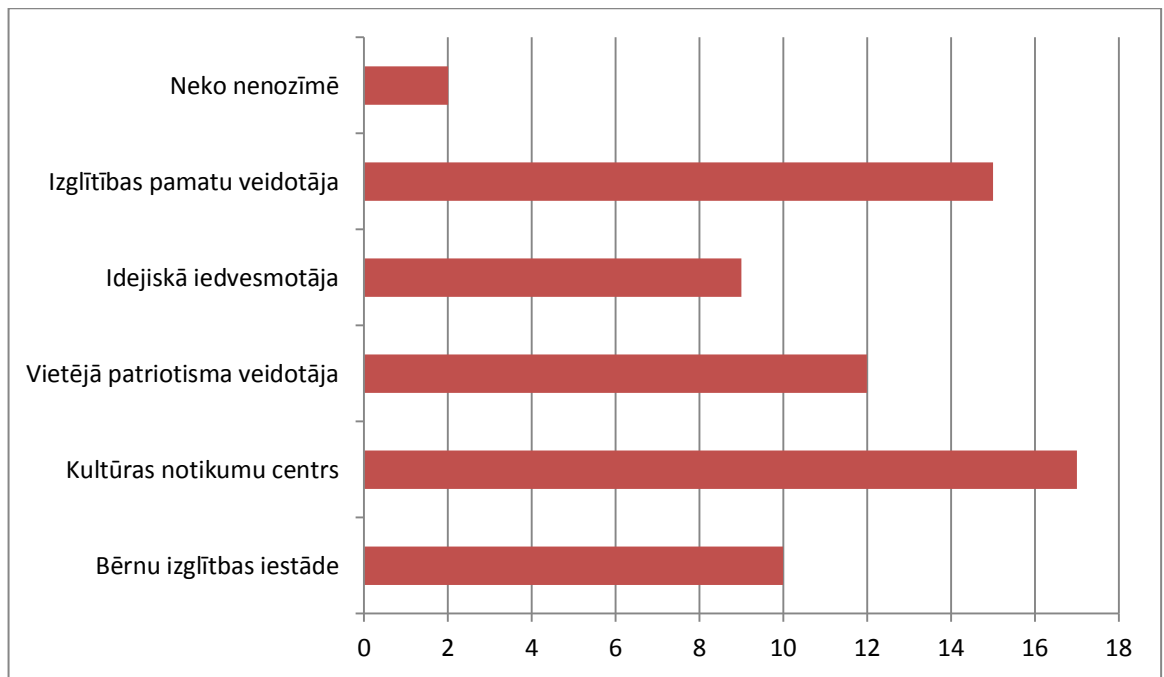
Skolas slēgšana ietekmē ne tikai bērnu, bet arī vecāku dzīves veidu. Daži ir gatavi uz diezgan radikāliem lēmumiem, piemēram, dzīvesvietas maiņa. Uz jautājumu par šo tēmu 1 aptaujātais norādīja, ka būtu gatavs pārcelties uz citurieni. Kā iemeslu minot faktu, ka ir dzīvoklis Rēzeknes pilsētā. Pārējie atbildēja noliedzoši. Šī iedzīvotāju daļa uzskata, ka nav vērts mainīt dzīvesvietu, jo ir pietiekami laba satiksme ar Rēzeknes pilsētu, kā arī skolas slēgšanas gadījumā tiek nodrošināti skolēnu pārvadājumi uz tuvāko izglītības iestādi. Daži aptaujātie norādīja, ka nav uz kur pārcelties, tāpēc paliktu Nautrēnu pagastā un pielāgotos. Kā

vēl viens iemesls nepārcelties tika minēts, tas, ka paši respondenti strādā Rēzeknē un nav problēmu bērniem nodrošināt privāto transportu uz skolu.

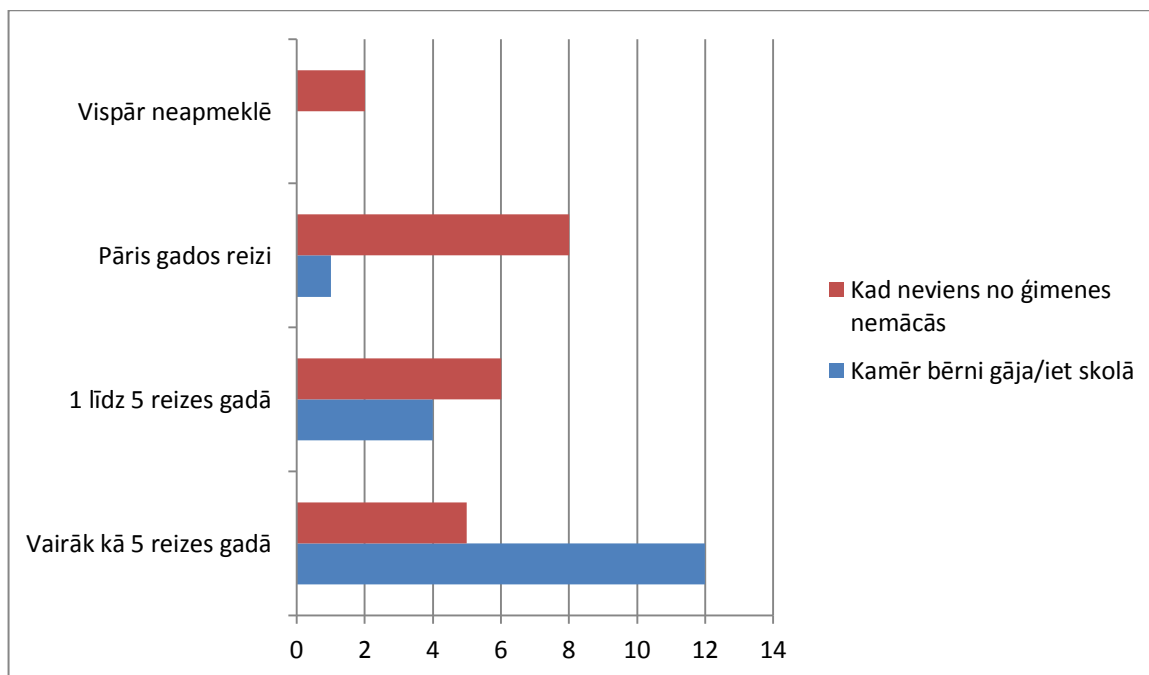
3.24.attēls. Nautrēnu pagasta iedzīvotāju darba vietu atrašanās vietas (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Uz jautājumu par darba vietu, tika norādīts, ka lielākā daļa no respondentiem (21) strādā Nautrēnu pagasta teritorijā (3.24.att.). Kā darba vietas tika norādītas savas saimniecības, veikals, skola, bērnudārzs, pagasta pārvalde, ambulance, pasta nodaļa, veikals, u.t.t. Viens no respondentiem atbildēja, ka strādā blakus esošajā Ilzeskalna pagastā. Tā, kā nokļūšana uz Rēzeknes pilsētu problēmas nesagādā, tad iedzīvotāji izvēlas darbu meklēt tur. Šādu izvēli ir izdarījuši 5 aptaujātie. Tāds pats skaits atbildēja, ka šobrīd nestrādā. Viena respondente norādīja, kas esot bērna kopšanas atvaļinājumā.

3.25.attēls. Skolas nozīme Naurėnu pagasta iedzīvotāju dzīvē (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Visi cilvēki skolu asociē ar kādu konkrētu lietu. Naurėnu pagasta iedzīvotājiem skolas nozīme viņu dzīvē ir dažāda. Lielākā daļa respondentu norādīja, ka skola ir kultūras dzīves centrs. Šādu atbildi sniedza 17 aptaujātie. Gandrīz tikpat respondentu – 15, atbildēja, ka skola ir bijusi to izglītības pamatu veidotāja. Tas norāda uz to, ka liela daļa no Naurėnu pagastā dzīvojošajiem cilvēkiem paši ir absolvējuši vietējo skolu. Šis fakts parāda to, ka saikne starp skolu un iedzīvotājiem ir veidojusies ļoti daudzu gadu garumā un pastāvēs visu mūžu. 12 iedzīvotāji atzīst, ka skolai ir liela nozīme patriotiskā gara veidošanā. Šī ir tā vieta, kur tiek veidota katra cilvēka piederības sajūta un lepnums par savu dzimto pagastu. Nedaudz mazāk respondenti jeb 10 iedzīvotāji norādīja, ka Naurėnu vidusskola ir vieta, kur izglītojas viņu bērni. Šeit veidojas sava veida pēctecība, kad bērni apmeklē to pašu izglītības iestādi, ko vecāki. 9 cilvēki atzīmēja, ka skola ir vieta, kur viņi gūst jaunas idejas, uzzina jaunumus. Tikai 2 respondenti norādīja, ka skola viņu dzīvē neko nenozīmē (3.25. attēls).

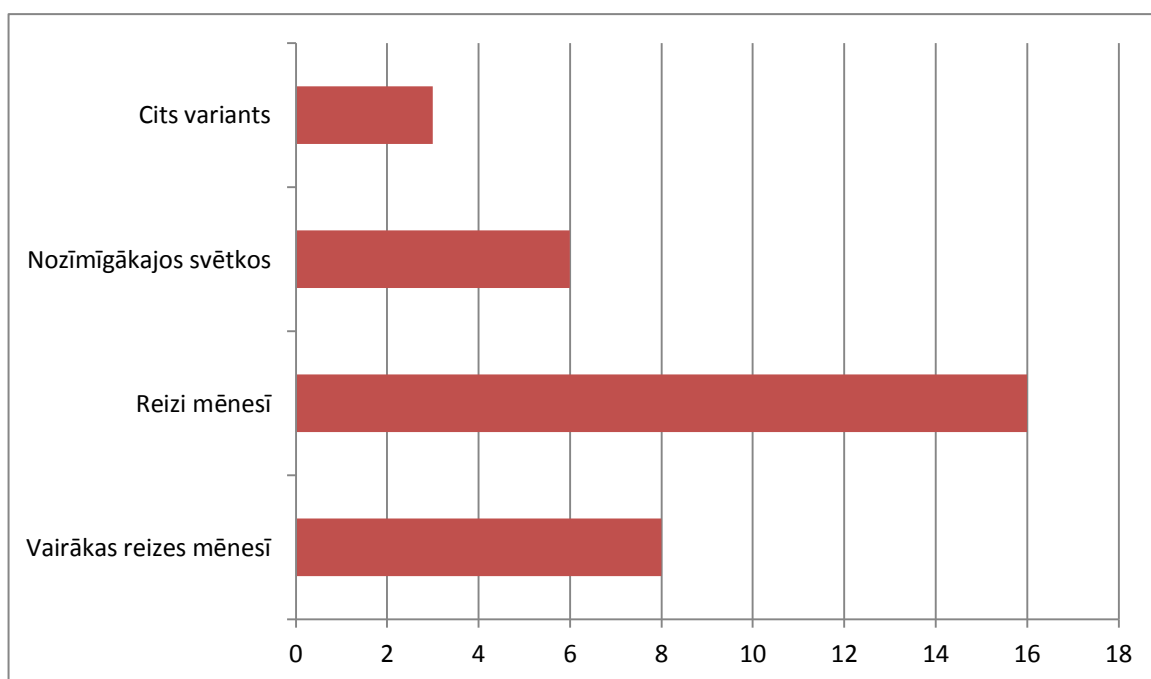

3.26. attēls. **Pagasta iedzīvotāju viesošanās biežums Nautrēnu vidusskolā**(Iveta Tiltiņa, 2013.)

Skolas nozīme iedzīvotāju dzīvē ir gan tieša, gan netieša. Lai noskaidrotu kāda veida saskarsme ir biežāk, tika uzdots jautājums par viesošanās biežumu vietējā izglītības iestādē (3.26.att.). Kamēr bērni gāja vai iet skolā, pārējo ģimenes locekļu viesošanās izglītības iestādē ir biežāk kā 5 reizes gadā. Šādu atbildi sniedza 12 respondenti. Tas nozīmē, ka tika apmeklētas ne tikai vecāku sapulces, bet arī dažādi pasākumi. Daudz mazāk iedzīvotāju atbildēja, ka skolā viesojas 1 līdz 5 reizes gadā. Šādu variantu atzīmēja 4 respondenti. Ņemot vērā to, ka, parasti, vismaz reizi semestrī notiek vecāku sapulce, tiek atzīmēts skolas gada sākums un beigas, izlaidumi, u.c. svētki, tad tas nozīmē, ka tiek apmeklēti tikai svarīgākie notikumi. Viens iedzīvotājs atzīmēja, ka, neskatoties uz to, ka skolā mācās/mācījās bērns, tā tika apmeklēta pāris gados reizi. Tas norāda uz to, ka pieaugušais nav ieinteresēts skolas darbībā.

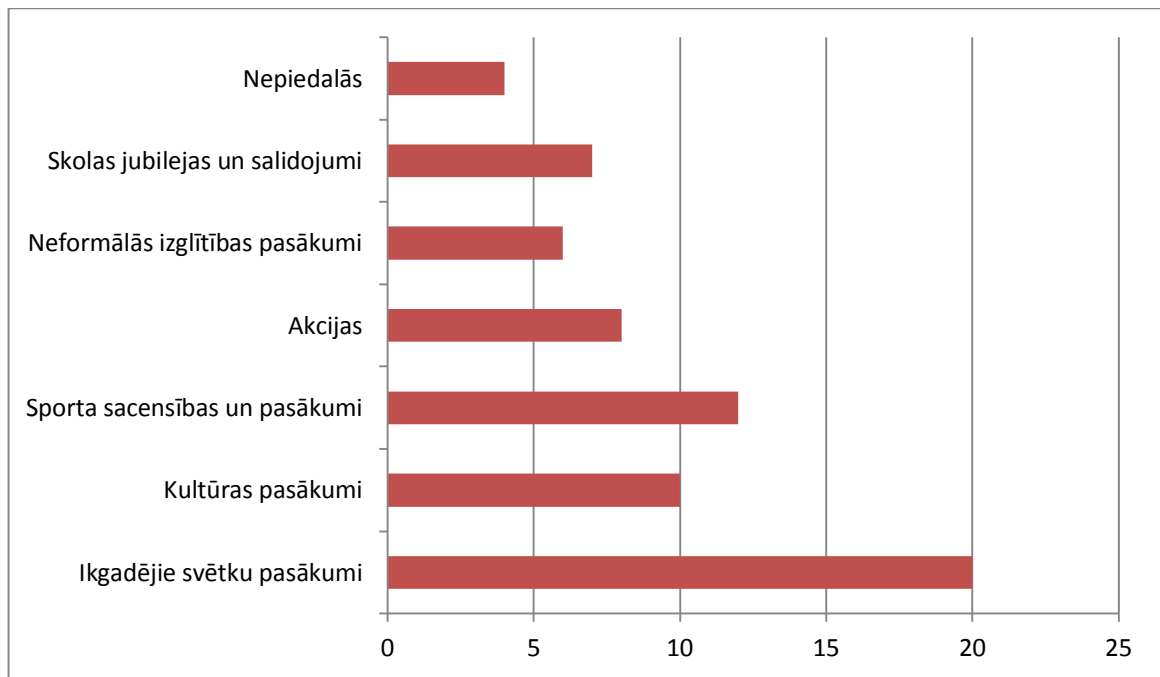
Pretēja situācija veidojas, kad skolā bērni nemācās. Vispopulārākais atbilžu variants tika norādīts, ka izglītības iestādē tiek apmeklēta reiz pāris gados. Šādi atbildēja 8 respondenti. Nedaudz mazāk jeb 5 iedzīvotāji skolā viesojas vairāk kā 5 reizes gadā. Tas norāda uz to, ka tiek apmeklēti pasākumi, nodarbības, kam nav tieša saistība ar izglītību, bet gan vairāk ar kultūru. 4 respondenti skolā ierodas 1 līdz 5 reizes gadā, bet divi neapmeklē vispār. Analizējot šī jautājuma atbildes, jāņem vērā, ka kultūras namā/ sporta hallē pēdējā gada laikā notika rekonstrukcijas darbi, tāpēc lielākā daļa kultūras un sporta pasākumu tika pārcelti uz skolas telpām. Līdz ar to, iemesls nākt uz skolu ne vienmēr bija ar izglītību saistīts.

Vietējā skolā pasākumi notiek vismaz reizi mēnesī. Apskatot skolas mājas lapu, var redzēt, ka tiek rīkotas dažādas lekcijas par aktuālām tēmām, kultūras pasākumi, sporta pasākumi un nodarbības, vecāku sapulces, u.t.t. (NVS mājas lapa). Bet vai paši pagasta iedzīvotāji zina, cik tad bieži aktivitātes norisinās?

3.27.attēls. Iedzīvotāju viedoklis par pasākumu biežumu Naurēnu vidusskolā (Iveta Tiltiņa, 2013.)

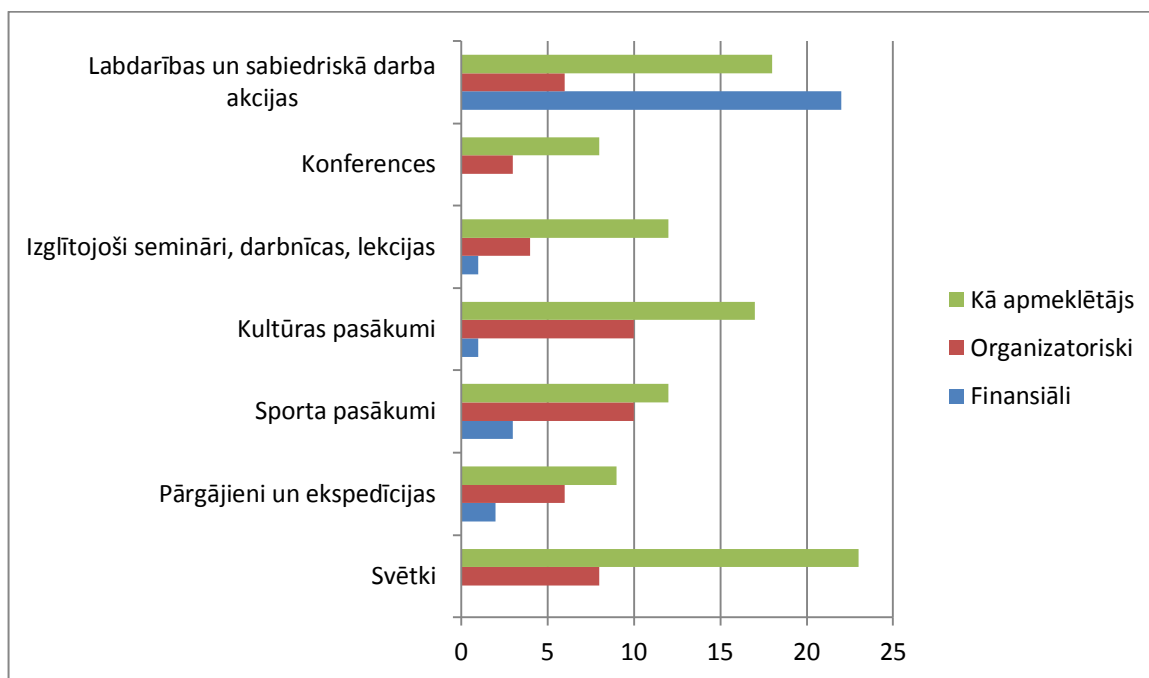
Pēc iedzīvotāju domām pasākumi notiek reizi mēnesī. Šādu atbildi sniedza 16 respondenti. Tas norāda uz to, ka pagasta iedzīvotāji seko līdzī pasākumiem un paziņojumiem par tiem. 8 respondenti norādīja, ka dažāda veida aktivitātes notiek vairākas reizes mēnesī. Šo iedzīvotāju saikne ar skolu varētu būt cieša, uz ko norāda labā informētība. Gandrīz tikpat iedzīvotāji ir atbildējuši, ka pasākumi Naurēnu vidusskolā notiek tikai nozīmīgākajos svētkos. Tie būtu Ziemassvētki, Lieldienas, valsts svētki, izlaidumi, u.t.t. Trīs cilvēki izvēlējās citu variantu. Tie atzīmēja, ka nezina, cik bieži notiek pasākumi, kā arī neinteresējas par to (3.27.att.).

3.28.attēls. Nautrēnu pagasta iedzīvotāju apmeklētie pasākumi skolā (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Pēc iepriekšējā jautājuma atbilžu analīzes var secināt, ka pagasta cilvēki ir pietiekami labi informēti par pasākumu norisi. Tāpēc nākamais solis bija noskaidrot kāda veida pasākumi tiek apmeklēti visbiežāk. Uz šo jautājumu nebija doti atbilžu varianti, lai iedzīvotāji var paši izteikt savas domas, nevis ietekmēties no svešām (3.28.att.). Visvairāk tika minēti dažādi ikgadējie svētku pasākumi. Piemēram, Ziemassvētku pasākumi („Eglītes”, „Svētrīts”), 18. novembra un 4. maija pasākumi, Lieldienu aktivitātes, 1. septembris, Pēdējā skolas diena, Pēdējais zvans, izlaidumi, u.c.. Kādu no šiem pasākumiem minēja 20 iedzīvotāji. Ņemot vērā respondentu atbildes, Nautrēnu pagastā liela popularitāte ir sportiskām aktivitātēm. 12 aptaujātie bija uzrakstījuši, ka piedalās volejbola, hokeja, basketbola sacensībās, kā arī pagasta un novada sporta svētkos (šie pasākumi notiek skolas stadionā un sporta hallē). Nedaudz mazāk respondentu jeb 10 cilvēki Nautrēnu vidusskolā viesojas, kad tiek rīkoti kādi kultūras pasākumi. Pie šīs grupas pieder teātra izrādes, koncerti, izstādes (puķu, keramikas, muzeja ekspozīcijas, u.c.). Nautrēnu vidusskolas kolektīvs organizē arī dažādas akcijas. Tajās dalību ņem arī iedzīvotāji. 8 cilvēki bija norādījuši, ka apmeklē rīkotās talkas, labdarības koncertus un tirdziņus. Nautrēnu vidusskolā ir tradīcija rīkot salidojumu reizi 5 gados. Parasti tas notiek skolas jubilejas gados. Šo pasākumu kā apmeklējuma iemeslu ir minējuši 7 aptaujātie. Tikmēr 6 respondenti atzinuši, ka uz vietējo skolu dodas, lai pilnveidotu savas prasmes un spējas. Īpaši šajā laikā, kad pagasta sporta hallē notiek remontdarbi. Pagasta iedzīvotāji skolā apmeklē volejbola treniņus, vingrošanu, florbola treniņus, kā arī datoru

kursus, seminārus par dažādām tēmām, pašdarbnieku kolektīvu mēģinājumus. Tikai 2 respondenti ir atbildējuši, ka nekādos skolas organizētajos pasākumos nepiedalās.

3.29.attēls. Naurēnu pagasta iedzīvotāju gatavība līdzdarboties skolas pasākumos (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Naurēnu pagasta iedzīvotāji apmeklē samērā daudz pasākumus, bet kādā veidā un cik lielā mērā viņi būtu gatavi iesaistīties to sagatavošanā un veidošanā? Lai noskaidrotu atbildes uz šo jautājumu, respondentiem vajadzēja izvēlēties kādā veidā (finansiāli, organizatoriski vai kā dalībnieki) sekojošos pasākumos: svētkos, pārgājienos un ekspedīcijās, sporta pasākumos, semināros, lekcijās, darbnīcās, konferencēs, labdarības un sabiedriskā darba akcijās.

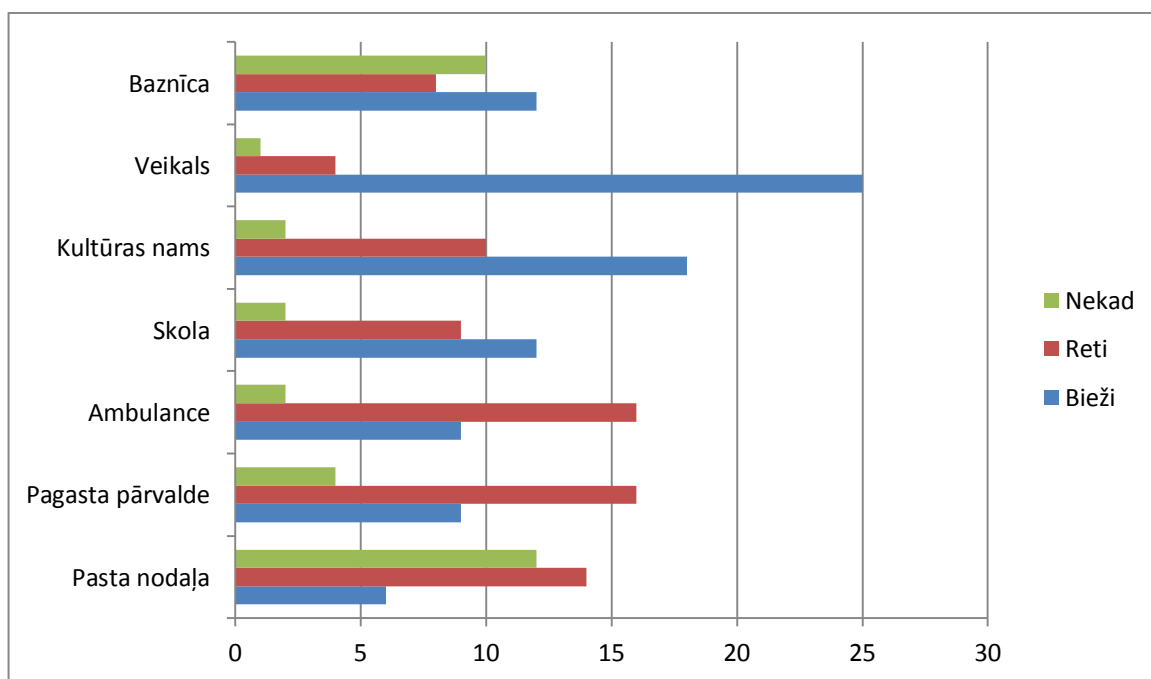
Kā redzams 3.29. attēlā, tad finansiāli vislielākais atbalsts būtu labdarības un sabiedriskā darba akcijām. 22 respondenti atzina, ka labprāt palīdzētu šādā veidā. Skolā jau šobrīd tiek rīkoti labdarības koncerti un tirdziņi, kā arī tiek ņemta dalība „Lielajā talkā”, u.c. šāda veida pasākumos. Kā nākamais aktivitāšu veids, kuru pagasta iedzīvotāji atbalstītu finansiāli, ir sporta spēles. Šādu iespēju pieļauj 3 respondenti. Jau šobrīd, rīkojot pagasta sporta spēles vai kādas sacensības, tiek prasīta dalības maksa, lai segtu izdevumus. Tāpēc finansiālā atbalsta sniegšana nav nekas neparasts. Vēl cilvēki ir minējuši, ka atbalstu naudas izteiksmē sniegtu pārgājienu un ekspedīciju rīkošanai (atzīmējuši 2 iedzīvotāji), ka arī kultūras pasākumu un izglītojošu semināru, darbnīcu, lekciju organizēšanai. Nevieni no aptaujātajiem nav gatavs ziedot naudu svētku un konferenču organizēšanai.

Daudz lielāka atsaucība no iedzīvotājiem būtu organizēšanas darbos. Visvairāk cilvēki gribētu palīdzēt ar sporta un kultūras pasākumu rīkošanas. Atbalstu šajās aktivitātēs izrādītu 10 aptaujātie. Nedaudz mazāk jeb 8 respondenti labprāt piedalītos svētku pasākumu

sagatavošanas darbos. Pārgājienu un ekspedīciju un labdarības un sabiedrisko akciju organizēšanā gribētu iesaistīties 6 respondenti. Mazākais iedzīvotāju atbalsts no visiem piedāvātajiem pasākumiem būtu izglītojošu semināru un konferenču rīkošanā. Attiecīgi 4 un 3 respondenti atzīmēja, ka gribētu palīdzēt ar rīkošanu.

Vislielākais atbalsts no visiem piedāvātajiem variantiem ir līdzdarboties kā pasākumu dalībniekiem. Visvairāk iedzīvotāji gribētu apmeklēt svētkus. Šādu atbildi atzīmējuši 23 respondenti. 18 aptaujātie norādīja, ka līdzdarbotos labdarības un sabiedriskā darba akcijās, bet 17 kultūras pasākumos (izstādēs, koncertos, izrādēs). Pietiekami populāri ir pasākumi arī sporta spēles un izglītojošie semināri. Šajās aktivitātēs kā dalībnieki piedalītos 12 no aptaujātajiem. Vismazākā atsaucība līdzdalībā būtu pārgājieniem un ekspedīcijām, kā arī konferencēm. To ir atzīmējuši tikai 8 respondenti.

Šādas atbildes par līdzdalību dažādos pasākumos var skaidrot ar dažādiem aspektiem. Viens ir ekonomiskā situācija pagastā. Līdzīgi kā daudzās citās Latgales pašvaldībās, arī Rēzeknes novadā un Nautrēnu pagastā ir augsts bezdarba līmenis un zemi vidējie ienākumi. Tāpēc cilvēki rūpīgi izvērtē savas iespējas. Otrs faktors, kas ietekmē šādu viedokli, ir stereotipi. Īpaši tas izpaužas labdarīgas akciju vērtējumā. Protams ir redzams, ka cilvēki izvēlētos vienkāršāko variantu – atbalstīt pasākumus no dalībnieku pozīcijas.

3.30. attēls. **Sabiedriskie centri Nautrēnu pagastā** (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Katrā pagastā ir noteiktas vietas, kur iedzīvotāji satiek viens otru, uzzina jaunāko informāciju (arī baumas). Tie ir sociālās dzīves centri. Lai noskaidrotu, kuras vietas ir šāda veida centru Nautrēnu pagastā, tik uzdots jautājums, kur visbiežāk tiek satikti cilvēki un piedāvātas publiskās vietas.

Analizējot aptaujāto iedzīvotāju atbildes (3.30.att.), redzams, ka vispopulārākā vieta Naurēnu pagastā ir veikals. 25 no 33 respondentiem atbildēja, ka tieši šajā vietā visbiežāk satiek pārējos ciema iedzīvotājus. Tikai 4 respondenti atzīmēja, ka tur iegriežas reti, bet nekad 1 cilvēks. Šeit gan jāņem vērā, ka pastāvīgi veikali atrodas tikai pagasta lielākajos ciemos. Pārējās teritorijas iemītnieki dodas iepirkties uz tiem vai arī divas reizes nedēļā apmeklē autoveikalu.

Otra populārākā vieta ir kultūras nams. Tieši šeit 18 no respondentiem visbiežāk satiek pārējos iedzīvotājus, bet 10 to dara reti. Tikai divi iedzīvotāji ir atzīmējuši, ka nekad neapmeklē kultūras namu. Tas gan notiek ne tikai pasākumu laikā. Naurēnu pagastā kultūras nams un sporta halle atrodas vienā ēkā(būtībā sporta halle pilda arī kultūras nama funkcijas), tāpēc kā apmeklējuma mērķis ir ne tikai kultūras pasākumi, bet arī treniņus un sacensības.

Naurēnu vidusskolu kā vienu no savas sabiedriskās dzīves centriem ir atzīmējuši 21 respondenti. 12 no tiem šeit viesojas bieži, bet 9 reti. Pasākumi, skolas organizatoriskās sapulces, arī darba vieta ir iemesls, lai tur viesotos.

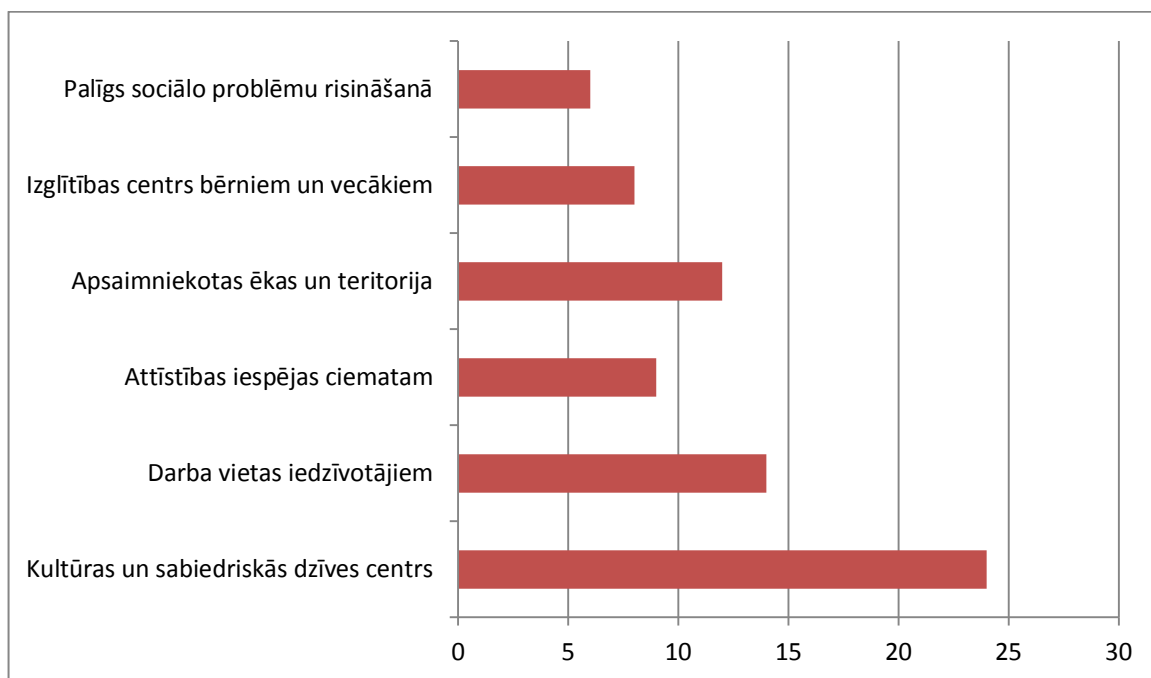
Pagasta dzīvē lielu lomu ieņem arī baznīca. Lai gan iedzīvotāju domas un viedokļi par to kā vienu no sabiedriskajiem centriem ir ļoti atšķirīgas. 12 respondenti atzīst, ka baznīcu apmeklē bieži un šeit arī risinās daļa viņu sabiedriskās dzīves. Gandrīz tikpat iedzīvotāju norāda, ka nekad šo vietu neizmanto, lai satiktu draugus un paziņas. Nedaudz mazāk jeb 8 aptaujātie baznīcu apmeklē reti. Biežāk baznīcu apmeklē gados vecāki cilvēki, bet jaunieši to dara reti vai nekad.

Apmēram vienāds nozīmes centri ir pagasta pārvalde un ambulance. Lai gan to funkcijas ir ļoti atšķirīgas, tomēr 9 respondenti ir atzīmējuši, ka iestādes apmeklē bieži, bet 16 reti un šo laiku izmanto gan problēmu risināšanai, gan lai iegūtu jaunāko informāciju par pagasta dzīvi.

Lai gan daudzos pagastos pasta nodaļas ir slēgtas, Naurēnu pagasta centrā Rogovkā tā vēl darbojas. Šī vieta gan nav pārāk populāra kā sabiedriskās dzīves centrs. To var skaidrot ar to, ka līdz ar Interneta plašāku pieejamību, pasta nodaļas funkcijas ir samazinājušās un cilvēki to apmeklē arvien retāk. Tikai 6 respondenti norādīja, ka šeit iegriežas bieži, bet 14 reti. Pasta nodaļā nekad neiegriežas 12 aptaujātie iedzīvotāji, kas, salīdzinot ar citām iestādēm, ir augsts rādītājs.

Tā kā skola ir atzīta par vienu no pagasta sabiedriskajiem centriem, tad rodas jautājums, ko tieši skola dod pagastam un ciemam. Aplūkojot rezultātus 3.31. attēlā, redzama, ka iedzīvotāji skolu ir atzinuši par kultūras un sabiedriskās dzīves centru. Zem šī apzīmējuma tika minēti sekojoši piemēri: vieta, kur notiek svētku pasākumi, koncerti, satiekas cilvēki un

bērni, notur jauniešus un bērnus pagastā, u.t.t. Skolu kā šāda veida centru ir nosaukuši 24 respondenti.

3.31. attēls. **Lielākie Naurēnu pagasta sabiedrības ieguvumi no skolas pastāvēšanas**(Iveta Tiltiņa, 2013.)

Otrs lielākais ieguvums no tā, ka pagastā pastāv izglītības iestāde, cilvēki min darba vietas. To ir uzrakstījuši 14 aptaujātie cilvēki. Šīs atbildes popularitāti var skaidrot ar to, ka Naurēnu pagastā bezdarba rādītāji nav no pozitīvākajiem. Vidusskolā strādā skolotāji, tehniskie darbinieki, internāta darbinieces, pavāres, dārzniece, kā arī papildus pie teritorijas sakopšanas tiek nodarbināti tautā dēvējamie „simtlatnieki” un GMI saņēmēji.

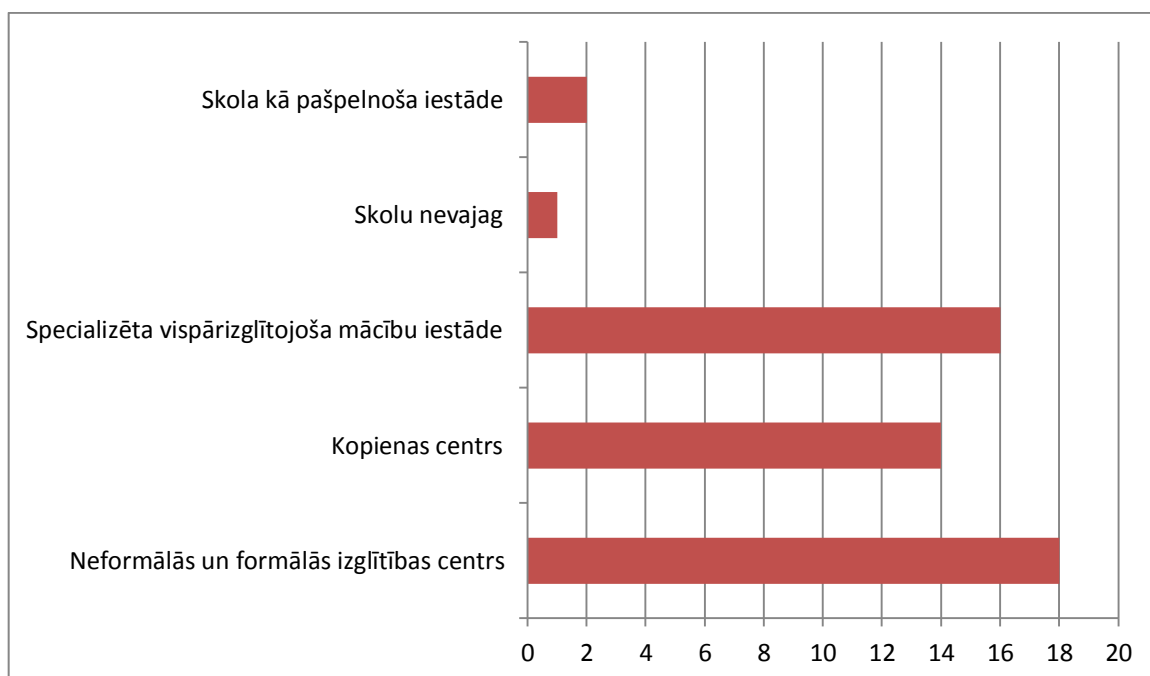
Sasaucoties ar iepriekšējo atbildi, kā nākamā populārākā tiek minēts ieguvums, ka ir sakoptas ēkas un teritorija. Tukšajā vietā, kura bija dota, lai ierakstītu atbildi, bija minēts, ka sakoptā teritorija ir laba vieta pastaigām. Šādu un līdzīgu viedokli bija pauduši 12 respondenti.

Naurēnu pagasta iedzīvotāji skolu uzskata arī par attīstības platformu visai teritorijai. 9 aptaujātie norāda, ka skola nenozīmē tikai izglītību bērniem, bet tur tiek rakstīti un īstenoti projekti, skolnieki iegūst prasmes vadīt, īstenot idejas. Kāds respondents ir minējis, ka tur, kur ir bērni, tur ir arī nākotne. Tas nozīmē, ka skola ir ceļš uz nākotni un attīstību.

Pēc iedzīvotāju domām Naurēnu vidusskola nav izglītības centrs tikai bērniem, bet arī pieaugušajiem. 8 no respondentiem ir atbildējuši, ka tā arī ir vieta, kur notiek semināri, apmācības, lekcijas skolēnu vecākiem un pārējiem pagasta iedzīvotājiem. Kā konkrēts piemērs tiek minēts datoru kursi vecākā gadagājuma cilvēkiem.

Laukos mazajās skolās parasti informācija par notikumiem apkārt izplatās ļoti ātri. Gan par pozitīvo, gan negatīvo. Izdarot pareizas darbības un izvērtējot informāciju, var risināt sociālās problēmas. Piemēram, bieži vien tieši skola ir tā vieta, kur tiek pamanīta vardarbība ģimenē, un, rīkojoties pareizi, to var novērst. Šādās situācijās skola ir viena no tām institūcijām, kura veido sadarbību ar atbildīgajiem dienestiem, lai to novērstu. Arī Naurēnu pagasta iedzīvotāji to apzinās un 6 no visiem respondentiem ir minējuši, kas skola ir arī partneris sociālo problēmu risināšanā.

Naurēnu vidusskola pilda tās tiešo pienākumu un izglīto bērnus, kā arī veic daudz un dažādas papildus funkcijas. To atzīst arī iedzīvotāji. Augstāk minētās atbildes norāda uz to, kas zūd skolas likvidēšanas gadījumā un, ja tas notiek, paiet laiks līdz rodas līdzvērtīga iestāde, kas daļēji pārņem skolas lomu. Tomēr ne visas lietas, ko skola dod pagastam, var atjaunot.

3.32.attēls. Naurēnu vidusskolas nākotnes attīstības iespējas (Iveta Tiltiņa, 2013.)

Naurēnu vidusskolai ir sena vēsture, kas sākusies jau 19. gadsimtā. Tomēr pastāv tas, kas mainās. Tāpēc pagasta iedzīvotājiem tika uzdots jautājums par skolas nākotni, lai noskaidrotu kāda tā varētu izskatīties un kādā virzienā pēc cilvēku domām būtu jādodas.

Apskatot 3.32. attēlu, redzams, ka lielākā daļa no aptaujātajiem jeb 18 respondenti uzskata, ka skolai ir jābūt izglītības centram gan pieaugušajiem, gan bērniem. Formālā izglītības bērniem šobrīd tiek īstenota, bet, pēc iedzīvotāju domām, klāt vēl varētu nākt izglītības programma pieaugušajiem (datoru kursi, autovadītāja apliecības ieguves kursi, kulinārijas kursi, u.t.t.), skolas speciālist varētu vadīt arī treniņus pieaugušajiem (futbols,

florbols, basketbols), skolā nākotnē vasarās varētu rīkot nometnes un nodarbības vietējiem bērniem, kuru laikā tiktu veikta apmācība dažādās jomās, arī praktiskajās iemaņās.

Kā otrs potenciālais attīstības variants tiek minēts kādas jomas specializācija. Šādu iespēju ir norādījuši 16 respondenti. Šī ideja tiek popularizēta visā novada teritorijā gan no pašvaldības vadības puses, gan speciālistiem. Tāpēc arī iedzīvotāji to uzskata kā vienu no svarīgākajām. Nautrēnu vidusskolai ir spēcīga folkloras kopa, novadpētniecība, latgaliešu valodas mācīšana. Uz šīs bāzes varētu tikt veidota skolas specializācija.

Nedaudz mazāks iedzīvotāju skaits atzīmēja, ka skola varētu būt visas kopienas centrs. Šādu atbildi ir devuši 14 respondenti. Tiek minēts pat tāds variants, ka skolu varētu apvienot ar kultūras namu. Nautrēnu vidusskola būtu tā vieta, kur iedzīvotāji sanāktu gan svētku gadījumos, gan ikdienas situācijās.

Divi aptaujātie ir norādījuši, ka skolai pašai vajadzētu sevi nodrošināt. Tā varētu rīkot nometnes, izīrēt telpas, skolotāji vadīt nodarbības par maksu pieaugušajiem, u.t.t.

Viens no aptaujātajiem iedzīvotājiem kā atbildi ir uzrakstījis, ka skolu nevajag, jo lauki izmirst un jaunieši aizplūst. Un drīz vien nebūs, kas mācās.

3.4. Rēzeknes novada pašvaldības darbinieku, amatpersonu un skolu direktoru viedoklis par skolu attīstību

Viena no galvenajām iestādēm, kas regulē skolu attīstību un nākotnes perspektīvas, ir novada pašvaldības dome un izglītības pārvalde. Lai noskaidrotu kāds ir šo institūciju viedoklis un ieteikumi skolu nākotnei, kas sagādā lielākās problēmas, kā tiek pieņemti lēmumi, tika intervēti darbinieki un amatpersonas.

3.4.1. Intervija ar Rēzeknes novada Izglītības pārvaldes vadītāju

Viena no svarīgākajām amatpersonām visu skolu dzīvē ir *Izglītības pārvaldes vadītāja Lilija Žukovska*. Intervija tika veikta kādā aprīļa pēcpusdienā. Galvenais akcents tika likts uz to, lai noskaidrotu kādas ir lielākās problēmas organizējot skolu tīklu šodien un plānojot nākotnes attīstību, kā arī tas kā tiek veikts pats plānošanas process.

Intervija tika sākta ar jautājumu par situāciju Rēzeknes novada skolās šobrīd. Izglītības pārvaldes vadītāja uzsvēra, ka, ja ņem vērā finansējuma apjomus un bērnu skaita samazināšanos, tad smaga situācija ir vairākās skolās. Kā viens no piemēriem ir minēta Zarečnajas pamatskola, kura atrodas Griškānu pagastā. Tā ir neliela skolas, kurā tiek īstenota mazākumtautību programma. Šobrīd skolā mācās 53 skolēni. Kā iemeslu skolas šobrīdējai

situācijai var minēt Rēzeknes pilsētas tuvumu un arī skolas īstenotās izglītības kvalitāti (IP materiāli – aptauja par Zarečņajas skolu). Vēl viena skola, kuras pastāvēšana ir apdraudēta, ir Kalnezera Katoļu pamatskola. Tā atrodas Lendžu pagasta centrā – Lendžos. Arī šīs skolas eksistencei kā negatīvu aspektu var minēt pilsētas tuvumu, kā arī pašas administrācijas neieinteresētību skolas saglabāšanā. Arī Rikavas pamatskola (oficiāli tā ir Gaigalavas pamatskolas filiāle) ir uz apdraudētības robežas. Šeit gan liela nozīme ir demogrāfiskajai situācijai, kā arī izglītības kvalitātei.

Kā vienu no lielākajām problēmā izglītības tīklu plānošanas un attīstības procesā, Žukovskas kundze norāda to, ka nav skaidri definēti ilgtermiņa mērķi izglītības sistēmas attīstībai. Ministrija bieži maina prioritātes un virzienus, kurā sistēmai jāiet. Administratīvais sadalījums novados ir izveidojis situāciju, kad katrai vienībai ir sava skolu tīkla attīstības politika, bet tā nav vienojoša visā valstī.

Lai gan šobrīd valstiskā līmenī ir aktualizēts jautājums par mazo skolu saglabāšanu, konkrētas ilgtermiņa nostājas par šo lietu nav. Rēzeknes novada vadības nostāja ir saglabāt visas skolas, kas šobrīd darbojas un tikai galējā bezizejas situācijā pieņemt lēmumu par likvidāciju. Tomēr vēl joprojām pastāv jautājumi: vai nākotnē būs atbalsts mazajam lauku skolām? Vai ir vērts cīnīties vai nē? No ministrijas puses uz šiem jautājumiem atbildes nav.

„Lai esošajā situācijā mazā lauku skola izdzīvotu, tai ir jāatrod sava niša starp pārējām skolām jeb jāpiedāvā kaut kas unikāls” – šādu pastāvēšanas recepti piedāvā Rēzeknes novada pašvaldības Izglītības pārvaldes vadītāja. Kā viens no piemēriem, kā to varētu izdarīt, ir profesionālās ievirzes programmu īstenošana skolā. Šobrīd Malas 2. Vidusskola īsteno mākslas novirziena programmu, bet Lūcijas Rancānes Makašānu amatu vidusskola dažādu amatu (kokapstrāde, gleznošana) ievirzi. Šīs divas skolas var būt kā piemērs pārējām novada skolām izvērtēt savas stiprās puses un izvirzīt prioritāti, kuru attīstīt, lai varētu konkurēt gan ar citām novada, gan Rēzeknes pilsētas skolām.

Lai varētu organizēt šāda veida izglītības iestāžu tīklu, svarīga ir elastīga skolēnu pārvadājumu sistēma. Šobrīd šo funkciju pilda pagastu pārvaldes. Transporta līdzekļi pieder pagasta pārvaldei un tā organizē izbraucienus. Nākotnē šo procesu varētu nodrošināt vienots „uzņēmums” visā novada teritorijā. Šādā veidā tiktu uzlabotas bērnu iespējas saņemt vienlīdzīgu izglītību, nevis tikt ierobežotiem tikai ar tuvējās skolas piedāvājumu. Ja šo ideju īstenotu, tad skolēni varētu doties gan uz interešu izglītības nodarbībām citās skolās, gan apmeklēt dažādus seminārus un skates. Pie šādas sistēmas varētu biežāk organizēt nodarbības dabā vai ārpuskolas telpām. Piemēram, ūdens tūrisma centrā „Bāka”, kurš atrodas Lubāna ezera krastā.

Lai iepriekš minētās darbības tiktu veiksmīgi īstenotas, iedzīvotājiem un skolu darbiniekiem ir jāsaprot, ka ir jārikojas pašiem, nevis jāgaida, kamēr kāds cits izdarīs. Kopš tika ieviests jaunais finansēšanas modelis, skolai nav tādas drošības un garantijas, kā tas bija iepriekš. Arī skolu administrācijai ir jāpieņem jaunā situācija. Ir jāapzinās, ka skola ir kļuvusi par sava veida biznesa uzņēmumu, kurš prasa arī attiecīgu vadības darbību.

Uz jautājumu par skolas nozīmi ciema ikdienā, pēc Žukovskas kundzes domām, līdz ar skolas slēgšanu apdzīvotā vieta pamazām iznīkst. Bērni un jaunieši dodas projām, zūd saikne starp paaudzēm, arī piederības sajūtas veidojas citādāk. Izglītības pārvaldes vadītāja arī uzsver, ka skolas nozīmi kopienas kultūras dzīvē. Skolēnu interešu izglītības kolektīvi bieži vien piedalās pagasta rīkotajos pasākumos. Izlaidumi ir ne vien skolas, bet visas kopiena svētki.

Skarot tēmu par likvidēto skolu ēku izmantošanu, izglītības pārvaldes vadītāja pauž viedokli, ka labprāt vēlētos redzēt šīs vietas sakārtotas un izmantotas. Tā, kā ēkas bieži vien pieder pagasta administrācijai, tad, lai risinātu šo jautājumu ir nepieciešama sadarbība (gan institucionāli, gan finansiāli) starp novada pašvaldības administrāciju un pagasta pārvaldēm. Gribētos, lai skolas ēkas saglabā savu funkciju un tur notiktu darbs ar bērniem, bet ne vienmēr tā izdodas. Kā labākos piemērus, Žukovskas kundze min Ilzeskalna pamatskolas ēku, kur šobrīd darbojas kultūras nams, Lūznavas pamatskolas ēka, kur, piesaistot Eiropas fondu līdzekļus, notiek sabiedriskā centra izveide. Tie ir pozitīvākie piemēri, bet ir ēkas, kuras palikušas tukšas.

3.4.2. Intervija ar Rēzeknes novada pašvaldības Attīstības plānošanas nodaļas vadītāju

Galvenos novada attīstības virzienus vislabāk pārzina *Attīstības un plānošanas nodaļas vadītāja Brigita Arbidāne*. Kā jau iepriekš ir minēts, tad viena no galvenajām Rēzeknes novada vērtībām ir radoša un izglītota sabiedrība. To atgādina arī Arbidānes kundze. Lai saglabātu un attīstītu šo vērtību, ir nepieciešama kārtīgi izstrādāta formālās un neformālās izglītības sistēma. Skola ir viens no tās svarīgākajiem elementiem. Tāpēc arī novada stratēģija šobrīd ir saglabāt visas skolas, kas šobrīd darbojas. Par to, kā tas tiks darīts gan vairāk lemj Izglītības pārvalde, kuras darbinieki, salīdzinot ar Attīstības plānošanas nodaļu, ir kompetentāki šajā jomā. Kā viens no skolas saglabāšanas variantiem varētu būt tās pārveidošana par sabiedrisko centru. Papildus izglītošanas funkcijai tā piedāvātu vēl citas. Piemēram, kultūras pasākumu organizēšanu, konferenču organizācija, neformālās izglītības nodarbību organizēšanu, u.t.t.

Uz jautājumu kāda ir skolas nozīme pagastam vai ciemam, tad Arbidānes kundze uzsver, ka tās pastāvēšana dod attīstības un pastāvēšanas iespējas. Skola nozīmē attīstību – tā ir vieta, kur nākamās paaudzes iegūst izglītību, veidojas sabiedriskā doma, viedokļi. Izglītības iestādes eksistence pagastā nodrošina paaudžu saikni un attiecību veidošanos.

Attīstības un plānošanas nodaļas vadītāja arī uzsver piemērus no Rēzeknes novada, kur tiek īstenoti vairāki projekti saistībā ar izglītības iestādēm. Vairākas skolas tiek siltinātas (piemēram, Maltas 1. vidusskola, Maltas 2. vidusskola, Tiskādu vidusskola, u.c.), aprīkotas ar dabai draudzīgām apsildes sistēmām (Tiskādu vidusskola un Tiskādu internātpamatskola), būvētas jaunas ēkas (Dricānu vidusskola). Tie ir piemēri, kas pierāda to, ka ar izglītības iestādēm saistās arī jaunāko tehnoloģiju ienākšana laukos.

Šobrīd galvenās problēmas, kas saistās ar skolu tīkla attīstību, ir bērnu skaita samazināšanās un aizplūšana uz pilsētas skolām, izglītības kvalitāte un piedāvājums. Sarunas gaitā Arbidānes kundze izklāsta savu ideju ar alternatīvo skolu. Līdzīgas skola ir Tukuma novadā. Šajā izglītības iestādē tiek īstenota izglītības programma, kas atšķiras no standarta. Šādu skolu varētu izveidot Rēzeknes novadā, kādā no likvidēto skolu ēkām. To izdarot varētu atrisināt vairākas problēmas. Viena no tām ir tukšās ēkas apsaimniekošana, bet otra izglītības piedāvājuma dažādošana.

Kā vēl vienu lietu, kas ir jādara, lai izglītības iestāžu tīkls varētu veiksmīgi attīstīties un konkurēt mūsdienu situācijā, Attīstības plānošanas nodaļas vadītāja uzsver, ka skola mūsdienās ir kā uzņēmums. Situācija mainās katru dienu, bet liela daļa Rēzeknes novada skolu vadītāju negrib mainīties līdzī. Skolas administrācijai savā ikdienas darbā būtu jāizmanto zināšanas par mārketingu, menedžmentu, sabiedriskajām attiecībām.

Sarunas nobeigumā Arbidānes kundze atklāj, ka galvenā lieta, lai Rēzeknes novada skolas darbotos, ir savstarpējā sadarbība, mainīšanās un radoša pieeja.

3.4.3. Intervija ar Rēzeknes novada Izglītības pārvaldes pedagoģiski metodiskā darba un mūžizglītības speciālisti

Gan iedzīvotāju viedokļos, gan augstāk minētajās intervijās parādās viedoklis par izglītības iestāžu specializāciju kādā konkrētā jomā, papildus funkciju uzņemšanos un neformālās izglītības nodrošināšanu bērniem un pieaugušajiem, tāpēc uz sarunu aicināju novada Izglītības pārvaldes metodiskā darba un mūžizglītības speciālisti Elitu Opincāni.

Uz jautājumu par šī brīža situāciju Rēzeknes novada, speciāliste norāda, ka vislielākais drauds ir bērnu skaita samazināšanās un finansējuma sadalījums. Šeit jāņem vērā jau iepriekš

minētie demogrāfiskie procesi un Rēzeknes pilsētas tuvums. Opincānes kundze īpaši uzsver to, ka liels skaits piepilsētas pagastu skolēnu apmeklē pilsētas skolas, kas, ņemot vērā pastāvošo starpnorēķinu sistēmu un finansēšanas modeli, nav izdevīgi pašvaldībai. Tāpēc visapdraudētākās skolas šobrīd ir piepilsētas izglītības iestādes un lielo skolu filiāles.

Pēc Opincānes kundze domām, apgalvojumam, ka pilsētas skolās ir labāka izglītības kvalitāte nav pamata. Vairāk tas ir stereotips, kas apstāv mūsdienu sabiedrībā. Var jautāt kas kura situācija ir labāka: ja klasē ir 30 skolēni vai līdz 15? Lai mazinātu stereotipus ir jāstrādā ar apkārtējo sabiedrību. Katrai skolai jādomā par sava veida pašreklāmu, tēlu, piedāvājumu (piemēram, piedāvāt brīvpusdienas, „rozīnīti” mācību saturā, plašāku un netradicionālāku interešu izglītību, u.t.t.). Pie izglītības iestādes attīstības stratēģijas ir jāstrādā nevis tad, kad situācija ir kritiska, bet gan laicīgi. Bieži vien ir situācija, kad administrācijas darbiniekiem, skolotājiem pašiem bērni jau ir beiguši skolu un interese par iestādes nākotni ir zudusi. Šādiem darbiniekiem skola ir tikai vieta, kur nopelnīt iztiku. Daļa pedagogu nespēj pielāgoties modelim „nauda seko skolēnam” un joprojām uzskata, ka nekas nav mainījies – skola pastāvēja un pastāvēs bez jebkādiem draudiem.

Izglītības pārvaldes speciāliste uzskata, ka skolu attīstības tīkla plānošanā un ikdienā būt vairāk jāiesaista sabiedrība, jo šobrīd visi procesi notiek starp skolas administrāciju, pagasta vadību un novada pašvaldības pārstāvjiem. Diemžēl skolēnu vecāku un ciema iedzīvotāju viedoklis īsti netiek uzklauts. Arī vairāk būtu jāskaidro sabiedrībai par izglītībā un skolās notiekošajiem procesiem, lai cilvēki varētu apzināties reālo situāciju.

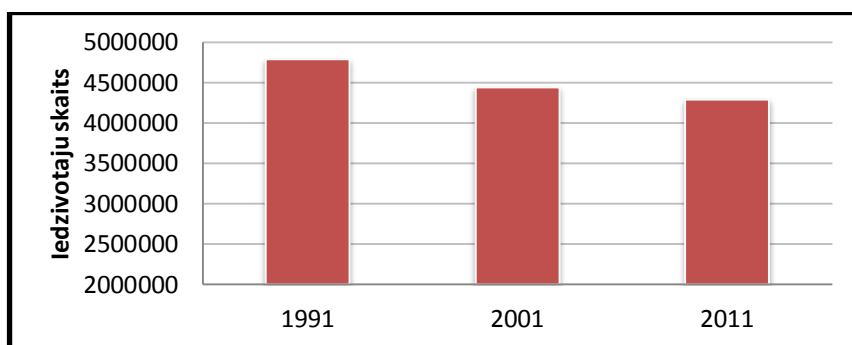
Jautājot par skolas nozīmi konkrētajai vietai, Opincānes kundze atbild, ka pagastiem, kuros ir izglītības iestāde, ir priekšrocība jauno ģimeņu piesaistē. Arī intelektuālais potenciāls ir lielāks. Skola ir tā vieta, kur rodas jaunas idejas, bērni ienes mūsdienu domāšanu, jaunumus, u.c. lietas visā kopienā. Tiek pieminēta arī izglītības iestādes nozīme vietējā kultūras dzīvē.

Kā risinājumus skolu saglabāšanai, Rēzeknes novada Izglītības pārvaldes Pedagoģiski metodiskā darba un mūžizglītības speciāliste piedāvā atvērtību. Izglītības iestādēm ir jāklūst atvērtākām apkārtējai sabiedrībai, ne tikai bērniem. Skola varētu būt izglītības centrs gan bērniem, gan pieaugušajiem (bezdarbniekiem, uzņēmējiem, pašdarbniekiem, pensionāriem). Šādā veidā tā ieņemtu daudz lielāku lomu visā kopienā un cilvēki būtu vairāk ieinteresēti tās saglabāšanā.

3.5. Skolu plānošanas prakse un piemēri Sisakas – Moslavinas apgabalā, Horvātijā

Horvātija atrodas Eiropas dienvidos. Tā robežojas ar Slovēniju, Bosniju un Hercegovinu, Serbiju, Ungāriju un Melnkalni. Horvātiju rietumos apskalo Adrijas jūra. Teritorijas platības ziņā tā ir nedaudz mazāka kā Latvija. Horvātijas platība ir 56 542 km². Savukārt iedzīvotāju skaita ziņā šī valsts ir divreiz lielāka kā Latvija. Horvātijā mīt 4 440 690 iedzīvotāji. Pēc nacionālā sastāva Horvātija ir vienveidīga valsts. Apmēram 90 % iedzīvotāju ir horvāti. Kā lielākā minoritāte valstī ir serbi, kuri sastāda 5 %. Pārējie ir dažādu nacionalitāšu pārstāvji. Piemēram, bosnieši, itāļi, slovēņi, u.t.t. (HR statistikas birojs)

Pēdējos gados kopējais iedzīvotāju skaits Horvātijā samazinās (3.33.att.). Tas notiek gan uz demogrāfiskajiem procesiem, gan migrācijas rezultātā. Ja salīdzina pēdējo trīs tautas skaitīšanu datus, tad redzams, ka straujš iedzīvotāju skaita kritums ir bijis laika posmā no 1991. gada līdz 2001. gadam. To var izskaidrot ar kara darbību, kas risinājās no 1991. gada līdz 1995. gadam. Tā laikā daudzas ģimenes devās bēgļu gaitās. Īpaši serbu tautības pārstāvji pārcēlās uz Serbiju. Pēdējās desmitgades iedzīvotāju skaita samazinājumu var izskaidrot ar migrācijas (darba meklējumi ārzemēs, bosniešu bēgļu atgriešanās Bosnijā un Hercegovinā, u.c.) un demogrāfiskajiem procesiem (Grizelj & Ankrap, 2011).

3.33. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Horvātijā, laika posmā no 1991. gada līdz 2011. gadam(izstrādājusi autore, izmantojot (Grizelj, 2012))

Administratīvā ziņā Horvātija sastāv no 20 apgabaliem (županija). Sisakas – Moslavinas apgabals atrodas valsts dienvidaustrumu daļā. Tā platība ir 4467.55 km². Pēdējās tautas skaitīšanas dati liecina, ka Sisakas – Moslavinas apgabalā dzīvo 172 977 iedzīvotāji. Šajā apgabalā ietilpst 13 apriņķi un kā atsevišķas vienības tiek izdalītas 6 pilsētas un to apkārtnes teritorijas (3.34. att.).

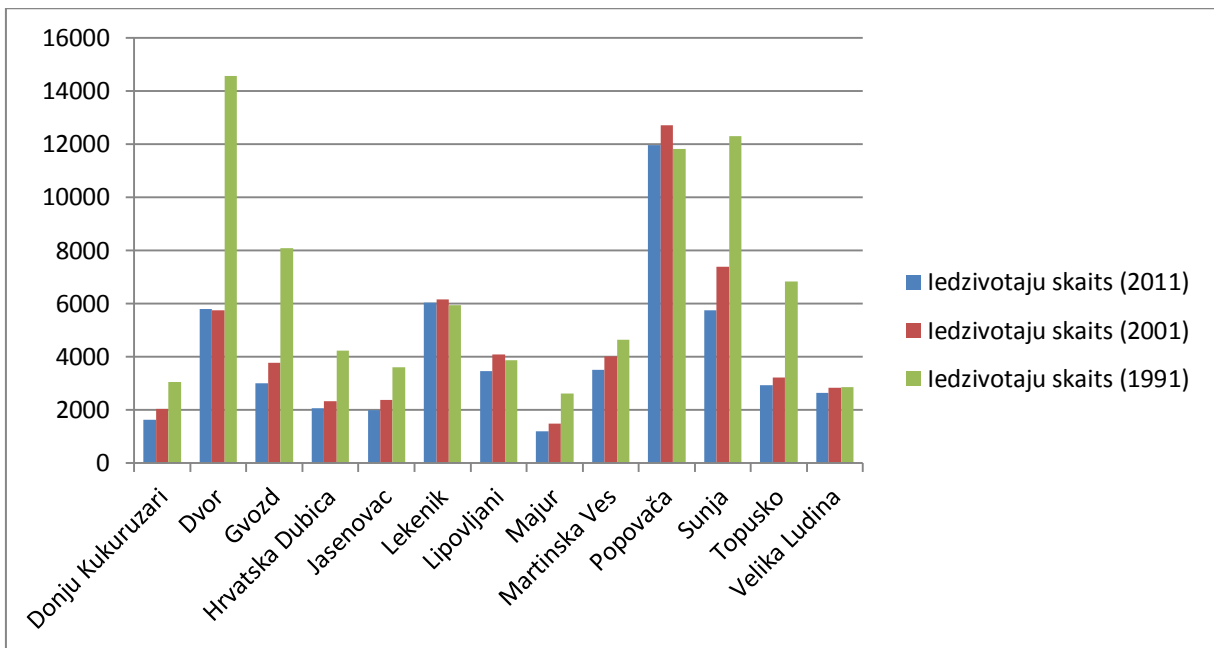
- Sisakas – Moslavinas apgabalā ietilpst sekojoši apriņķi: Donju Kukuruzari, Dvor, Gvozd, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Lekenik, Lipovljani, Majur, Martinska Ves, Popovača, Sunja, Topusko, Velika Ludina,
- Un pilsētas (ar apkārtējām teritorijām): Glina, Hrvatska Kostajnica, Kutina, Novska, Petrinja, Sisak.

Apgabala centrs (administratīvais) atrodas Sisakā, kas ir arī lielākā no visām pilsētām.

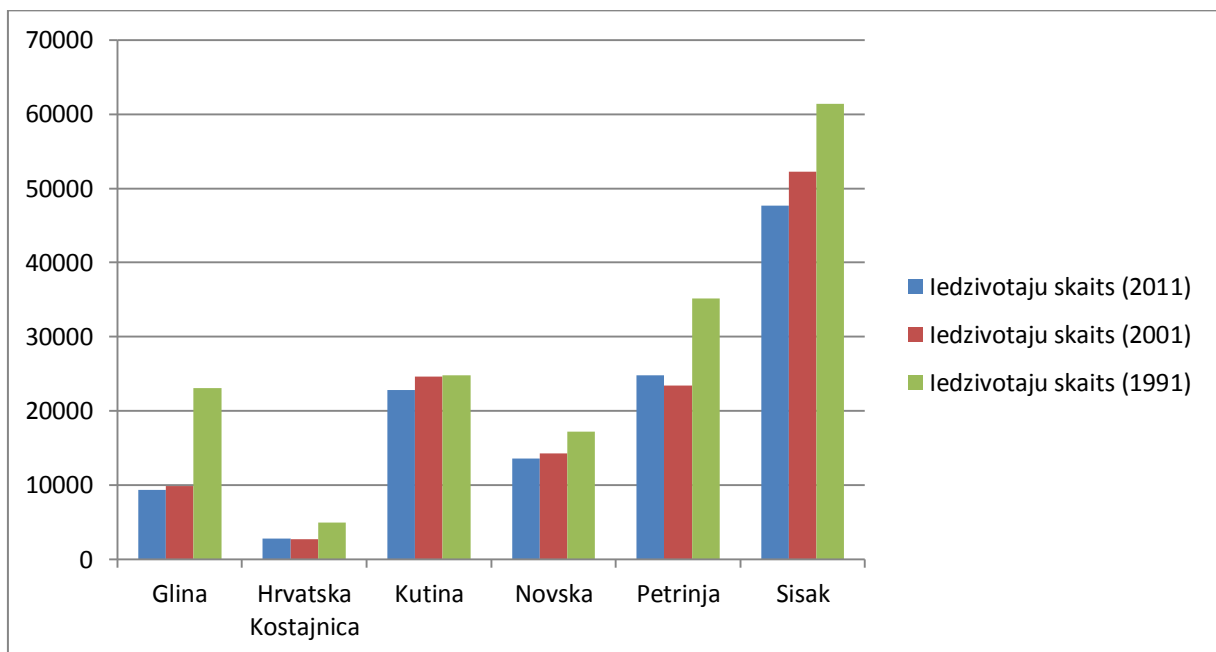

3.34. attēls. **Sisakas – Mosalvinas apgabala karte** (Sisak – Moslavina County, 2011)

Apskatot iedzīvotāju skaita izmaiņas pēdējos 20 gados, var secināt, ka tendences, kas raksturīgas lielākajai daļai Eiropas valstu, ir skārušas arī Horvātiju un Sisakas – Moslavinas apgabalu. Iedzīvotāju skaits kopš 1991. gada ir sarucis (3.35. un 3.36. att.). Kā galvenie iemesli šīm izmaiņām ir Dzimtenes karš (Homeland war), kura laikā daudzi cilvēki devās bēgļu gaitās, kā arī krita uzbrukumos. Tā, kā Sisakas – Moslavinas apgabalu šķērsoja frontes līnija, tad īpaši izteikti tas ir tajā daļā, kur norisinājās aktīva karadarbība. Arī dabiskie demogrāfijas procesi ietekmē iedzīvotāju skaitu. Lielākā ietekme ir zemajiem dzimstības rādītājiem. Tas ir saistīts ar mūsdienu dzīves veidu, ekonomiskajiem apstākļiem (Grizelj&Ankrap, 2011).

3.35. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Sisakas – Moslavinas apgabala apriņķos laika posmā no 1991. līdz 2011. gadam (izstrādājusi autore, izmantojot (Grizelj, 2012))

3.36. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Sisakas – Moslavinas apgabala pilsētās laika posmā no 1991. līdz 2011. gadam (izstrādājusi autore, izmantojot (Grizelj, 2012))

Sisakas – Moslavinas apgabalā 2012./2013. mācību gadā darbojas 34 skolas. Arī šeit tiek īstenota līdzīga sistēma kā Rēzeknes novadā. Lielākajā skolām tiek veidotas filiāles un tādas ir 58 iestādes. Tas gan netiek darīts, lai glābtu mazās skolas, kurām nepietiek finansējuma (kā tas notiek Latvijā. Horvātijā tas tiek darīts ar mērķi, lai labāk varētu organizēt mācību procesu. Piemēram, skolotāji, kas strādā galvenajā skolā, vada nodarbības arī filiālē. Parasti filiāles ir mazās sākumskolas vai pamatskolas. Kā intervijas laikā uzsvēra Sisakas – Moslavinas izglītības nodaļas vadītājs Ivans Lovrekovičs, viena no galvenajām darbībām

skolu tīkla attīstībā ir saglabāt visas mazās skolas pēc iespējas ilgāk. Kā iemesls tiek minētas, ka bērniem (īpaši jaunākajiem) izglītība ir jāiegūst pēc iespējas tuvāk mājām. Šādā veidā tiek radīta labvēlīgāka vide skolēnu izaugsmei. Mazajās sākumskolās bieži vien ir situācija, kad klasē ir tikai pāris skolēni. Bieža parādība ir apvienotās klases. Tā, kā finansējuma sadalījums izglītības iestādēs ir līdzīgs kā Latvijā pirms 2008. gada, tad šādas mazās skolas var uzturēt.

Īpašas stratēģijas skolu tīkla attīstībai netiek veidotas. Arī likumdošanā nav noteikts konkrēts skolēnu skaits, cik ir jābūtu skolā, lai tā pastāvētu. Plānošanas darbības tiek veiktas īstermiņā. Katra mācību gada beigās tiek veiktas prognozes par skolēnu skaitu tuvākajos gados. Pēc šīm prognozēm arī tiek veidotas prognozes skolu nākotnei. Plānošanas procesu nav viegli veikt arī īstermiņā. Īpaši šāda situācija ir Bosnijas un Hercegovinas pierobežas apriņķos. Iedzīvotāji, kas uz šīm teritorijām pārcēlās kara laikā, atgriežas savās mājās (lielākā daļa uz Bosniju un Hercegovinu). Bosniešu tautības iedzīvotājiem ir raksturīgi vairāki bērni, tāpēc šīs vienas šādas ģimenes pārcelšanās ir liels zaudējums. Līdz ar to reizēm nevar konkrēti apzināt, kurā brīdī un par cik skolēnu skaits samazināsies. Ja vienā apgabala daļā skolēnu skaits samazinās, tad otrā (ziemeļu, ziemeļaustrumu) daļā ir pretēja situācija. Šeit ir vajadzība pēc jaunām, plašākām skolām. Šāda situācija ir izveidojusies, jo apgabalu šķērsoja frontes līnija un tā arī atdala tās teritorijas, kur ir jābūvē jaunas skolas un kur jālikvidē. Tam ir saikne arī ar ekonomisko situāciju. Kara laikā izpostītā rūpniecība un infrastruktūra nav līdz galam atjaunota. Līdz ar to apriņķu ekonomiskā atjaunošanās tiek bremsēta un lielas problēmas rada bezdarbs. Piemēram, Donju Kukuruzari apriņķī liela daļa iedzīvotāju iztieks no mežsaimniecības produktiem (kokapstrāde, meža veltes), bet patstāvīgu ienākumu viņiem nav vai arī dodas projām uz Zagrebu vai Adrijas jūras piekrasti.

Otrs faktors, kas ietekmē skolu tīkla attīstību, ir skolu ēku stāvoklis. Bieži vien finansējuma trūkuma dēļ ēkas netiek atjaunotas un ar katru gadu stāvoklis paliek arvien sliktāks. Tas arī kļūst par iemeslu skolu slēgšanai. Kā piemērs tiek minēts kāda neliela skola Sisakas tuvumā, kuru slēdza tāpēc, ka pa vasaras brīvlaiku tika nozagtas ēkas notekcaurules un skolā bija palikuši tikai 4 skolēni. Tāpēc tika pieņemts lēmums skolu likvidēt.

Likvidēto skolu ēku izmantojums ir dažāds. Lielākā daļa no slēgtu skolu ēkām stāv tukšas. Tas ir skaidrojams ar ēku stāvokli un īpašumtiesībām. Skolas ēkas, kas pieder apriņķa pašvaldībai bieži vien tiek izmantotas kā tautas nami, sociālie centri, pašdarbnieku mēģinājumu un nodarbību telpas. Ir ēkas, kas pieder Izglītības ministrijai. Parasti pēc skolas likvidēšanas tās paliek tukšas un nepasaimniekotas. Kā vēl viena problēma ēku apsaimniekošanā var minēt nesakārtotās zemes lietas. Ļoti retos gadījumos skolas ēkām nav

sakārtota zemes īpašuma dokumentācija un pēc likumdošanas tā skaitās celta nelegāli. Arī šis aspekts apgrūtina slēgto skolu telpu izmantošanu (Predled broja..., 2012).

Visbiežāk tukšās skolu ēkas izmanto kā sociālos centrus vietējiem iedzīvotājiem vai kultūras namus. Kā piemēru var minēt Majur ciemu, kur tukšā pamatskolas ēka tika izremontēta un ir plānots to pārveidot par bērnudārzu. Kā pastāstīja apriņķa pārvaldniece Ana Šarić, tad ēkas renovācija tika uzsākta pateicoties Norvēģijas atbalstam. Diemžēl līdzekļu visas ēkas remontam nepietika, tāpēc šobrīd ir nomainīts jumts un veikts kosmētiskais remonts un telpu pielāgošana bērnudārza audzēkņu vajadzībām (3.37. att.).

3.37. attēls **Likvidētās pamatskolas ēka Majur ciemā, Horvātijā** (autors foto, 2012)

Lai ēka nepaliktu tukša, šobrīd tur notiek vietējās sievietes biedrības sanāksšanas. Šī organizācija rīko praktiskās nodarbības vietējiem iedzīvotājiem, kuru laikā var apgūt dažādu amatu prasmes. Piemēram, izšūšana, grozu pīšana, aušana, u.t.t.

3.38. attēls **Bijušais augļu dārzs pie Majur pamatskolas** (autores foto, 2012)

Pēc apriņķa pārvaldnieces stāstītā ir ideja par augļu dārza sakopšanu (3.38. att.) un sava veida laboratorijas izveidi, jo tiktu atjaunotas senās augļu koku šķirnes, kas augušas šajā reģionā. Šeit varētu rīkot nodarbības gan bērniem, gan pieaugušajiem par dārzniecības jautājumiem. Diemžēl šī iecere pagaidām ir tikai idejas līmenī, jo trūkst finansējuma.

Kā vēl viens piemērs likvidēto skolu ēku apsaimniekošanā ir no Donji Kukuruzari apriņķa. Arī šeit tika likvidēta 15 gadus atpakaļ tika likvidēta sākumskola un piesaistot ārzemju līdzekļus (šī apgabala daļai ir īpašas priekšrocības piesaistot finansējumu, jo tajā norisinājās aktīva kara darbība) (3.39. att.).

3.39. attēls. Likvidētās sākumskolas ēka Donji Kukuruzari ciemā (autores foto, 2012)

Izstāstīt par to kā notiek ēkas apsaimniekošana šobrīd, piekrita Donji Kukuruzari apriņķa pārvaldnieka vietnieks Ivo Blažanović. Lai gan ēka pieder pašvaldībai, to apsaimnieko biedrība, kas darbojas trijos apriņķos (Donji Kukuruzari, Hrvatska Kostajnica, Majur). Šī biedrība apvieno cilvēkus ar īpašām vajadzībām. Iedzīvotāji pulcējas šajā ēkā gan svētku reizēs, gan ikdienā, kad notiek mākslas, rokdarbu, galdniecības, u.c. nodarbības. Ēkas uzturēšanas izdevumus sedz visas trīs pašvaldības.

Nākamais piemērs ir no Petrinjas pilsētas apkārtnes. Nelielā ciemā ar nosaukumu Čuntiki atrodas bijušās pamatskolas ēka (3.40. att.). Šobrīd ciemā mitinās apmēram 70 iedzīvotāji, no kuriem lielākā daļa ir pensionāri. Tikai trijās ģimenēs ir skolas un pirmsskolas vecuma bērni. Pēc vietējās izglītības iestādes slēgšanas bērni apmeklē skolu 5 km attāļajā Jabukovacas ciemā.

Lai pasargātu ēkas no izpostīšanas un arī vietējā ciemata iedzīvotāju saikni ar jauniešiem un bērniem, bijušajā skolā tika ierīkota prakšu bāze – zinātniskais centrs. Šādu ēkas izmantošanas variantu kā pozitīvu piemēru visa apgabala mērogā min centra vadītājs Berislavs Ličina. Viņš ir viens no idejas autoriem un pasākumu organizatoriem.

3.40. attēls. **Prakšu bāze – zinātnes centrs Čuntikos, Sisakas –Moslavinas apgabalā, Horvātijā**(autores foto, 2012)

Zinātnes centrs visvairāk tiek izmantots vasaras periodā kā vieta, kur notiek nometnes apkārtnes bērniem, prakses studentiem no Petrinjas pedagoģiskā institūta, semināri skolotājiem, u.c. aktivitātes. Mācību gada laikā notiek praktisko darbu nodarbības skolēniem no apkārtnes skolām, kā arī interešu izglītības pasākumi. Visi centrā strādājošie darbojas pēc brīvprātības principa. Kā atklāja Ličina kungs, tad šobrīd ir nelielas domstarpības par to, kam un kādās daļās būtu jāsedz izdevumi par ēkas uzturēšanu un komunālajiem maksājumiem. Galvenais jautājums ir par to, kam būtu jāsedz lielākā daļa no izmaksām: pašvaldībai vai pašam centram (Ličina, 2012.).

Lai gan no plānošanas viedokļa Horvātijā nenotiek mērķtiecīgas darbības skolu tīkla attīstībai, tomēr ir vērts ņemt vērā tās pozitīvās lietas, ko viņi īsteno. Kā piemēram, mazo skolu saglabāšana, lai skolēni (īpaši mazākie) varētu iegūt izglītību tuvāk mājām, likvidēto skolu ēku apsaimniekošanas piemēri. Protams, jāņem vērā arī tas, ka apstākļi abās valstīs ir atšķirīgi, tāpēc rūpīgi jāizvērtē, ko tieši un kā mēs varam izmantot un pārņemt.

4. PRIEKŠLIKUMI RĒZEKNES NOVADA SKOLU TĪKLA ATTĪSTĪBAI

Skolu nākotne ir atkarīga no daudziem faktoriem un iesaistītajām pusēm, tāpēc, lai plānotu to attīstību, ir jāsadarbojas sabiedrībai, vietējās varas pārstāvjiem, iestāžu administrācijai un darbiniekiem. Daudzi iedzīvotāji atzina, ka skolas ietekmei uz kopienas dzīvi un notikumiem ir liela nozīme. Ņemot vērā problēmas, ar kurām skolas saskaras šodien un kuras radīsies nākotnē, iestādēm būtu jāklūst atvērtākām visiem iedzīvotājiem, ne tikai skolēnu un darbinieku ģimenēm. Šādā veidā tiktu nodrošināta saikne ar lielāku skaitu cilvēku, kuri būtu ieinteresēti attīstīt, saglabāt un uzturēt skolu.

Lai nodrošinātu saikni ar pagasta kopienā, skolām jāiesaista darbībā visas paaudzes, kā arī jānodrošina atpakaļejošā saikne starp darbībām. Piemēram, rīkot kursus un praktiskās nodarbības par aktuālām prasmēm (datoru kursi vecākajām paaudzēm, praktiskās nodarbības par jaunākajām tendencēm rokdarbos, hobijos, dārzniecībā u.t.t.), kurus vadītu skolotāji kopā ar skolēniem. Kā atpakaļ ejošā darbība būtu iedzīvotāju dalība skolas teritorijas sakopšanā, pasākumu organizēšanā, u.c. aktivitātēs. Šādas aktivitātes dotu skolām iespēju piesaistīt papildus finansējumu no dažādiem fondiem. Piemēram, Sorosa fonda programmas, kuras ietvaros tiek īstenota „Pārmaiņu skola”. Arī situācijā, ja aktuāls būt jautājums par konkrētas skolas slēgšanu, sabiedrības atbalsts tās darbībai būtu lielāks.

Ņemot vērā pastāvošo finansēšanas sistēmu izglītībā, tad skolas ir kļuvušas par sava veida uzņēmumu, kurš pārdod pakalpojumu – izglītību. Tā ienākumi ir atkarīgi no „pircēju” skaita. Šāda sistēma Latvijā pastāv tikai pāris gadus, tāpēc izglītības iestāžu vadība vēl nav piemērojusies. Lai vecinātu pielāgošanos pārmaiņām, skolu administrācijas pārstāvjiem būt nepieciešams rīkot apmācības mārketinga, menedžmenta, sabiedrisko attiecību, projektu vadīšanas, u.c. tēmām. Rezultātā mainītos skolu vadības stils, kas varētu dot jaunas nākotnes perspektīvas.

Tā kā lielākais drauds Rēzeknes novada skolām ir skolēnu skaita samazināšanās, tad ir jāapzina veids, kā šo procesu palēnināt. Kā jau iepriekš tika minēts, tad tas notiek demogrāfisko procesu dēļ, kā arī mijiedarbības ar Rēzeknes pilsētu dēļ. Lai ietekmētu dabiskos procesus ir nepieciešama vienota politika valsts līmenī: atbalsts ģimenēm, darba vietu veidošana, nodokļu politika, kā arī citi pasākumi, kas mazinātu cilvēku migrāciju un veicinātu dzimstības palielināšanos, īpaši Latgales reģionā.

Cita situācija ir ar Rēzeknes pilsētas un novadu skolu savstarpējo konkurenci. Liels skaits novada bērnu izglītojas pilsētas skolas un tas nozīmē finansējuma zaudējumus. Lai to mazinātu ir jāizstrādā īpaša stratēģija kā varētu piesaistīt šos bērnus atgriezties novada

skolās. Lai mazinātu konkurenci novada skolu vidū, katrai izglītības iestādei ir jāizvēlas savs darbības virziens. Tā varētu būt īpašā „rozīnīte”, kas katrai skolai dotu iespēju izcelties. Piemēram, Maltas 1. Vidusskola attīstītu sporta novirzienu, Dricānu vidusskola – deju novirzienu vai eko novirzienu, Nautrēnu vidusskola – novadpētniecību. Lai veicinātu šādas sistēmas veidošanos, skolu vadībai sadarbībā ar Izglītības pārvaldi būtu jāizstrādā iestādes attīstības plāns tuvākajiem 10 gadiem. Rezultātā vecāki saviem bērniem varētu izvēlēties izglītības iestādi pēc novirziena, kurš tos visvairāk interesē. Protams, šāda sistēma prasītu arī ieguldījumus no novada pašvaldības un pagastu pārvaldēm. Katrai skolai jānodrošina internāts bērniem, kuri nāk no tālākām vietām un būtu jāpārskata skolēnu pārvadājumi.

Ja situācija tomēr būs kritiska un nāksies lemt par skolas slēgšanu, tad jau laicīgi ir jāmeklē risinājumi tukšo skolu ēku apsaimniekošanai. Skolas, kuras „kritīs” pirmās ir Zarečnajas pamatskola, Kalnezera Katoļu pamatskola, ka arī Rikavas pamatskola. Ņemot vērā intervijās iegūto viedokli, tad Zarečnajas pamatskolas ēkā varētu būt ierīkota alternatīvā skola. Tā darbotos kā privātskola, kas saņem arī valsts likumdošanā noteikto pašvaldības finansējumu. Nelielais attālums no pilsētas, atrašanās vieta (netālu tek upe, atrodas parks) dod iespējas dažādēt skolas programmu.

Lai varētu saglabāt mazās lauku skolas galvenā darbība, kas ir jāīsteno ir sadarbība. Tā ir sadarbība starp ministriju un pašvaldību, starp pašvaldību un skolu administrāciju, starp administrāciju un darbiniekiem, kā arī visu iepriekš minēto atvērtība sabiedrībai. Tikai kopīgiem spēkiem un reizēm arī cīņai var nosargāt un attīstīt mazās lauku skolas.

SECINĀJUMI

1. Skolu tīkla plānošanā ir jāņem vērā daudzi faktori un bieži vien tie ir pretrunā viens ar otru. Apskatot skolu tīkla attīstības jautājumus, viss jāņem kompleksi – jāskata gan no plānošanas viedokļa, gan no izglītības satura viedokļa;
2. Lielākais drauds lauku skolu pastāvēšanai ir šī brīža finansēšanas sistēma, kura nosaka to, ka līdzekļu daudzums atkarīgs no skolēnu skaita;
3. Kā viena no svarīgākajām problēmām, kura jārisina tuvākajā laikā, ir skolēnu aizplūšana uz Rēzeknes pilsētas skolām, kas nozīmē arī finansējuma zaudējumu gan skolu saimniecisko izdevumu segšanai, gan pedagogu algām;
4. Pēc Rēzeknes novada iedzīvotāju domām skola ir nozīmīgs kultūras un sabiedriskas dzīves centrs visai kopienai;
5. Sisakas – Moslavinas skolu tīkla attīstības politikas galvenais mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu izglītību pēc iespējas tuvā mājām;
6. Galvenais uzdevums, lai mazinātu savstarpējo konkurenci, Rēzeknes novada skolām ir izstrādāt attīstības plānu, kas būtu balstīts uz individuālu piedāvājumu.

PATEICĪBAS

Liels paldies darba vadītājai Kristīnei Āboliņai par palīdzību un konsultācijām darba tapšanas gaitā;

Paldies Rēzeknes novada pašvaldības Izglītības pārvaldes darbiniekiem par izrādīto atbalstu un informācijas sniegšanu;

Paldies kolēģiem un administrācijai Dricānu vidusskolā un Rēzeknes Valsts ģimnāzijā par sapratni, viedokli un palīdzību darba tapšanas procesā;

Paldies Valentinai Šerbec, kura organizēja izbraukumus pa Sisačko – Moslavina apgabala esošajām un likvidētajām skolām, kā arī atbalstīja prakses laikā ar padomu;

Paldies ģimenei, kura sniedza emocionālo un finansiālo atbalstu visus studiju gadus;

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. Pieņemts 01.01.2012. Latvijas Republikas Saeima. Atsauce tekstā (Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums, 2012)

Āzena, L. 2009. Teritorijas mārketinga kā teritorijas attīstības veicinātājs. Latvijas Universitātes raksti. Ekonomika un vadības zinātne. 744, 190.-201

Bosshard, A. 2000. A methodology and terminology of sustainable assessment and its perspectives for rural planning. *Agriculture, Ecosystem and environment*. 77, 29-41.

Broks A., Geske A., Grīnfelds A., Kangro A., Valbis J. 1998. *Izglītības indikatoru sistēma*. Rīga, „Mācību grāmata”.

Caffyn, A., Dahlstrom, M. 2005. Urban-rural interdependencies: joining up policy in practice. *Regional Studies*. 39(3), 283 – 296.

Cuba, L., Hummon, D. 1993. A place to call home. *The sociological quarterly*. 34 (1), 111-131.

Danish Institute , 2007. *Rural Territorial Dynamics*, Danish Institute for International Studies, Copenhagen.

Edwards, B. 2009. Education in the Netherland: A look at how policy and practice influence community. *The international journal of learning*. 16, 207-220.

Glasson, J., Marshall, T., 2007. *Regional planning*. New York, Routledge

Greed C. 1999. *Social Town Planning*. London and New York, Routledge

Grizelj, M., Akrap, A. 2011. *Population projections of the Republic of Croatia, 2010 - 2061*. Zagreb, Croatian Bureau of Statistics.

Hall, P., 2002. *Urban and regional planning*. 4th edn. New York, Routledge

Hanifan, L.J. [S. a.]. The rural school community centre. *Annals of American Academy of political and social science*. 67, 130-138.

Inne, R., Gailīte, I., Lūse, I., Zīds, O., *Skolvadība - idejas, versijas, pieredze*. Rīga, izdevniecība „Raka”.

Izglītības likums. Pieņemts 29.10.1998. Latvijas Republikas Saeima. Atsauce tekstā (Izglītības likums, 1998).

Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums. III daļa. Teritorijas plānojuma vadlīnijas. Pieņemts 25.03.2006. Ministru kabinets. Atsauce tekstā (Latgales plānošanas..., 2006).

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. Gadam. Pieņemts 10.06.2010. Latvijas Republikas Saeima. Atsauce tekstā (Latvijas ilgtspējīgas..., 2010)

- Lihačova I. 2003. *Kvalitatīva skolas attīstība*. Rīga, izdevniecība „RAKA”.
- Marsden, T. 1998. New rural territories: Regulating the differentiated rural spaces. *Journal of rural studies*. 14 (1), 107-117.
- Miglinieks, A. 2001. *Nautrēnu novads*. Rēzekne, Latgales Kultūras centra izdevniecība.
- Morrill, R., Cromartie J., & Hart, G. 1999. Metropolitan, urban and rural commuting areas: toward a better depiction of the United States settlement system. *Urban Geography*. 20 (8), 727-748.
- Perkins, D., Hughey, J., Speer, P. 2002. Community psychology perspectives on social capital theory and community development practice. *Journal of the community development society*. 33 (1), 33-52.
- Perkins, D & Manzo, L. 2006. Finding common ground : the importance of place attachment to community participation and planning. *Journal of planning literature*. 20 (4), 335-350.
- Robert, K.H. 2000. Tools and concepts for sustainable development, how do they relate to a general framework for sustainable development, and to each other? *Journal of Cleaner production*. 8, 243 – 254.
- Schejtman, A., Berdegue, J. 2004. *Rural territorial devemopment*. Santiago, Latin American Center for Rural development.
- SIA „Baltkonsults”, 2012. *Rēzeknes novada attīstības programma 2012. – 2018. gadam*. I sēj., Rēzekne, Rēzeknes novada pašvaldība
- SIA „Baltkonsults”, 2012. *Rēzeknes novada attīstības programma 2012. – 2018. gadam*. II sēj., Rēzekne, Rēzeknes novada pašvaldība
- SIA „Reģionālie projekti”, 2012. *Rēzeknes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2033*. Rēzekne, Rēzeknes novada pašvaldība
- SIA „Konsorts”, 2009. *Latvijas pilsētu un lauku teritoriju mijiedarbības izvērtējums*. Rīga, Valsts reģionālās attīstības aģentūra.
- Sisak – Moslavina County, 2011. *Development program (for investors)*. Sisak, Sisak – Moslavina County
- Strautniece, J. (red.) 2007. *Latvijas ciemi. Nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums*. Rīga, Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra.
- Šmite A., 2004. *Izglītības iestādes vadība: Pedagoģija. Organizācija. Pārmaiņas*. Rīga, izdevniecība „Raka”.
- Šmite, A., 2004. *Izglītības iestādes vadība: Misija. Funkcija. Konceptija. Plānošana*. Rīga, izdevniecība „Raka”.

Wates, N. (eds.) 2000. *The community planning handbook*. London, South Bank University

Wheeler, S.M., 2004. *Planning for sustainability: creating livable, equitable, and ecological communities*. London, Routledge

Vanags, E. 2007. Pilsētas – nākotnes bāka. Latvijas Universitātes raksti. Vadības zinātne. 717, 254.-262.

Vilkaste A. 2003. *Skolas ilgtspējīgas attīstības plānošana*. Rīga, izdevniecība „RAKA”.

Elektorniskie resursi

Babtie, J. 2005. South Yorkshire Settlement Assessment. Phase 2. Settlements. Final Report. Doncaster Metropolitan Borough Council, Rotherham Metropolitan Borough Council, Sheffield City Council, Transform South Yorkshire. Sk.06.04.2011. Pieejams [http://www.doncaster.gov.uk/Images/Babtie%20SY%20Settlements%20%20Phase%20Two%20 Report_tcm2-32021.pdf](http://www.doncaster.gov.uk/Images/Babtie%20SY%20Settlements%20%20Phase%20Two%20Report_tcm2-32021.pdf)

Conrad, D., Hedin, D. 1991. School based community services: what we know from research and theory. Sk. 20.02.2013.

Pieejams http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=EJ26971&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=EJ426971 Atsauce tekstā (Conrad &Hedin, 1991)

Egle, I., Nagle, G., Grīnberga, M., 1998. *Saeimas komisija satraukta par skolu slēgšanu Latgalē*. skat. 15.03.2013. <http://www.diena.lv/arhivs/saeimas-komisija-satraukta-par-skolu-slegsanu-latgale-10026381> Atsauce tekstā (Egle, Nagle, Grīnberga, 1998)

Finansēšanas modelis „Nauda seko skolēnam” 2008. Izglītības un zinātnes ministrija. Sk. 12.05.2013. Pieejams <http://izm.izm.gov.lv/ministrija/lidzdaliba/viedoklis/4157.html>. [Atsauce tekstā \(Finansēšanas modelis..., 2008\)](#)

Hart District Council. 2010. A Settlement Hierarchy for Hart District. Local Development Framework.Background Paper. Hart District Council. Sk. 12.04.2011.Pieejams http://www.hart.gov.uk/settlement_hierarchy_ldf_background_paper-2

Ieviņa, L., 2011. *Pilcenē atvērs Rēzeknes novada veco ļaužu pansionāta filiāli*. skat. 15.03.2013. Pieejams <http://www.rezekne24.lv/zinas/48/116516> Atsauce tekstā (Ieviņa, 2011)

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007. – 2013. Gadam, bez. dat. LR Izglītības un Zinātnes ministrija. Sk. 15.03.2013. Pieejams <http://izm.izm.gov.lv/normativie-akti/politikas-planosana/1016.html>. Atsauce tekstā (Izglītības pamatnostādnes..., bez. dat.)

Latvijas Republikas Centrālās Statistikas pārvalde 2013 DZĪVI DZIMUŠIE PĒC DZIMUMA STATISTISKAJOS REĢIONOS, REPUBLIKAS PILSĒTĀS UN NOVADOS . LR Centrālā statistikas pārvalde. Sk. 10.01.2013. Pieejams <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>. Atsauce tekstā (LR Centrālās ..., 2013.)

Lūznavas muiža pamazām atgūst agrāko skaistumu 2012. Rēzeknes novada informatīvai portāls. Sk. 15.04.2013. Pieejams http://www.rezeknesnovads.lv/rrp/lv/content/2/1/33/?p_id=7765 . Atsauce tekstā (Lūznavas muiža..., 2012)

Rancāne, A., 2003. *Pilcenes puikas atkal zaudēs mājas*. skat. 15.03.2013. Pieejams <http://www.diena.lv/arhivs/pilcenes-puikas-atkal-zaudes-majas-11819789> Atsauce tekstā (Rancāne, 2003)

Rural development policy 2007 – 2013 2008. Agriculture and Rural development. Skat. 25.03.2013. Pieejams <http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/> . Atsauce tekstā (Rural..., 2008).

SIA „Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs”, 2012. Latvijas lauku telpas attīstība un tās iespējamie nākotnes scenāriji. Sk. 15.03.2013. Pieejams <http://www.laukutikls.lv/lauksaimnieciba/zinas/2632-prezentets-pec-llkc-pasutijuma-veiktais-petijums-latvijas-lauku-telpas-attistiba-un-iespejamie-nakotnes-scenariji>. Atsauce tekstā (SIA Latvijas lauku..., 2012)

What is rural? 2013. United States Department of Agriculture. Sk. 25.03.2013. Pieejams <http://ric.nal.usda.gov/publications/what-rural>. Atsauce tekstā (What is..., 2013).

Nepublicētie avoti

Arbidāne, B. 2013. Intervija. Rēzekne, 10. aprīlī.

Ličina, B. 2012. Intervija. Jabukovac, 6. decembris.

Lovrekovič, I. 2012. Intervija. Sisaka, 8. novembrī.

Lukaševica, O. 2001. Augšdaugavas lauku apdzīvotu vietu vitalitāte un perspektīva: maģistra darbs. Rīga, LU.

Opincāne, E. 2013. Intervija. Rēzekne, 2. maijā.

Pauliņš, A. 2011. Pilsētas un lauku mijiedarbība Smiltēnē un tās apkārtnes ciemos: bakalaura darbs. Rīga, LU.

Rēzeknes novada Dzimtsarakstu nodaļa, 2013. Informācija par dzimušajiem bērniem Rēzeknes novada pagastos no 2010. gada līdz 2012. gadam. Rēzeknes novada Dzimtsarakstu nodaļas materiāli.

Rēzeknes novada Izglītības pārvalde, 2009. Informācija par slēgtajām skolām. Rēzeknes novada Izglītības pārvaldes materiāli

Rēzeknes novada Izglītības pārvalde, 2012. Pārskats par 2012. gadu. Rēzeknes novada Izglītības pārvaldes materiāli

Upravni odjel za prosvjetu, kulturu i šport, 2012. Pregled broja razrednih odjela i učenik po osnovnim školama na području SMŽ, školske godine 2011./2012., podaci Upravni odjel za prosvjetu, kulturu i šport Sisačko – Maslovačka županija

Žukovska, L. 2013. Intervija. Rēzekne, 25. martā.

Žukovska, L. 2009. Vēstule Reģionālās attīstības un pašvaldības lietu ministrijai. Rēzeknes novada pašvaldības Izglītības pārvaldes arhīvs.

Žukovska, L., 2009. Vēstule Ievai Stikānei (Reģionālās attīstības un pašvaldības lietu ministrijai. Rēzeknes novada pašvaldības Izglītības pārvaldes arhīvs.

PIELIKUMI

Pielikumu saraksts

1. Rēzeknes rajona skolas 1995. gadā;
2. Rēzeknes novada skolas 2013. gadā;
3. Likvidētās un reorganizētās skolas Rēzeknes novadā kopš 1995. gada;
4. Aptaujas anketa Rēzeknes novada iedzīvotājiem (paraugs)
5. Rēzeknes novada karte (Iveta Tiltiņa, izmantojot ESRI datu pamatni, 2013);
6. Rēzeknes novada skolas (Iveta Tiltiņa, izmantojot ESRI datu pamatni, 2013);
7. Likvidētās skolas Rēzeknes novada teritorijā (Iveta Tiltiņa, izmantojot ESRI datu pamatni, 2013);
8. Skolēnu pārvadājumu maršruti Rēzeknes novadā (Kārklīniece, 2012, izmantojot karšu apgāda „Jāņa sēta” pamatni)

Rēzeknes rajona skolas 1995. gadā

Nr.p.k.	Nosaukums	Mācību valoda	Skolēnu skaits
1.	Adamovas sanatorijas internātpamatskola	Latviešu/ krievu	124
2.	Maltas speciālā internātpamatskola	Latviešu/ krievu	120
3.	Tiskādu internātpamatskola	Latviešu/ krievu	134
4.	Audriņu vidusskola	Krievu	144
5.	Bērzgales vidusskola	Latviešu	122
6.	Dricānu vidusskola	Latviešu	146
7.	Gaigalavas vidusskola	Latviešu	137
8.	Kaunatas vidusskola	Latviešu/ krievu	277
9.	Makašānu amatu vidusskola	Latviešu	125
10.	Maltas 1. vidusskola	Latviešu	269
11.	Maltas 2. vidusskola	Krievu	334
12.	Tiskādu vidusskola	Latviešu/krievu	148
13.	Viļānu vidusskola	Latviešu/krievu	933
14.	Daugaviešu pamatskola	Krievu	80
15.	Dekšāru pamatskola	Latviešu	76
16.	Dilmaņu pamatskola	Krievu	110
17.	Dubuļu pamatskola	Latviešu/krievu	60
18.	Feimaņu pamatskola	Latviešu/krievu	148
19.	Izeskalna pamatskola	Latviešu	74
20.	Jaunstrūžānu pamatskola	Latviešu/krievu	145
21.	Kalnezera Katoļu pamatskola	Latviešu	104
22.	Kruķu pamatskola	Krievu	153
23.	Liepu pamatskola	Krievu	102
24.	Lūznavas pamatskola	Latviešu/krievu	87
25.	Mākoņkalna pamatskola	Latviešu/krievu	99
26.	Nagļu pamatskola	Latviešu	76
27.	Ozolaines pamatskola	Latviešu	52
28.	Pušas pamatskola	Latviešu	93
29.	Rēznas pamatskola	Latviešu	145
30.	Rikavas pamatskola	Latviešu/krievu	108
31.	Sakstagala pamatskola	Latviešu/krievu	206
32.	Silmalas pamatskola	Latviešu/krievu	85
33.	Strūžānu pamatskola	Latviešu	43
34.	Upesciema pamatskola	Krievu	103
35.	Verēmu pamatskola	Latviešu/krievu	103
36.	Vītolu pamatskola	Latviešu	61
37.	Zarečnajas pamatskola	Latviešu/krievu	88
38.	Zosnas pamatskola	Latviešu/krievu	61
39.	Pilcenes sākumskola	Latviešu	16
40.	Ratnieku sākumskola	Krievu	40
41.	Uljanovas sākumskola	Krievu	35

Rēzeknes novada skolas 2013. gadā

Nr.p.k.	Nosaukums	Mācību valoda	Skolēnu skaits
1.	Adamovas sanatorijas internātpamatskola	Latviešu	113
2.	Maltas speciālā internātpamatskola	Latviešu/krievu	112
3.	Tiskādu internātpamatskola	Latviešu	101
4.	Audriņu pamatskola	Krievu	72
5.	Bērzgales pamatskola (Nautrēnu vidusskolas struktūrvienība)	Latviešu	78
6.	Dricānu vidusskola	Latviešu	176
	Nautrēnu vidusskola	Latviešu	213
7.	Gaigalavas pamatskola	Latviešu	88
8.	Kaunatas vidusskola	Latviešu/krievu	279
9.	Lūcijas Rancānes Makašānu amatu vidusskola	Latviešu	150
10.	Maltas 1. vidusskola	Latviešu	298
11.	Maltas 2. vidusskola	Krievu	215
12.	Tiskādu vidusskola	Krievu	190
18.	Feimaņu pamatskola	Latviešu	102
20.	Jaunstrūžānu pamatskola	Latviešu	88
21.	Kalnezera Katoļu pamatskola	Latviešu	51
22.	Kruķu pamatskola (Tiskādu vidusskolas struktūrvienība)	Krievu	59
23.	Liepu pamatskola (Maltas 2. Vidusskolas struktūrvienība)	Krievu	83
29.	Rēznas pamatskola	Latviešu	101
30.	Rikavas pamatskola (Gaigalavas pamatskolas struktūrvienība)	Latviešu	59
31	Jāņa Klīdzēja Sakstagala pamatskola	Latviešu/krievu	176
35.	Verēmu pamatskola	Latviešu	65
37.	Zarečnajas pamatskola (Rēznas pamatskolas struktūrvienība)	Krievu	51

Likvidētās un reorganizētās skolas Rēzeknes novadā kopš 1995. gada

Nr.p.k.	Nosaukums	Likvidēšanas gads	Skolēnu skaits	Ēku izmantošana
1.	Ratnieku pamatskola	1998.	40	
2.	Pilcenes sākumskola	1999.	19	Rekonstrukcijas darbi. Nākotnē veco ļaužu pansionāts
	Dubuļu pamatskola	1999.	28	Netiek izmantota
3.	Uļjanovas sākumskola	2000.	23	Apsaimnieko fiziska persona
4.	Zosnas pamatskola	2000.	33	Netiek izmantota
5.	Bērzgales vidusskola	2001.	109	Bērzgales pamatskola
6.	Gaigalavas vidusskola	2002.	116	Gaigalavas pamatskola
7.	Ozolaines pamatskola	2004.	29	Apsaimnieko fiziska persona
8.	Pušas pamatskola	2006.	33	Pagasta pārvaldes ēka
9.	Upesciema pamatskola	2007.	36	Netiek izmantota
10.	Dilaņu pamatskola (Viļānu novads)	2008.	35	Apsaimnieko fiziska persona
11.	Strūžānu pamatskola	2009.	30	Iedzīvotāju aktivitāšu centrs, bibliotēka, ārsta prakse
12.	Lūznavas pamatskola	2009.	34	Rekonstrukcijas darbi. Novada nozīmes kultūras un mākslas centrs.
13.	Ilzeskalna pamatskola	2009.	47	Tautas nams
14.	Vītolu pamatskola	2009.	51	Muzejs, biedrības „Gorki” aktivitāšu vieta
15.	Daugaviešu pamatskola	2009.	55	Netiek izmantota
16.	Nagļu pamatskola	2009.	35	Interesu izglītības nodarbību norises vieta
17.	Silmalas pamatskola	2009.	25	Silmalas PII
18.	Mākoņkalna pamatskola	2009.	30	„Bērnu oāzes” filiāle

Aptauja par *Naurēnu vidusskolas attīstības iespējām*

Labdien! Ņemot vērā Rēzeknes novada demogrāfisko situāciju, ir jāizveido sociālā un ekonomiskā ziņā labākais izglītības iestāžu attīstības variants. Tāpēc, lai noskaidrotu iedzīvotāju domas par skolu, tās nozīmi un attīstības iespējām, vēlos uzzināt Jūsu viedokli. Atbildes tiks izmantotas Latvijas Universitātes studentes Ivetas Tiltiņas maģistra darbā par Rēzeknes novada skolu attīstību. Aptaujas aizpildīšana aizņems apm. 5 min.

1. Kāda ir vietējās skolas nozīme Jūsu dzīvē (var atzīmēt vairākus variantus)?

- vieta, kur izglītojas mani bērni;
- kultūras notikumu centrs;
- atbalsta sniedzējs sociālajā jomā darbā ar bērniem;
- neko nenozīmē;
- vietējā patriotisma veidotāja;
- idejiskais iedvesmotājs;
- manas izglītības pamatu veidotāja;
- cits variants _____

2. Cik bieži Jūs viesojaties vietējā skolā:

a. Kamēr bērni iet/gāja skolā:

- vairāk kā 5 reizes gadā;
- 1 līdz 5 reizes gadā;
- pāris gados reizi;
- vispār neapmeklēju

b. Kad neviens no ģimenes tur nemācās:

- vairāk kā 5 reizes gadā;
- 1 līdz 5 reizes gadā;
- pāris gados reizi;
- vispār neapmeklēju;

3. Kāda veida skolas rīkotajos pasākumos Jūs piedalāties?

4. Cik bieži skolā notiek dažādi pasākumi?

- Vairākas reizes mēnesī;
- Reizi mēnesī;
- Ziemassvētkos, Lieldienās, 18. novembrī, u.c. nozīmīgākajos svētkos;
- cits variants _____

5. Kuras no iespējamajām skolas un vietējo iedzīvotāju sadarbības formām Jūs labprāt atbalstītu un kādā veidā:

	Finansiāli	Palīdzētu organizēšanas darbos	Līdzdarbotos kā pasākumu dalībnieks	Cits variants _____
Svētki				
Pārgājieni un ekspedīcijas				
Sporta pasākumi				
Kultūras pasākumi (koncerti, izrādes, izstādes)				
Izglītojoši semināri un radošās darbnīcas, atvērtās lekcijas				
Konferences par sabiedrībai aktuālām tēmām				
Labdarības un sabiedriskā darba akcijas				
Cits variants				

6. Kādi ir lielākie ieguvumi vietējai sabiedrībai no skolas pastāvēšanas?

7. Kā vērtējat izglītības kvalitāti skolā?

- Līdzīga kā citur novadā/Rēzeknē
- Zemāka kā citur
- Labāka kā citur novadā

8. Kāds, Jūsaprāt, būtu skolas labākais attīstības variants?

9. Kur parasti satiekat citus pagasta iedzīvotājus?

	Bieži	Reti	Nekad
Pasta nodaļa			
Pagasta pārvalde			
Ambulance			
Skola			
Kultūras nams			
Veikals			
Baznīca			

10. Dzimums: Sieviete Vīrietis

11. Vecums: _____

12. Vai ģimenē ir skolas vai pirmskolas vecuma bērni: Jā Nē

11.1. Kurā skolā mācās Jūsu bērni?

11.2. Kādēļ tieši tur?

11.3. Vai skolas likvidācijas gadījumā domātu par dzīves vietas maiņu? Jā Nē

11.4. Kādēļ?

13. Kur atrodas Jūsu darba vieta?

Nautrēnu pagastā;

Citā Rēzeknes novada pagastā _____;

Rēzeknes pilsētā;

Blakus esošajā novadā/pilsētā _____;

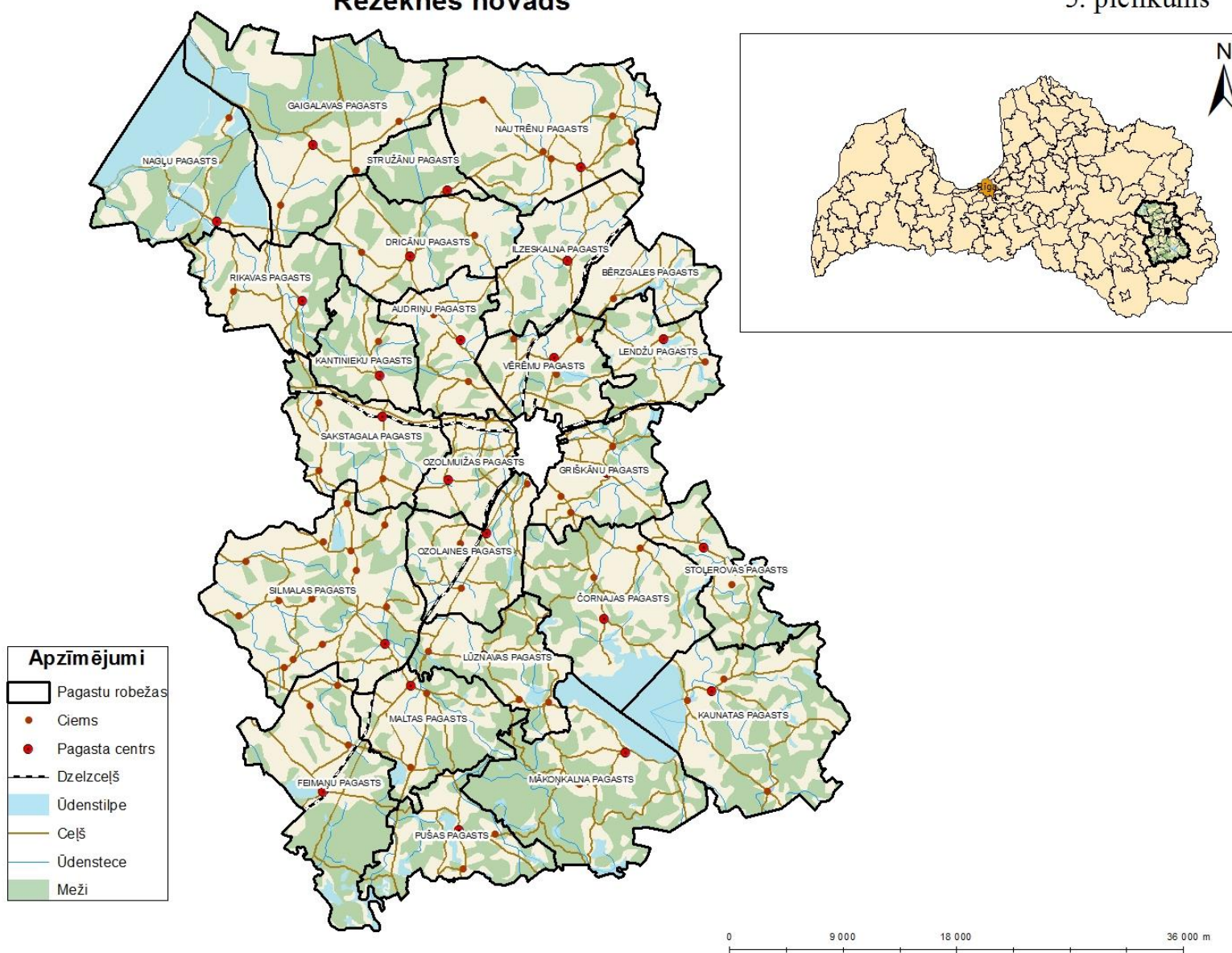
Šobrīd nestrādāju;

Cits variants

Paldies par sadarbību !

Rēzeknes novads

5. pielikums

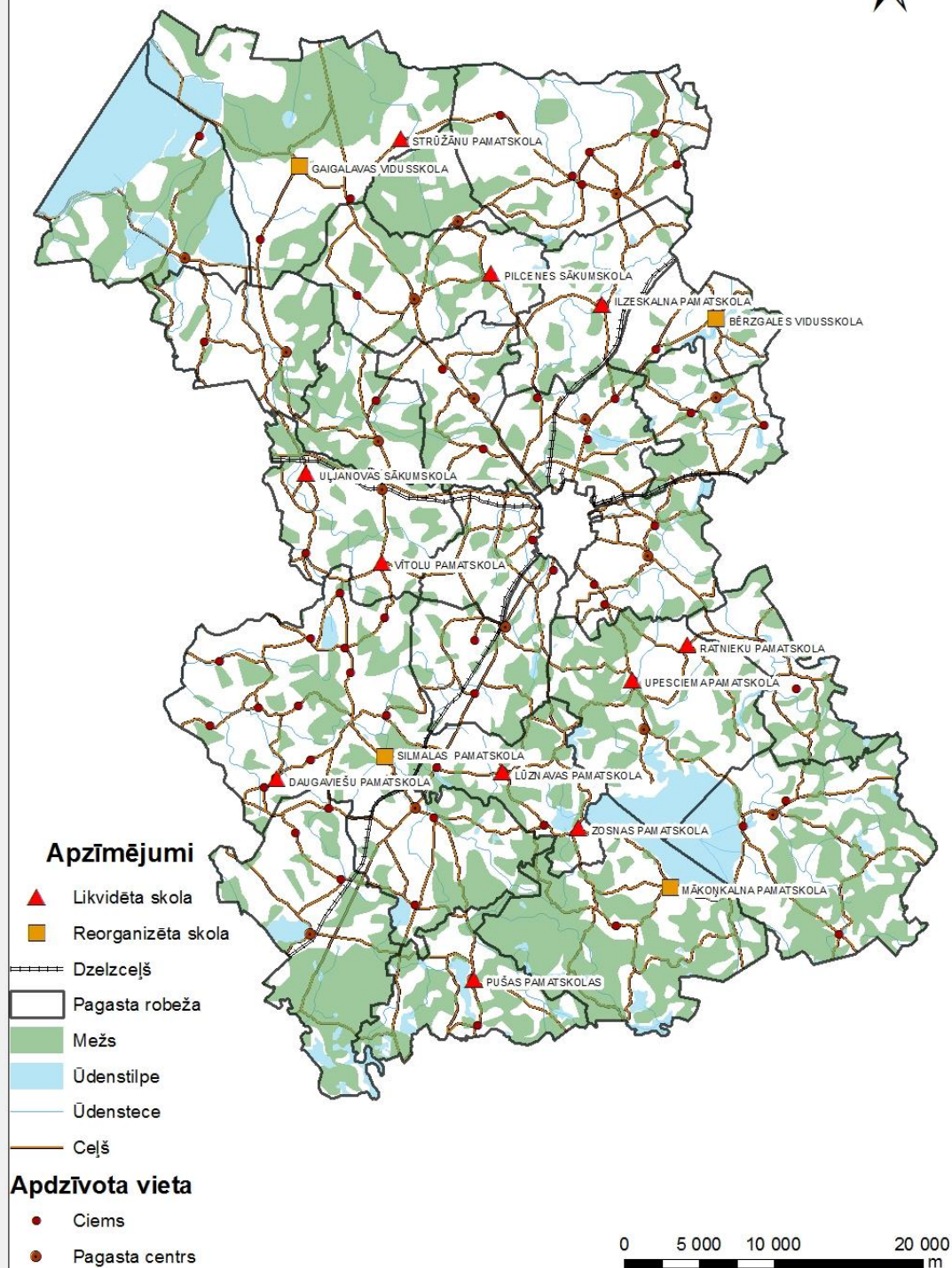
Rēzeknes novada skolu atrašanās vieta

Apzīmējumi

	Internātpamatskolas		Ciems		Maģistrālais autoceļš		Ūdenstilpe
	Vidusskola		Pagasta centrs		Asfaltēts ceļš		Ūdenstece
	Pamatskola		Dzelzceļš		Grunts ceļš		Pagastu robeža
	Struktūrvienība		Mežs				

Likvidēto skolu izvietojums Rēzeknes novadā

Skolēnu pārvadājumu maršruti Rēzeknes novadā

— Pagasta autobusa maršruti

— Sabiedriskā autobusa maršruti

— Šveices autobusa maršruti

— Firms "Gamma" autobusa maršruti

Dokumentārā lapa

Informācija par darbu un tā aizstāvēšanu

Ar šo apliecinām, ka maģistra darbs

Lauku skolu attīstības iespējas: Rēzeknes novada piemērs (darba nosaukums)

ir sagatavots aizstāvēšanai gala pārbaudījumu komisijā
maģistra grāda un profesionālās kvalifikācijas Telpiskās attīstības plānošanā iegūšanai

Autors: **Iveta Tiltiņa**

Paraksts, datums

Zinātniskais vadītājs: **Dr. geogr. Kristīne Āboliņa** Paraksts, datums

Noslēguma darba saņemšanas reģistrācija:

Darba reģistrācijas Nr.

Nodaļas lietvede

Paraksts, datums

Noslēguma darba aizstāvēšanas rezultāti:

Darbs aizstāvēts studiju gala pārbaudījumu komisijā

.....

gads, datums, mēnesis

un aizstāvēts ar atzīmi

Priekšsēdētājs Paraksts, datums

Vārds, uzvārds

Sekretārs Paraksts, datums

Vārds, uzvārds